EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN, UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN

Euskal aditza bizkaiera eta batua

Jose Maria Irazola

2
Euskara Zerbitzua
Hizkuntz Prestakuntza

IRAZOLA, Jose Mari
Euskal aditza : bizkaiera eta batua / Jose Mari Irazola — 1. argit., 2. berrinp. — Vitoria-Gasteiz : Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 2000
or. ; cm. — (Hizkuntz Prestakuntza ; 2)
ISBN 84-7542-398-1
1. Euskara - Aditza 2. Euskara - Euskalkiak - Bizkaiera. I. Euskadi. Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila. II. Izenburua. III. Bilduma
809.169-552
809.169-087(460.16)-552

Lehengo argitaraldia: 1987ko iraila
Lehengo berrinprimaketa: 1989ko azaroa
Bigarren berrinprimaketa: 2000ko maiatza

Ale-kopurua: 1.000

© Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa
Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila

Argitaratzailea: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Donostia-San Sebastián, 1 - 01010 Vitoria-Gasteiz

Internet: www.euskadi.net

Inprimaketa: Grafo, S.A.
Avda. Cervantes, 51 - 48970 Basauri

ISBN: 84-7542-398-1
Lege-gordailua: BI - 1.391-00

EUSKAL ADITZA BIZKAIERA ETA BATUA

JOSE MARI IRAZOLA

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN, UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia

Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco

Vitoria-Gasteiz, 2000

NUN ZER: BILABIDEA

Orr.

SARRERA 13

ADITZ SOILAK: EGITE ERA

NOR orain aldian eta iraganean 23
Ariketak 24

NOR-NORI orain aldian 25
NOR-NORI iraganean 26
Ariketak 27

NOR(zer)-NORK orain aldian 29
Ariketak 30

ZER-NORI-NORK orain aldian (eroan, ekarri, erabili, *ino) 31
Ariketak 35

NOR-NORI iraganean (etorri, joan, ibili, egon) 37
NORK-ZER iraganean (ekarri, eroan, euki, jakin, erabili, *ino) 38
NORK-NORI-ZER iraganean (*ino) 39
Ariketak 40

ADITZ LAGUNTZAILEA: EGITE ERA

NOR orain aldian 45
NOR-NORI orain aldian 45
Ariketak 46

NOR-NORK orain aldian 47
Ariketak 48

ZER-NORI-NORK orain aldian 49
Ariketak 50

NOR iraganean 51
NOR-NORI iraganean 51
Ariketak 52

NORK-ZER iraganean 53
NOR-NORK iraganean 53
Ariketak 54

NORK-NORI-ZER iraganean 55
Ariketak 56

EGITE ERAREN BERRIKUSKETA-ARIKETAK 56

ADITZ SOILA: BALDIN ERA ETA ONDORIOZKOA

NOR (egon, etorri, ibili, joan) baldin era 63
NOR (egon, etorri, ibili, joan) ondoriozkoa 64
Ariketak 65

NORK-ZER (ekarri, jakin, euki, eroan, erabili) baldin era 66

ADITZ LAGUNTZAILEA: BALDIN ERA ETA ONDORIOZKOA

NOR baldin era 69
NOR-NORI baldin era 69

NOR ondoriozkoa (uste era) 70
NOR-NORI ondoriozkoa (uste era) 70
Ariketak 71

NORK-ZER baldin era 73
NORK-ZER ondoriozkoa 73
Ariketak 74

NOR-NORK baldin era 75
NOR-NORK ondoriozkoa 75
Ariketak 76

ZER-NORI-NORK baldin era 77
ZER-NORI-NORK ondoriozkoa 78
Ariketak 79

ADITZ LAGUNTZAILEA: SUBJUNTIBOZKO ERA

Sarrera 85

NOR orain aldian 86
NOR-NORI orain aldian 86
Ariketak 87

NOR(zer)-NORK orain aldian 88
Ariketak 89

ZER-NORI-NORK orain aldian 90
Ariketak 91

NOR iraganean 92
NOR-NORI iraganean 92
Ariketak 93

NORK-ZER iraganean 94
Ariketak 95

SUBJUNTIBOZKO ERAREN BERRIKUSKETA-ARIKETAK 96

ADITZ LAGUNTZAILEA: AHAL ERA

Sarrera 101

NOR orain aldian 102
Ariketak 103

ZER-NORK orain aldian 104
Ariketak 105

NOR hipotetikoa 106
Ariketak 107

NOR-NORI hipotetikoa 108
Ariketak 109

NORK-ZER hipotetikoa 110
Ariketak 111

NORK-NORI-ZER hipotetikoa 112
Ariketak 114

AGINTE ERA: ADITZ SOILA

NOR (etorri, ibili, joan, egon) 119
Ariketak 120

NOR-NORI (etorri) 121
NOR-NORI (ibili) 122
NOR-NORI (joan) 123
NOR-NORI (egon) 124

ZER-NORK (ekarri, jakin) 125
ZER-NORI-NORK (ekarri) 126
Ariketak 127

AGINTE ERA: ADITZ LAGUNTZAILEA

NOR 131
NOR-NORI 131
NOR-NORK 132
ZER-NORI-NORK 133
Ariketak 134

ADITZ DEFEKTIBO ETA IRREGULARRAK

ERITXI/ERITZI (orain aldian eta iraganean) 139
*ERION/*JARION (orain aldian eta iraganean) 140
IRUDI (orain aldian eta iraganean) 141
IRAUN (orain aldian eta iraganean) 142
JARDUN/IHARDUN (orain aldian eta iraganean) 143
ERAGON (orain aldian eta iraganean) 144
EUTSI 145
ATXEKI/ATXIKI (orain aldian) 146
*ERAUTSI/*IRAUTSI (orain aldian eta iraganean) 147
Ariketak 149

ERASKINA

EGITE ERA: ADITZ SOILAK

NOR-NORI (egon, etorri, ibili, joan) orain aldian 155
NOR-NORK (euki, erabili, ekarri, eroan) orain aldian 156
NOR-NORI (etorri, ibili, ego, joan) iraganean 157
NOR-NORK (eroan, ekarri, euki) iraganean 158
NORK-NORI-ZER (erabili) iraganean 159
NORK-NORI-ZER (ekarri) iraganean 160
NORK-NORI-ZER (eroan/eraman) iraganean 161

BALDIN ERA ETA ONDORIOZKOAK: ADITZ SOILAK

NOR-NORI (egon) 165
NOR-NORI (etorri) 166
NOR-NORI (ibili) 167
NOR-NORI (etorri, egon, ibili) 168
NORK-ZER (ekarri, eroan) 169

SUBJUNTIBOZKO ERA: LAGUNTZAILEA

NOR-NORI orain aldian 173
NOR-NORI iraganean 174
NOR-NORK iraganean 175
NORK-NORI-ZER iraganean 176

AHAL ERA: LAGUNTZAILEA

NOR-NORI orain aldian 179
NOR-NORK orain aldian 180

ZER-NORI-NORK orain aldian 181
NOR-NORK hipotetikoa edo gero aldian 182

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERAK: LAGUNTZAILEA

NOR eta NOR-NORI orain aldian 185
NOR-NORK orain aldian 186
ZER-NORI-NORK orain aldian 187
NOR eta NOR-NORI gero aldian 188
NORK-ZER eta NOR-NORK gero aldian 189
NORK-NORI-ZER gero aldian 190

AURRE HITZA: PRESTATZAILEAREN AZALPENA

"EUSKAL ADITZA, BIZKAIERA ETA BATUA". "Beste liburu bat oraindik?", esango du, behar bada, norbaitek liburu hau eskuratzean. Baina... begira!

Euskal ikaslegoari begiratuz jokera bikoitza dakusagu. Alde batetik zenbait ikasle euskaldun euskaldunak, euskaldun zaharrak, baina alfabetatugabeak. Bakoitza bere euskalkian mintzatzen da. Beste aldetik, hortxe dabiltza hainbat tokitan gogotsu diharduten euskalzaleak, euskaldun berriak. Gehientsuek batuaren bidetik abiatu ondoren, batuaz jarraitu nahi lukete beren alfabetatze bidean. Baina, hementxe bizi direnez gero euskalkiz mintzatzen diren berbalagunak dituzte eguneroko harremanetan.

Hortaz, euskal irakaslearen zeregina ere bikoitza dugula ezin ukatu; hau da, bizkaieradunak batuaz alfabetatu beharra, eta batuaz edo beste euskalkiz eskolatuak bizkaieraren ezagupenera bihurtzea.

Arazo hau, batez ere, ADITZAREN eremuan beste inun baino gordinago gertatzen denez gero, beharrezko zaie "bizkaieratarrei" ADITZ BATUA ikastea —bizkaieraz alfabetatzen diren bitartean— eta, batuaz edo beste euskalkiz alfabetatuei BIZKAIERAREN ezagupenera hurbiltzea, batua sakontzen duten bitartean. Gehiago oraindik, Bizkaiko literatura guztiaz jabetzeko, KRESALA irakurteko, adibidez, beharrezkoa da bizkaierazko aditza ezagutzea. Ba, nork esango luke, gaur egun, euskal literaturaren zati handi bat ikusi gabe norbait alfabetatua dela?

Esku artean daukazun liburu hau, EUSKAL ADITZA, BIZKAIERA ETA BATUA, horretarakoxe egina da, zuzen zuzenean. Hainbat urtetan Bilboko HIZKUNTZA ESKOLA OFIZIALEAN erabili ondoren —bizkaieraz eta batuaz alfabetatzeko nahaste eta batera dabiltzan ikas-taldeetan-, baliagarritzat jotzen da, emaitza onuragarriak ekarri bait ditu.

Zati nagusi bi ditu liburuak. Lehen zatian adizkerarik bizienak —bai ahoz eta bai gaurko literatura idatzian— eta beraien erabilpideaz jabetzeko bidezko lirateken oharrak eta ariketak sartzen dira. Ariketa mota ugari jarri da. Ikasleari bide erakusle eta irakasleari lagungarri dakizkion jarri ditut horren ugari. Izan ere, falta direnak asmatzea baino gehiegizkoak albora uztea errezago bait da. Horregatik jarri dira euskerabidean erdal esaldiak ere, gure ikasleak erdal mundutik datozkigulako. Bigarren zatia: ERASKINA. Azken atal honetan sartu ditugu gaur egun erdi bazterturik dauzkagun adizkerak. "Erdi bazterturik" dinotsut bai, eta horrelaxe da izan ere, ba aditz forma hauek gaurko euskaldunen ahotan entzungo ez dituzunarren, idazle zaharrengan txairo txairo bizi ziran eta.

Onuragarri bekizu zuri, ikasle gogotsu horri, baita zuri irakasle trebe zaitudan horri ere. Guztion ahaleginak, zureak eta nireak, jo-muga bakarrera zuzen ditzagun: Euskalerri euskaldun bat lortuaz gurean "GEU" izatera.

SARRERA

I. ADITZA ZER DEN

Esaldi barruan zerbaiten edo norbaiten IZAERA, EGOERA edo IHARDUNA adierazten duen atala ADITZA dela dinogu.

Aditzak adierazketa hau era bitara egin ohi du:

– Soilki: Nabilkio, Daramatza, Dira...

– Laguntzailez baliaturik, perifrasis bat bide dela: Etorriko da, emango dizut, erran derautak...

Beraz, Aditz mota bikoitza dugu:

– ADITZ SOILAK: laguntzailerik bage beren esanahia ederki adierazten dutenak. Horregaitik SOILAK, soil-soilik aditz eginkizuna burutu ohi daroelako.

– ADITZ KONPOSATUAK: laguntzailez osoturik adierazten dute beren esanahia. Hau da partizipio eta aditz laguntzailea alkartzen dira aditz eginkizuna burututzeko.

Horrez gainera, beste aditz mota bi bereiztu behar ditugu: aditz iragangaitzak (pasakaitzak, intransitiboak) eta aditz iragankorrak (pasatzaileak, transitiboak).

– IRAGANGAITZAK: aditzaren iharduna, sujetuarengan beragan gelditzen denean, besterengana pasatu edo igaro bage. Adibidez, Nabil, Datorkit, Dira...

– IRAGANKORRAK: aditzaren iharduna egilearengandik konplementu edo osogarri deitu ohi den beste zerbait edo norbaitengana pasatu edo igaro egiten denean. Adibidez, DAROAT, DARAMAZKIZUT,...

Gero, ikasturtean zehar, ikusiko da aditz osoaren zatiketa eta erabilpidea, hemen jarri dugun banaketa honen arabera eta, gero azalduko ditugun, ERA, ALDI, eta ASPEKTUAREN arabera.

II. ADITZ ERROA

Aditz erroa edo aditz lexema aditzaren esanahia soil-soilik adierazten duena da. Radikala deitu ohi den zer horren antzeko. Adibidez, iBILi, eTORri, SARtu, HARtu, eta abar.

Bestalde, jakina "TU" edo "DU" atzizkiez baliatuz edozein izen, izenlagun, edo aditzlagun ere aditz bihurtu daiteke. Adibidez, bigun/bigunDU, etxera/etxeraTU, etab.

III. ADITZ IZENA

Aditz erroak eta atzizki batek osotzen dute:

– Gehienetan "TZE" atzizkia: Gal/galtTZE, har/harTZE, etab.

– Aditz erroa S, Z, N-z amaitzen denean: "TE" hartzen dute Adibidez, ikus/ikusTE, eta abar.

– Ibil/ibilTE(TZE), hil/hilTE(TZE).

IV. PARTIZIPIOA

Aditz erroa oinarri dugularik, atzizki baten bitartez osotzen den izen lagun bat besterik ez dugu PARTIZIPIOA.

PARTIZIPIO mota hauek ditugu, batez:

– Lehen aldikoa: iraganeko aditzak osotzeko.

– Ohiturazkoa (aditz lagunduetan orain aldikoa): orain aldirako.

— Gero aldikoa: gero aldiak osotzeko.

Ikusi banan banan partizipio hauek:

IV.1. **Lehen aldiko partizipioa**

— Erroari "TU" ezarriaz sortzen da: HAR/harTU; HANDI/handiTU; SAR/sarTU, etab.

— Aditz erroa N edo L-z amaitzen denean "DU" atzizkia ezarri behar da: GAL/galDU; LAGUN/lagunDU, etab.

— Beste aditz batzuetan I ezarri behar izaten da: IBIL/ibill; ETOR/etorrl; IKUS/ikusl; etab.

— Beste aditz mordo batek erroa eta lehen partizipioa berdinak ditue:

— Erroa N-z amaitzen duten batzuk: JAN, EGON, EROAN/ERAMAN; etab.

— Erroa bokalez amaitzen duten batzuk ere bai: BETE, BOTA, etab.

— HIL aditzak ere erroa eta lehen partizipioa berdinak ditu: HIL.

IV.2. **Ohiturazkoa**

Erroari -TEN edo -TZEN atzizkia ezarririk sortzen da partizipio hau. Lehen partizipioa -TU edo -DU atzizkiz amaitzen denean, -TZEN ezarriko da ohiturazkoa egiteko. Adibidez, osoTU/osoTZEN; bigunDU/bigunTZEN, etab.

Baina -TU edo -DU horien aurretik Z edo S bat egon izan balitz, -TEN jarri behar izango litzateke. Adibidez, ezereZtu/ezereZTUTEN; siniStu/sinisTEN; etab.

Azkenez, lehen aldikoa sortzeko I ezarri behar izaten den adizkera horietan -TZEN jarriko da ohiturazkoa egiteko. Honela, ibill/ibilTZEN, etorrl/etorTZEN(ten); erorl/erorTZEN; etab.

IV.3. **Gero aldikoa**

Gero aldia adierazteko darabilgun partizipio hau, lehen aldikoaren genitiboa besterik ez da. Beraz, genitibozko atzizkiak ezarririk sortu ohi da. Honela:

IV.3.1. Lehen partizipioa N-z amaitzen duten aditzek gero aldirako -"GO" atzizkia hartzen dute bizkaieraz eta gipuzkeraz, baina, lapurteraz eta xuberoeraz, ordea, -"EN" hartzea nahiago dute. Adibidez:

— EGIN: B. eta G. EINGO, baina iparraldekoetan, EGINEN.

— IZAN: B. eta G. IZANGO, iparraldekoetan, IZANEN.

Kontuan hartzeko da Naporroako adizkera batzuetan, hala Mendiburugan eta gaur bertan Baztan aldean, agertzen den -"AIN", atzizkia GERO ALDIA osotzeko. Adibidez, Eman/EmaIN, erran/erraIN, etab. Hemen adierazten den -"AIN" ez da lehen esaniko -"EN" besterik.

IV.3.2. Beste aditz guztiek -"KO" atzizkia ezarririk osotzen dute beren gero aldiko partizipioa. Adibidez, ekarri/ekarriKO; hartu/hartuKO; bota/botaKO; etab.

Hiru partizipiooz gainera ba da beste bat ere: intenporala deitu ohi dena. Gehienetan aditz erroak eta laguntzaileak osotzen dute. Baina kontuan hartu ondorengo zertzelada hauek.

IV.3.3. Lehen aldikoa TU edo DU atzizkiz amaitzen denean aditz erroa soi-soilik partizipio bezala hartzen da. Honela, lagunDU/LAGUN; sarTU/SAR; kenDU/KEN, etab. Adibidez, "Sar zaitez" "Ken hakit hortik... "Lagun iezaiozu Kepari bildur da eta". Eta abar.

IV.3.4. Lehen aldiko partizipioa I batez amaitu izan balitz, kontuan hartu behar da "I" horren aurretik zein kontsonante zetorren: S, Z, TS, TZ, R, RR, L, N, izan baldin balitz "I" hori kendu eginbehar da eta horrela intenporala delako hori osotu. Adibidez, Hasi/HAS; ipini/IPIN; Jarri/JAR, etab.

Beste kasu guztietan, aditz erroak soilean laguntzailearekin alkarturik adierazten da intenporal kutsu hori.

Intenporal hau aditzaren iharduna bete den, betetzen ari den, edo, beteko den ziurtasunik ez daukagunean erabili behar da. Hau da, "Etor zedin dei egin zion", "Sar zaitez", "Bil gintezke", intenporalean jartzen dira, aditzaren iharduna beteko den ziurtasunik ez bait dago. Horrela, norbaitek etortzeko dei egin zion beste norbaiti, baina dei egiteak ez du esan nahi, deitua etorri zenik, sarritan gertatzen bait da, deitu norbait eta hau etorri ez egitea.

Beraz, intenporal hau erabili behar dugu ondorengo era hauetan:

– Aginte eran.
– Ahal eran.
– Subjuntiboan.
– Subjuntibozko baldintzetan.

Azkenez, zera esan beharrekoa litzateke: bizkaieraz intenporal kontu hau ez dela agertzen.

V. ADITZ LAGUNTZAILEAK

Lehen esan daroagu aditz batzuk soilki konpontzen direla beren esanahia adierazteko; beste batzuk, ordea, laguntzaile baten premian aurkitzen direla. Gaur gehienak laguntzailez baliatzen dira. Lehenago, Añibarroren GRAMATIKA lekuko, asko ugariagoak ziren aditz soilak.

Gaur, aditz laguntzailerik behinenak hauek dituzu:

– IZAN eta *EDIN: iragangaitzetarako.

– UKAN eta EGIN/*EZAN iragankorretarako.

V.1. Izan

Aditz soila izanez gainera, laguntzaile zereginetarako darabilgu, nahiz eta bere formarik gehienak galdu dituen arren (1), Azkuek dinoen bezala.

Batez ere, era hauetan darabilgu:

– EGITE ERAN: indikatibozko aditz formak osotzeko.

– BALDIN ERAN: baina ez subjuntibozko baldintzetan.

– ONDORIOZKOAN (uste eran): orain eta lehen aldian.

Euskalki guztietan darabilgu IZAN aditza.

V.2. *Edin

Aditz laguntzaile iragangaitz bezala bakarrik agertzen da, ta adizkera hauetan darabilgu:

– SUBJUNTIBOZKO ERAN
– AHAL ERAN
– AGINTE ERAN
– SUBJUNTIBOZKO BALDINTZETAN.

Aditz honen erroa -DI- edo -I- besterik ez dogu ezagutzen, gaur egun.

V.3. **Ukan (edun)**

Laguntzaile iragankorra. Euskalki guztietan darabilgu IZAN iragangaitzaren pareko delarik.

V.4. **Egin**

Bizkaieraz bakarik darabilgun laguntzaile iragankorra. *EDIN iragangaitzaren pareko adizkeretan darabilgu. Hau da,

- Subjuntibozko eran.
- Ahal eran.
- Aginte eran, eta
- Subjuntibozko baldintzetan.

V.5. ***Ezan**

Aditz laguntzaile pasatzailea. Bizkaieraz ez, beste euskalkietan bizi da. Bere eremua, bizkaierazko EGIN aditzarena berbera da.

Gero, aspektuari buruz, zerbait esango den bezala, kontuan hartzeko da, gaur egun egin izan den aditz laguntzaile hauen erabilketaren bereizketa zehatza. Gaur ERA batzuetarako batzuk eta besteetarako beste batzuk —esan dugunaren arabera— gelditu badira ere, lehenago ez zen horrela: aspektuaren indarra gaur baino jatorrago bizi zelarik, bururatuetan EGIN/*EZAN, eta *EDIN erabiltzen ziren. Eta aspektu bururagabeetan, ordea, besteok: IZAN/UKAN.

VI. **ADITZ ERAK**

Erdaraz "modos verbales" derizkiegun "aditz erak", aditzaren jarduna nola biribiltzen den adierazten dute. Begira zeintzuk diren eta bakoitzaren ezaugarri berezia:

- EGITE ERA: egitea, izatea, edo egiazko iharduna adierazteko erabili ohi da.
- AGINTE ERA: aginduak emateko erabili ohi dena.
- SUBJUNTIBOZKO ERA: gurari, helburua, edo beste zenbait esaldi menperatu eratzeko erabili ohi da. Bere ezaugarria -N atzizkia.
- AHAL ERA: Ahalmena, edo ezina adierazteko erabili ohi da. Ahal ezaugarriak hauek dira: "TE" iragangaitzetarako —gaur egun guztiz indargetua— eta "KE" iragankorretarako.
- BALDIN ERA: Baldintza edo kondizioa adierazteko erabili ohi da. Baina baldintza adierazketa era bitara egin daiteke —hobeki esan: egiten ZEN, aspektuaren eragina gaur baino nabariago zen garaian— Indikatibozko baldintzaz edo baldin eraz alde batetik, eta, subjuntibozko baldintzaz bestetik.

Adibidez, BALDINTZA ERREALA: "Zu bazatoz ni ez noa".

BALDINTZA IRREALA: "Zu bazentoz ni ez ninoake".

SUBJUNTIBOZKO BALDINTZA HURBILA: "Zu etor bazaitez, ni ezin naiteke joan" (gaur: ez nintzateke joango).

— ONDORIOZKOA (uste era): baldintzaren ondorioa izanaz, uste edo eritxi bat adierazten du. Bere ezaugarria "TE" iragangaitzetan —gaur indargetua eta galdua— eta "KE" iragankorretan —eta iragangaitzetan ere bai gaur—.

Ondoriozko erari buruz, gainera, komeni da zera kontuan hartzea:

— Nintzateke, Nuke, Luke, eta abarrek beti gero kutsu bat daukatela.

– Amaieraz –N bat gehiturik (eta hirugarren pertsonetan bizkaieraz NOR edo NORK Ø eta batuaz Z– jarriaz) iragana sortzen dela kontuan hartu. Adibidez, ikusi aditzok:

– Etorriko NINTZATEKE = vendría.

– Egingo LUKE = él lo haría, eta abar.

Lehenaldiratuz:

– Etorriko NINTZATEKEEN = yo habría venido.

– Etorriko Ginatekeen = habríamos venido.

Baina kontuz, iragangaitzetako hirugarren pertsonetan:

– Etorriko LITZATEKE > ZATEKEEN

– Etorriko Litzatekez > ZITZATEKEEN.

Iragankorrak, ostera, ez dauka berezitasunik:

– Ekarriko LUKE > ZUKEEN

– Ekarriko LUKETE > ZUKETEN.

ADITZ SOILAK: EGITE ERA

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR".*–EGON, ETORRI, IBILI, JOAN.

NOR	ERROA	pluralg.	
NA	GO		
HA	TOR		
DA	OA		
GA	BIL	Z	
ZA		Z	
ZA		Z	e
DA		Z	

NOR	*ERROA*	*pluralgilea*	
NA	*GO*		
HA	*TOR*		
DA	*OA*		
GA	*BIL*	*de Z*	
ZA		*de Z*	
ZA		*de Z*	*tE*
DA	*(1)*	*de Z*	

(1) "de" pluralgile bezala "EGON" aditzarekin bakarrik.

Nago	Nator	Noa	Nabil	*Nago*	*Nator*	*Noa*	*Nabil*
Hago	Hator	H(a)oa	Habil	*Hago*	*Hator*	*Hoa*	*Habil*
Dago	Dator	D(a)oa	Dabil	*Dago*	*Dator*	*Doa*	*Dabil*
Gagoz	Gato(r)z	G(a)oaz	Gabilz	*Gaude*	*Gato(r)z*	*Goaz*	*Gabiltza*
Zagoz	Zato(r)z	Z(a)oaz	Zabilz	*Zaude*	*Zato(r)z*	*Zoaz*	*Zabiltza*
Zagoze	Zato(r)ze	Z(a)oaze	Zabilze	*Zaudete*	*Zato(r)zte*	*Zoazte*	*Zabiltzate*
Dagoz	Dato(r)z	D(a)oaz	Dabilz	*Daude*	*Dato(r)z*	*Doaz*	*Dabiltza*

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NOR".*–EGON, ETORRI, IBILI, JOAN.

NOR	ERROA	pl.	L.e.
Nen	TOR		N
Hen	BIL		N
-e	GO		N
Gen	(1)	Z	N
Zen		Z	a N
Zen		Z e	N
-e		Z	N

NOR	*ERROA*	*pl.*	*Len ezaug.*
Nen	*TOR*		*eN*
Hen	*BIL*		*eN*
Ze	*GO*		*eN*
Gen(2)	*OA*	*Z (tZa)*	*eN*
Zen		*Z (tZa)*	*eN*
Zen		*Z (tZa) -tE*	*eN*
Ze		*Z (tZa)*	*eN*

(1) Bizkaieraz ez dogu sartu JOAN aditza, irregularki jokatzen delako.
(2) JOAN aditzak ez du egiten "Gen, Zen, Nen, etab", "Nind, Hind, etab. baizik.

Nentorren	Nenbilen	Nengoan	*Nentorren*	*Nenbilen*	*Nengoen*	*Nindoan*
Hentorren	Henbilen	Hengoan	*Hentorren*	*Henbilen*	*Hengoen*	*Hindoan*
Etorren	Ebilen	Egoan	*Zetorren*	*Zebilen*	*Zegoen*	*Zihoan*
Gentozan	Genbiltzan	Gengozan	*Gentozen*	*Genbiltzan*	*Geunden*	*Gindoazen*
Zentozan	Zenbiltzan	Zengozan	*Zentozen*	*Zenbiltzan*	*Zeunden*	*Zindoazen*
Zentozen	Zenbiltzen	Zengozen	*Zentozten*	*Zenbiltzaten*	*Zeundeten*	*Zindoazten*
Etozen	Ebiltzan	Egozan	*Zetozen*	*Zebiltzan*	*Zeuden*	*Zihoazen*

Bizkaieraz JOAN, lehenaldian.—Ninoian, hinoian, joian, ginoiazan, zinoiazan, zinoiazen, joiazan.

Palatalizazioa gora-bera, bizkaierazko eta batuazko JOAN aditzaren forma irregular honeik bardinak dira.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotan azpimarratu aditz jokatu gabeak eta, ondoren, esan egizu, zein itauni erantzuten deutsan/dion bakoitzak: Zer?, Zertarako?...*

   — Osasuna galtzeraino lan egin eban/zuen.
   — Etxera etortzeko esan arren ez da etorri oraindik!
   — Orain korrika egiteari emon deutso/dio.
   — Zuk asko janagatik nik ez dot goserik kenduko!
   — Guzurrak esateari ekin barik, zagoz ixilik!
   — Hori ixiltzekotan ahoa tapau behardo deutsazo/diozu!
   — Nik ez dut nahi hori egiterik!
   — Etxera joatea gura dozu, ume?
   — Ez, nik ez dot gura etxera joaterik!
   — Ogia emon deuskue/digute jateko.
   — Ez da komeni geldi egoterik.
   — Lan egitetik nentorrela istripu bat ikusi dot.

2. *Ondorengo esaldiotan aditz soilaren ordez perifrastikoa jarri da. Zuzendu, beraz, eta jarri behar den aditz soila.*

   — Nik oraintxe jakiten dot zu gaiztoa zarana.
   — Lengo egunean, zuen Koldo nekatuta etortzen zan, nik ikusi nebanean/nuenean.
   — Bart etxera etorten nintzela zure ama ikusi neban/nuen.
   — Hau da beroa! Nik eukiten dot egarria!
   — Han, beheko jesarlekuan jesarrita oraintxe egoten dena, nor da?
   — Zuk gaur ere neure kotxea erabilten dozu, ba! Eta nire baimenik gabe!
   — Patxi, boligraforik eukiten dozu, mesedez, oraintxe behar dot eta?
   — Zuk ez dozu jakiten non zagozan/zauden ere: herri honek izena zelan/nola duen ezetz jakin!

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

   — Nentorren_____
   — Zenbiltzan_____
   — Dagoz/daude_____
   — Nengoen_____
   — Egozan/zeuden_____
   — Dabiltza_____

4. *Erdal esaldiok euskeratu.*

   — Hoy no vienen tus amigos, porque es tarde.
   — ¿Quién anda ahí? A ver si estáis quietos!
   — Cuando vengo aquí no sé lo que me sucede, pero lo paso muy mal.
   — Yo iba todos los días a buscar la leche y el pan, pero tú no venías nunca.
   — ¿Por qué andáis siempre como el perro y el gato?

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORI".*–EGON, ETORRI, IBILI, JOAN.

NOR (ha/haiek)		NORI	
		T	
		K/Na	
Da	-GO	KO	
	-TOR	KU	
	-BIL	TZU	
	-OA	TZUE	
Da		KE	Z

NOR (ha/haiek)		NORI	
		KIT	
		KIK/KIN	
Da	*-GO*	*KIO*	
	-TOR	*KIGU*	
	-BIL	*KIZU*	
	-OA	*KIZUE*	
Da		*KIE*	*Z*

HA eta HAIEK

Jagot/aZ	*Dagokit/Zkit*
Jagok/Zak	*Dagokik/Zkik*
Jagona/Zana	*Dagokin/Zkin*
Jagoko/Z	*Dagokio/Zkio*
Jagoku/Z	*Dagokigu/Zkigu*
Jagotzu/Z	*Dagokizu/Zkizu*
Jagotzue/Z	*Dagokizue/Zkizue*
Jagoke/Z	*Dagokie/Zkie*

HA eta HAIEK

Jatort/aZ	*Datorkit/datozkit*
Jatork/Zak	*Datorkik/datozkik*
Jatona/Zana	*Datorkin/Datozkin*
Jatorko/Z	*Datorkio/Datozkio*
Jatorku/Z	*Datorkigu/Datozkigu*
Jatortzu/Z	*Datorkizu/Datozkizu*
Jatortzue/Z	*Datorkizue/Datozkizue*
Jatorke/Z	*Datorkie/Datozkie*

HA eta HAIEK

Jabilt/aZ	*Dabilkit/Zkit*
Jabilk/Zak	*Dabilkik/Zkik*
Jabilna/Zana	*Dabilkina/Zkina*
Jabilko/Z	*Dabilkio/Zkino*
Jabilku/Z	*Dabilkigu/Zkigu*
Jabiltzu/Z	*Dabilkizu/Zkizu*
Jabiltzue/Z	*Dabilkizue/Zkizue*
Jabilke/Z	*Dabilkie/Zkie*

HA eta HAIEK

Joat/aZ	*Doakit/Doazkit*
Joak/Joazak	*Doakik/Doazkik*
Joana/Joazana	*Doakin/Doazkin*
Joako/Z	*Doakio/Doazkio*
Joaku/Z	*Doakigu/Doazkigu*
Joatzu/Z	*Doakizue/Doazkizu*
Joatzue/Z	*Doakizue/Doazkizue*
Joake/Z	*Doakie/Doazkie*

Oharrak

NOR hirugarren pertsonakoa deneko adizkerak dira gehien erabilten direnak. Horregaitik banandu egin ditut NOR = hirugarrena eta NOR = beste pertsona bat den adizkerak. Beraz, hemen batera daukazuz NOR = HA eta NOR = HAIEK direneko EGON, ETORRI, IBILI eta JOAN aditz soilak.

Kontuan hartzeko da, bizkaieraz D-hasierakoa Dx- antzera ahozkatzen dogula. Horregaitik jarri da "J-" letraz, ahozki hori adierazteko. Baina danok dakigu "J-" hori izatez "D-" dela; hau da, hirugarren pertsonako NOR morfema.

Beste adizkerak, NOR lehenengo edo bigarren pertsonako den adizkerak gutxi erabilten diren ezkero, eraskinean sartu ditut. Ikus, eraskina, 155. orrialdea.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORI".*–ETORRI, JOAN, IBILI, EGON.

NOR (ha/haiek)		NORI
		T - KIT
		Ka/Na - KIK/KINa
e	-TOR	KO - KIO
	-OA	KU - KIGU N
	-BIL	TZU - KIZU
	-GO	TZUE - KIZUE
e		KE - KIE Z

NOR (ha/haiek)		NORI
		KIT
Kik/Kin	*-TOR*	
Z e	*-OA*	*KIO*
	-BIL	*KIGU N*
	-GO	*KIZU*
		KIZUE
Z e		*Z KIE*

ETORRI

Etordan/Zan	*Zetorkidan/Zkidan*
Etorran/Zan	*Zetorkian/Zkian*
Etornan/Zan	*Zetorkinan/Zkinan*
Etorkon/Zan	*Zetorkion/Zkion*
Etorkun/Zan	*Zetorkigun/Zkigun*
Etortzun/Zan	*Zetorkizuen/Zkizun*
Etortzuen/Zan	*Zetorkizuen/Zkizuen*
Etorken/Zan	*Zetorkien/Zkien*

JOAN

Joatan/Zan	*Zihoakidan/Zkidan*
Joakan/Zan	*Zihoakian/Zkian*
Joanan/Zan	*Zihoakinan/Zkinan*
Joakon/Zan	*Zihoakion/Zkion*
Joakun/Zan	*Zihoakigun/Zkigun*
Joatzun/Zan	*Zihoakizun/Zkizun*
Joatzuen/Zan	*Zihoakizuen/Zkizuen*
Joaken/Zan	*Zihoakien/Zkien*

HA eta HAIEK

Ebiltan/Zan	*Zebilkidan/Zkidan*
Ebilkan/Zan	*Zebilkian/Zkian*
Ebilnan/Zan	*Zebilkinan/Zkinan*
Ebilkon/Zan	*Zebilkion/Zkion*
Ebilkun/Zan	*Zebilkigun/Zkigun*
Ebiltzun/Zan	*Zebilkizun/Zkizun*
Ebiltzuen/Zan	*Zebilkizuen/Zkizuen*
EbilkenZan	*Zebilkien/Zkien*

HA eta HAIEK

Egokidan/Zan	*Zegokidan/Zkidan*
Egokian/Zan	*Zegokian/Zkian*
Egokinan/Zan	*Zegokinan/Zkinan*
Egokion/Zan	*Zegokion/Zkion*
Egokigun/Zan	*Zegokizun/Zkizun*
Egokizu-n/Zan	*Zegokizun/Zkizun*
Egokizuen/Zan	*Zegokizuen/Zkizuen*
Egokien/Zan	*Zegokien/Zkien*

IBILI

EGON

Oharra

– Iraganeko formak gutxi erabilten dira. Batez ere iraganeko NOR-NORI formak. Horregaitik banatu ditut NOR = 3. denekoak eta besteak; bigarrenok eraskinean dituzu. Ikusi, beraz, ERASKINA 157. orrialdea.

– NORI morfema biokitzak jarri ditut bizkaieraz. Egia esan, lehenengokoak dira bizkaierazko forma jatorrak, baina besteak ere zabal dabiltza, eta korritzen dabe gure artean, idatziz behintzat. EGON aditzarekin, adibidez, nork idatzi edo irakurri du EGOTAN aditz forma ? Bai, ostera beste hau: EGOKIDAN, eta abar.

– NORI = HIRI denean -Ka- edo baita ere -A- soilik. Adibidez, EBILKAN, edo EBILAN; eta abar.

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete ematen den aditza behar den moduan jokatuz.*

— Umeak gaur egun guztian geuri begira_____(egon).
— Pello Andoniri adarra joten_____egun guztian (ibili).
— Noiz_____Joan eta Kepa, zuri, bila? (etorri)
— Txomin! Hor nun_____-n zure emaztegaia. (etorri)
— Gaur_____guri lagunak Lekeitiotik. (etorri)
— Nora_____zuei semea soldadiska egitera? (joan)
— Zeri begira_____Txomin lengo egunean, han gure eskola ondoan? (egon)
— Zuri deika eta deika_____arren ni, ez zinen konturatu. (ibili)
— Joan den urtera arte beti_____seme-alabak gaboneterako, baina orain ez_____nahiz eta aita eta ama zahartuta egon. (etorri)

2. *Ondorengo esaldiok NOR-NORI egituran jarri behar dituzu.*

— Kepa beti berandu etorren gugana.
— Gero dator zuenera Ander.
— Oraintxe noa zuengana.
— Gure umetxoa gaixorik egoan, et egun guztian berari begira gengozan.
— Laster etorren gure ondora, norbaitek jo ezkero.
— Zuri begira nengoen egun osoan, eta zu ez zentozan nigana!
— Nor ebilen zuri adarra joten?
— Zeu zenbiltzan niri adarra joten, eta orain ere zeu zabiltz.
— Gela horretan Kepa dago gure zain.
— Norengana zoaz?
— Alkate Jaunarengana noa, gizon bat guri kalte egiten dabilelako.
— Gaur ez doa zuenera osagilea, geurera datorrelako.
— Atzo zuri itxaroten nengoan egun guztian.
— Nor dabil zuri asarreka?
— Gugana ez dator iñor!

3. *Aldiz aldatu ondorengo esaldiok.*

— Kepa datorku zinera joateko.
— Nori begira zagokioze, hor?
— Gero datorkez Nekane ta Idoiari eskolako lagunak.
— Udabarri ona datorrela basarritarrentzat, baina zera...!
— Lanak amaitutakoan natorkizu neu ere laguntzera.
— Noiz doazkizue seme-alabak Ameriketara?
— Lehen, egunero etorkuzan/zetozkigun Kepa ta Abilio. Orain, ostera, ez datoz urtean behin ere...
— Umeok egun santu guztian adarra joten ebilkiguzan/zebilzkigun.

4. *Esaldi bakoitzeko hutsuna bete, zeuk nahi duzun hitz bat jarriaz.*

— Zure aitak lanik ez.....
— Nondik datoz..... zure lagunak?
— Zertarako..... liburu hori?
— Nik ez dakit zergaitik beti..... zu horrela!
— Zergaitik..... zara, hori esan deutsudalako/dizudalako?
— Nik ez dot entzun horrelakorik..... zure.....
— Ez dakigu gizon hori..... den.

5. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

— ¿Cuándo te vienen los amigos?
— Me estaban esperando desde las cinco.
— Tú me vienes siempre en el momento más inoportuno.
— Te estuvieron esperando hasta las cinco y media.
— Hoy me vienen los chicos del orfeón para el ensayo.
— ¿Cuándo te viene tu marido, querida?
— Las palomas me venían a la mano.
— Ahí te viene Pepe el Relojero.

6. *Ondorengo esaldiotako hutsunak bete, ematen den aditzaz baliaturik, baina aditza jokatugabe erabili behar da.*

— *Adibidez: Gertu egoan pelotan* jokatzeko (jokatu)
— Txarto egiten dozu hori horrela_____(jarri).
— Ez daukazu hemendik_____(urten).
— Esan euskun/zigun etxean ez_____(sartu).
— Zerk bultza zaitue hori_____(egin)?
— Damu dot zu naigabtu_____(izan).
— Era horretara_____erori/jausi zara? (bizi izan).

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR(ZER)-NORK".*–EKARRI, EROAN (ERAMAN), ERABILI, JAKIN, *INO (ION, ESAN), EDUKI.

NOR (zer = 3)		NORK	
		T	
	-KAR	K/Na	
DA	-ROA	-	
	-RABIL	GU	
	-KI(1)	ZU	
	-INO(2)	ZUE	
DA	-UKa	E	Z(3)

NOR (zer = 3)		NORK
		T
	-KAR	K/N
DA	-RAMA	-
	-RABIL	GU
	-KI(1)	UE
	-*IO	ZUE
DA	*-DUKA TZA(1)*	*TE*

EKARRI

Dakart/daZ	*Dakart/tzat*
Dakark/Zak	*Dakark/tzak*
Dakarna/Zana	*Dakarna/tzana*
Dakar/Z	*Dakar/tza*
Dakargu/Z	*Dakargu/tzagu*
Dakarzu/Z	*Dakarzu/tzazu*
Dakarzue/Z	*Dakarzue/tzazue*
Dakarre/Z	*Dakarte/tzate*

EROAN

Daroat/daZ	*Daramat/tzat*
Daroak/Zak	*Daramak/tzak*
Daroana/Zana	*Daraman/tzan*
Daroa/Z	*Darama/tza*
Daroagu/Z	*Daramagu/tzagu*
Daroazu/Z	*Daramazu/tzazu*
Daroazue/Z	*Daramazue/tzazue*
Daroe/Z	*Daramate/tzate*

ERABILI

Darabilt/daZ	*Darabilt/tzat*
Darabilk/Zak	*Darabilk/tzak*
Darabilna/Zana	*Darabilna/tzan*
Darabil/Z	*Darabil/tza*
Darabilgu/Z	*Darabilgu/tzagu*
Darabilzu/Z	*Darabilzu/tzazu*
Darabilzue/Z	*Darabilzue/tzazue*
Darabile/Z	*Darabilte/tzate*

JAKIN

Dakit/daZ	*Dakit/zkit*
Dakik/Zak	*Dakik/zkik*
Dakin/Zan	*Dakin/zkin*
Daki/Z	*Daki/zki*
Dakigu/Z	*Dakigu/zkigu*
Dakizu/Z	*Dakizu/zkizu*
Dakizue/Z	*Dakizue/zkizue*
Dakie/Z	*Dakite/zkite*

***INO**

Dinot/daZ	*Diot(4)*
Dinok/Zak	*Diok*
Dinon/Zana	*Dion*
Dino/Z	*Dio*
Dinogu/Z	*Diogu*
Dinozu/Z	*Diozu*
Dinozue/Z	*Diozue*
Dinoe/Z	*Diote*

EUKI

Daukat/daZ	*Daukat/Zkat(5)*
Daukak/Zak	*Daukaka/Zkak*
Daukan/Zan	*Daukan/Zkan*
Dauka/Z	Dauka/Zka
Daukagu/Z	*Daukagu/Zkagu*
Daukazu/Z	*Daukazu/Zkazu*
Daukazue/Z	*Daukazue/Zkazue*
Dauke/Z	*Daukate/Zkate*

Oharrak

(1) Jakin aditzak ZER-NORK bakarrik hartzen dau: *zerbait* jakiten da beti; ez norbait. Gainera batuaz -ZKI- pluralgilea hartzen dau; ez -TZA-.

(2) Aditz hau forma jokatuetan bakarrik agertzen da.

(3) Hikako adizkeretan -Z pluralgilea NORK morfemaren aurretik doa. Adibidez, daukaZak, eta ez daukakaZ. DaroaZak, eta ez daroakaZ. Dana dala Eibar inguruetan entzun ohi da: "Atara einaZ hiru txikito", eta ez "eiZan".

(4) Adizkera honen ZER = plurala Bizkaian bakarrik gorde da. Horregatik Euskaltzaindiak hau dino: *"...zilegitzat uzten da hemen jarritakoei pluralez -Z gehitzea: diot/diodaZ; dio/dioZ..." (Euskal aditz batua, 176. orr.)*

(5) EUKI aditzarekin batuaz ere -Z- pluralgilea.

NOR = 1.2. pertsonako NOR-NORK adizkerak Cfr. ERASKINA, 156. orr.

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete ematen den aditza egokituaz.*

   – Nondik_____horren lora politak zuk? (ekarri)
   – Nire arrebak mutil txiki eder bi_____(euki)
   – Guk beti egia_____, baina zuek ez dozue sinistuten. (esan)
   – Oraintxe dakit egia, zuok andereiñoak lotuta_____ eskola denporan; horren okerrak zarie! (eduki).
   – Aurten turistak diru gutxi_____(ekarri).
   – Diskotegi barri baten_____zure "bafleak" (erabili).
   – Gure besteko Patxik ere bart ederra_____Bilbotik etorrenean (ekarri).
   – Zer_____zuk, txotxolo horrek, halakuorrek! (esan).
   – Egia da: nik Keparen kotxea_____, baina zuk norena_____ba? (erabili).
   – Zuek ez_____oraindik Bilbon zer pasatu den? (jakin).

2. *Esaldi bat egin ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik.*

   – DAUKAT_____
   – DAKI_____
   – DINOE/DIOTE_____
   – NENTORKIZUN_____
   – DAROE/DARAMATE_____
   – DAUKAGUZ/DAUZKAGU_____

3. *Ondorengo esaldiok: baiezkoak ezezka jarri, eta alderantziz: ezezkoak baiezka.*

   – Josebek ez daki zer dinoan/dioen ere!
   _____
   – Zure lagunek adarra joteko gogoa dauke/daukate.
   _____
   – Zergaitik daramatzazue nire apunteak?
   _____
   – Gaur ez daukat ikasteko gogorik!
   _____
   – Zuek ez dinozue/diozue egirik.
   _____
   – Kepak ez daki zuri zer pasau jatzun/zaizun.
   _____
   – Neuk daroadaz/daramatzat zure jantziak.
   _____

4. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

   – ¿Quién tiene mis zapatos? ¿Lo sabe alguien? ¿Nadie dice nada?
   – No llevo cambio encima, pero puedo traer más tarde.
   – ¿Por qué usas siempre mis cosas? ¿Es que no sabes respetar lo ajeno?
   – Nuestros amigos llevan las cosas necesarias para el camping.

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORI-NORK".*–EROAN/ERAMAN.

ZER		NORI	NORK	
		ST	T	
		A/Na	K/N	
		TSO-TSA	-	
DA	-ROA	SKU (1)	GU	Z
		TSU	ZU	
		TSUE	ZUE	
		TSE	E	

ZER		NORI	NORK	
		KIT	T	
		K/N	K/N	
		KIO	-	
DA	-RAMA	KIGU	GU	Z
		KIZU	ZU	
		KIZUE	ZUE	
		KIE	TE	

NIRI

Daroastak/Zak	*Daramakidak/Zkidad*
Daroastana/Zana	*Daramakidan/Zkidan*
Daroast/aZ	*Daramakit*
Daroastazu/Z	*Daramakidazu*
Daroastazue/Z	*Daramakidazue*
Daroaste/Z	*Daramakidate*

GURI

Daroaskuk/Zak	*Daramakiguk/Zkiguk*
Daroaskun/Zana	*Daramakigun/Zkigun*
Daroasku/Z	*Daramakigu*
Daroaskuzu/Z	*Daramakiguzu*
Daroaskuzue/Z	*Daramakiguzue*
Daroaskue/Z	*Daramakigute*

HIRI

Daroaat/Zat	*Daramakiat/Zkiat*
Daroanat/Zanat	*Daramakinat/Zkinat*
Daroaa/Z	*Daramakik*
Daroana/Z	*Daramakin*
Daroaagu/Z	*Daramakiagu*
Daroanagu/Z	*Daramakinagu*
Daroe/Z	*Daramakiate*
Daroane/Z	*Daramakinate*

ZURI

Daroatsut/daZ	*Daramakisut/Zkizut*
Datsu/Z	*Daramakizu*
Daroatsugu/Z	*Daramakizugu*
Daroatsue/Z	*Daramakizute*

ZUEI

Daroatsuet/daZ	*Daramakizuet/Zkizuet*
Daroatsue/Z	*Daramakizue*
Daroatsuegu/Z	*Daramakizuegu*
Daroatsuee/Z	*Daramakizuete*

HARI

Daroatsat/daZ	*Daramakiot/Zkiot*
Daroatsak/Zak	*Daramakiok*
Daroatsana/Zana	*Daramakion*
Doaroatso/Z	*Daramakio*
Daroatsagu/Z	*Daramakiogu*
Daroatsazu/Z	*Daramakiozu*
Daroatsazue/Z	*Daramakiozue*
Daroatse/Z	*Daramakiote*

HAIEI

Daroatset/daZ	*Daramakiet/Zkiet*
Daroatsek/Zak	*Daramakiek*
Daroatsen/Zana	*Daramkien*
Daroatse/Z	*Daramakie*
Daroatsegu/Z	*Daramakiegu*
Daroatsezu/Z	*Daramakiezu*
Daroatsezue/Z	*Daramakizue*
Daroatsie/Z	*Daramakiete*

Oharra

"Objeto delakoa, NOR nahiz ZER, plurala denean, ezar iezaiezu -Z- soila erroaren ondoren -ki-dutenei. Begira, ordea, honakook: *eramazkiok/eramazkion, eramazkiek/ eramazkien, etb."* (Euskaltzaindia, EUSKAL ADITZ BATUA, 123. orrialdea).

(1) NORK eta NORI biak 3. pertsonak direnean -TSO- bestela -TSA-.

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORI-NORK".*–EKARRI.

ZER		NORI	NORK	
		ST	T	
		A/Na	K/Na	
		TSO -TSA--		
DA	-KAR	SKU (1)	GU	Z
		TSU	ZU	
		TSUE	ZUE	
		TSE	E	

ZER			NORI	NORK
			KIT	T
			K/N	K/N
			KIO	
DA	-KAR	Z	KIGU	GU
			KIZU	ZU
			KIZUE	ZUE
			KIE	TE

NIRI

Dakarstak/Zak	*Dakarkidad/Zkidad*
Dakarstana/Zana	*Dakarkidan/Zkidan*
Dakarst/aZ	*Dakarkit*
Dakarstazu/Z	*Dakarkidazu*
Dakarstazue/Z	*Dakardazue*
Dakarste/Z	*Dakardate*

HIRI

Dakarrat/Zat	*Dakarkiat/Zkiat*
Dakarrenat/Zat	*Dakarjinat/Zkinat*
Dakarra/Z	*Dakarkik*
Dakarna/Z	*Dakarkin*
Dakargu/Z	*Dakarkiagu*
Dakarnagu/Z	*Dakarkinagi*
Dakarrie/Z	*Dakarkiate*
Dakarne/Z	*Dakarkinate*

HARI

Dakartsat/daZ	*Dakarkiot/Zkiot*
Dakartsak/Zak	*Dakarkiok*
Dakartsana/Zana	*Dakarkion*
Dakartso/Z	*Dakarkio*
Dakartsagu/Z	*Dakarkiogu*
Dakartsazu/Z	*Dakarkiozu*
Dakartsazue/Z	*Dakarkiozue*
Dakartsie/Z	*Dakarkiote*

GURI

Dakarskuk/Zak	*Dakarkiguk/zkiguk*
Dakarskun/Zana	*Dakarkigun/zkigun*
Dakarsku/Z	*Dakarkigu*
Dakarskuzu/Z	*Dakarkiguzu*
Dakarskuzue/Z	*Dakarkiguzue*
Dakarskue/Z	*Dakarkigute*

ZURI

Dakartsut/daZ	*Dakarkizut/Zkizut*
Dakartsu/Z	*Dakarkizu*
Dakartsugu/Z	*Dakarkigu*
Dakartsue/Z	*Dakarkizute*

ZUEI

Dakartsuet/daZ	*Dakarkizuet/Zkizuet*
Dakartsue/Z	*Dakarkizue*
Dakartsuegu/Z	*Dakarkizuegu*
Dakartsuee/Z	*Dakarkizuete*

HAIEI

Dakartset/daZ	*Dakarkiet/Zkiet*
Dakartsek/Zak	*Dakarkiek*
Dakartsena/Zana	*Dakarkien*
Dakartse/Z	*Dakarkie*
Dakartsegu/Z	*Dakarkiegu*
Dakartsezu/Z	*Dakarkiezu*
Dakartsezue/Z	*Dakarkiezue*
Dakartsie/Z	*Dakarkiete*

Oharra

"Objeto delakoa, NOR nahiz ZER, plurala denean, ipin iezaiezu -Z- soila erroaren ondoren -ki-dutenei eta -ZKI- -ki- ez dutenei; esaterako: *dakarkiot/dakarzkiot, ekardazu/ekarzkidazu.* Begira, ordea, honakook: *ekarzkiok/ekarzkion, ekarzkiek/ekarzkien, ekarzkiozu, ekarzkiezu, ekarzkiozue, ekarzkiezue".* (Euskantzaindia, EUSKAL ADITZ BATUA, 118. orr.). Hemen esan direnak gorabehera, -Z- hartu daiteke pluralgiletzat bizkaieratik landa ere. Horrela NORI morfema KI-T, KI-O, etab. litzateke. (-ZKI- nire ustez hauxe besterik ez da: ZKI = Z+ KI).

(1) NORK eta NORI biak 3. pertsonak direnean -TSO-, bestela -TSA-.

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORI-NORK".*–ERABILI.

ZER		NORI	NORK	
		ST	T	
		A/Na	K/N	
		TSO -TSA--		
DA	-RABIL	SKU (1)	GU	Z
		TSU	ZU	
		TSUE	ZUE	
		TSE	E	

ZER			NORI	NORK
			KIT	T
			KIK/N	K/N
			KIO	-
DA	-RABIL	Z	KIGU	GU
			KIZU	ZU
			KIZUE	ZUE
			KIE	TE

NIRI

DarabilstakZak	*Darabilkidak/Zkidak*
Darabilstana/Zana	*Darabilkidan/Zkidan*
Darabilst/aZ	*Darabilkit*
Darabilstazu/Z	*Darabilkidazu*
Darabilstazue/Z	*Darabilkidazue*
Darabilste/Z	*Darabilkidate*

GURI

Darabilskuk/Zak	*Darabilkiguk/Zkiguk*
Darabilskun/Zana	*Darabilkigun/Zkigun*
Darabilsku/Z	*Darabilkigu*
Darabilskuzu/Z	*Darabilkiguzu*
Darabilskuzue/Z	*Darabilkiguzue*
Darabilskue/Z	*Darabiligute*

HIRI

Darabilat/Zat	*Darabilkiat/Zkiat*
Darabilenat/Zat	*Darabilkinat/Zkinat*
Darabila/Z	*Darabilkik*
Darabilna/Z	*Darabilkin*
Darabilagu/Z	*Darabilkiagu*
Darabilnagu/Z	*Darabilkinagu*
Darabile/Z	*Darabilkiate*
Darabilne/Z	*Darabilkinate*

ZURI

Darabiltsut/daZ	*Darabilkizut/Zkizut*
Darabiltsu/Z	*Darabilkizu*
Darabiltsugu/Z	*Darabilkizugu*
Darabiltsue/Z	*Darabilkizute*

ZUEI

Darabiltsue/daZ	*Darabilkizuet/Zkizuet*
Darabiltsue/Z	*Darabilkizue*
Darabiltsuegu/Z	*Darabilkizuegu*
Darabiltsuee/Z	*Darabilkizuete*

HARI

Darabiltsat/daZ	*Darabilkiot/Zkiot*
Darabiltsak/Zak	*Darabilkiok*
Darabiltsana/Zana	*Darabilkion*
Darabiltso/Z	*Darabilkio*
Darabiltsagu/Z	*Darabilkiogu*
Darabiltsazu/Z	*Darabilkiozu*
Darabiltsazue/Z	*Darabilkiozue*
Darabiltse/Z	*Darabilkiote*

HAIEI

Darabiltset/daZ	*Darabilkiet/Zkiet*
Darabiltsek/Zak	*Darabilkiek*
Darabiltsen/Zana	*Darabilkien*
Darabiltse/Z	*Darabilkie*
Darabiltsegu/Z	*Darabilkiegu*
Darabiltsezu/Z	*Darabilkiezu*
Darabiltsezue/Z	*Darabilkiezue*
Darabiltsie/Z	*Darabilkiete*

Oharra

(1) NORI = HARI denean, bizkaieraz, -TSO- barik -TSA- egiten da. Forma hau -TSO- jatorragotzat joten da NORI morfemaren ondoren beste zerbait datorrenean, baina bestela -TSO-, adibidez, "darabiltTSO".

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NOR-NORK".*–*INO (ESAN).

ZER		NORI	NORK	
		ST	T	
		A/Na	K/N	
		TSO -TSA--		
D	-INO	SKU (1)	GU	Z
		TSU	ZU	
		TSUE	ZUE	
		TSE	E	

ZER	NORI	NORK
Batuak ez dauka adizki hau. Ikusi: "Euskaltzaindia, EUSKAL ADITZ BATUA, 176. orr.		

NIRI

Dinostak/Zak
Dinostana/Zana
Dinost/aZ
Dinostazu/Z
Dinostazue/Z
Dinoste/Z

GURI

Dinoskuk/Zak
Dinoskun/Zana
Dinosku/Z
Dinoskuzu/Z
Dinoskuzue/Z
Dinoskue/Z

HIRI

Dinoat/Zat
Dinonat/Zanat
Dinoa/Z
Dinona/Zana
Dinoe/Z
Dinone/Z

ZURI

Dinotsut/daZ
Dinotsu/Z
Dinotsugu/Z
Dinotsue/Z

ZUEI

Dinotsuet/daZ
Dinotsue/Z
Dinotsuegu/Z
Dinotsuee/Z

HARI

Dinotsak/daZ
Dinotsak/Zak
Dinotsana/Zana
Dinotso/Z
Dinotsagu/Z
Dinotsazu/Z
Dinotsazue/Z
Dinotsie/Z

HAIEI

Dinotsek/daZ
Dinotsek/Zak
Dinotse/Z
Dinotse/Z
Dinotsegu/Z
Dinotsezu/Z
Dinotsezue/Z
Dinotsiee/Z

Oharra

Adizkera hau asko erabilten da, bai ahoz eta bai idatziz. Eta bizkaieratik landa gaur erabilten ez denarren, Leizarragarengan irakurtzen dira "diotso" ta holako adizkerak.

(1) NORK eta NORI biak 3. pertsonak direnean -TSO-, bestela -TSO-.

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete emoten den aditza egokiro jarriaz.*

   – Nora_____zuei morroiak artaldea? (eroan)
   – Gorbeara_____guri morroiak artaldea. (eroan)
   – Hemen_____Nekanek zuk lehengo egunean berari eskatutako argazkiak. (ekarri)
   – Udako ikastaroak sekulako lanbideak_____guri urte barruan lan egiteko. (ekarri)
   – Baina, zer_____horrek ume lotsabako horrek zuei? (ino = esan).
   – Parra parra guzurrak_____ume honek guri ere (ino = esan).
   – Zertarako_____zuk niri kotxea, rodajea egiteko, ala? (erabili).
   – Nork_____zuri papelak pasaportea atarateko? (ekarri).
   – Baina, Krispintxo, nora_____nire betaurrekoak? (zuk-niri: eroan/eraman).

2. *Esaldiak egin ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik.*

   – DINOSTAZU_____
   – DAKARTSAGU/DAKARKIOGU_____
   – DINOTSUET_____
   – DAROATSU/DARAMAKIZU_____
   – DARABILTSO/DARABILKIO_____
   – DAROAGU/DARAMAKIAGU_____

3. *Erdal esaldiok euskeratu egin behar dituzu.*

   – Os traemos buenas noticias: nos han dicho que sí.
   – Nos usáis el coche sin permiso, y luego nos decís que no habéis sido vosotros.
   – Te llevo el periódico de hoy, ¡eh!
   – Nosotros ya se lo decimos pero no nos hacen caso.
   – ¿Quién te trae semejantes noticias...!?
   – Ese chaval no te dice una sola verdad.
   – ¿Qué me traes de bueno hoy, mi querido Baldomero?

4. *Ondorengo esaldiok osotu, zeuk nahi duzun elementu egoki bat sartuaz.*

   – Horrela ibilteko zuk ez_____bururik!
   – Lagunak, beti_____egon nahi izaten du.
   – Otsoak_____ez du jaten, eta lapurrak_____laztandu!
   – Ikasturtea_____da, baina beharrezkoa_____gero aprobatzeko.
   – Kepa_____zetorrela, buruz aurrera jausi eta luze gelditu zan.
   – Nork_____deutsu/dizu hona etorteko?

5. *Ondorengo esaldiotan agertzen diren NOR, ZER, NORK, NORI, eta aditza bera ere bai, kuadroan sartu, elementu bakoitza bere tokian.*

   0. Lapurrak gizon zuzenari iguina emoten deutso/dio.
   1. Etxetik dakartsudaz/dakarzkizut tabakorria ta mistoak.
   2. Nere aitak amari gona gorria ekarri.
   3. Jokoan hasiko bagina diru guztiak irabaziko neuskizuz/nizkizuke.
   4. Semeak bere aitari lanean lagun egiten deutso/dio.
   5. Hor dakarsku/dakarkigu Loontzok gaurko lana.

	NORK	NORI	ZER	ADITZA	LAGUNTZ
0	Lapurrak	gizon zuzenari	iguina	emoten	deutso/dio
1	.....	.....	.....	.....	.....
2	.....	.....	.....	.....	.....
3	.....	.....	.....	.....	.....
4	.....	.....	.....	.....	.....
5	.....	.....	.....	.....	.....

6. *Ondorengo esaldiotan agertzen diren aditz perifrastikoak kendu eta adizkera berdineko (NOR, edo NOR-NORK, edo ZER-NORI-NORK) soila jarri.*

— Hemen ekarten deutsudaz/dizkizut zuk eskatutako gozokiak.
— Zer esaten deustazu/didazu baina Kaxemira? Holakorik!!!
— Nora eroaten deutsuz/dizkizu ume horrek zure oinetakoak?
— Gaur ez dot eukiten ikasteko gogorik, bat ere ez!
— Hori galdera egin didazuna/deustazuna? Batek ba jakiten dau hori!
— Zuen artean inork eukiten dau tabakorik? Zigarrotxo bat erreko neuke ba oraintxe!

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORI".*–ETORRI, JOAN, IBILI, EGON.

NOR		NORI	
---		KIT	
---		KI /KINa	
E	-TOR	KIO	
---	-OA	KIGU	Z aN
---	-BIL	KIZU	Z
---	-GO	KIZUE	eZ
E		KIE	

NOR			NORI	
---			KIT	
---	-TOR		KIK/KIN	
ZE	-OA		KIO	
---	-BIL	Z	KIGU	N
---	-GO	Z	KIZU	
---		Z	KIZUE	te
ZE		Z	KIE	

HA	HAIEK	HA	HAIEK
Etorkidan	Etorkidazan (etortazan)	*Zetorkidan-zetozkidan*	
Etokian/kinan	Etorkiazan/kinazan	*Zetorkian/nan-Zetozkian/nan*	
Etorkion (etorkon)	Etorkikiozan (etorkozan)	*Zetorkigun-zetozkigun*	
Etorkigun (etorkun)	Etorkikiguzan (etorkuzan)	*Zetorkizun-zetozkizun*	
Etorkizun (etortzun)	Etorkuzan (etortzuzan)	*Zetorkizuen-zetozkizuen*	
Etorkizuen (etortzuen)	Etorkizuezan (etortzuezan)	*Zetorkien-zetozkien*	
Etorkien (etorken)	Etorkiezan (etorkezan)		
Ebilkidan/dazan	Ebilkidazan	*Zebilkidan*	*Zebilzkidan*
Ekian/kinan	Ebilkiazan/kinazan	*Zebilkian/nan*	*Zebilzkian/nan*
Ebilkion	Ebilkiozan	*Zebilkion*	*Zebilzkion*
Ebilkigun	Ebilkiguzan	*Zebilkigun*	*Zebilzkigun*
Ebilkizun	Ebilkizuzan	*Zebilkizun*	*Zebilzkizun*
Ebilkizuen	Ebilkizuezan	*Zebilkizuen*	*Zebilzkizuen*
Ebilkien	Ebilkiezan	*Zebilkien*	*Zebilzkien*
Egokidan	Egokidazan	*Zegokidan*	*Zegozkidan*
Egokian/kinan	Egokiazan/kinazan	*Zegokian/nan*	*Zegozkian/nan*
Egokion	Egokiozan	*Zegokion*	*Zegozkion*
Egokigun	Egokiguzan	*Zegokigun*	*Zegozkigun*
Egokizun	Egokizuzan	*Zegokizun*	*Zegozkizun*
Egokizuen	Egokizuezan	*Zegokizuèn*	*Zegozkizuen*
Egokien	Egokiezan	*Zegokien*	*Zegozkien*
		Zihoakitan	*Zihoazkidan*
		Zihoakian/nan	*Zihoazkian/nan*
EGON aditza bizkaieraz ez dugu jarri bat ere ez delako erabiltzen, gaur egun.		*Zihoakion*	*Zihoazkion*
		Zihoakigun	*Zihoazkigun*
		Zihoakizun	*Zihoazkizun*
		Zihoakizuen	*Zihoazkizuen*
		Zihokien	*Zihoazkien*

Oharra

NOR hirugarren pertsonakoa deneko formak bakarrik jarri dira hemen. NOR beste pertsonaren bat deneko formak, ikusi Eraskinean, 157. orrialdea.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-ZER".*–EKARRI, EROAN/ERAMAN, EUKI/EDUKI, JAKIN, ERABILI, *INO (ESAN).

NORK		ZER		
N e	-KAR			
H e	-ROA			
e	-UKa			
G en	-KI		Z	aN
Z en	-RABIL			
Z en	-INO (1)	e		
e		e		

NORK		ZER		
N e				
H e	*-KAR*			
Z e	*-RAMA*			
G ene	*-UKa*		*Tza*	*N*
Z ene	*-KI*			
Z ene	*-RABIL*			
Z ene			*te*	
Z e			*te*	

HA / HAIEK

Nekarren/Zan
Hakarren/Zan
Ekarren/Zan
Genkarren/zan
Zenkarren/Zan
Zenkarrien/Zan
Ekarrien/Zan

Batuaz ez da kontuan hartu Ikus. EUSKAL ADITZ BATUA, 118. orriald.

Neroan/Zan — *Neraman/tzan*
Heroan/Zan — *Heraman/tzan*
Eroan/Zan — *Zeraman/tzan*
Geroan/Zan — *Generaman/tzan*
Zeroan/Zan — *Zeneraman/tzan*
Zeroen/Zan — *Zeneraman/tzaten*
Eroen/zan — *Zeramaten/tzaten*

Neukan/Zan — *Neukan/neuZkan*
Heukan/Eukazan — *Heukan*
Eukan/Zan — *Zeukan*
Geunkan/Zan — *Geneukan*
Zeunkan/Zan — *Zeneukan*
Zeunkien/Zan — *Zeneukaten*
Eukien/Zan — *Zeukaten*

Nekian/Zan — *Nekien/nekiZKIen*
Hekian/Zan — *Hekien*
Ekian/Zan — *Zekion*
Gengian/Zan — *Genekien*
Zenkian/Zan — *Zenekien*
Zenkien/Zan — *Zenekiten*
Ekien/Zan — *Zekiten*

HA / HAIEK

Nerabilen/Zan — *Nerabilen/tzan*
Herabilen/Zan — *Herabilen/tzan*
Erabilen/Zan — *Zerabilen/tzan*
Gerabilen/Zan — *Generabilen/tzan*
Zerabilen/Zan — *Zenerabilen/tzan*
Zerabilien/eZan — *Zenerabilten/tzaten*
Erabilen/eZan — *Zerabilten/tzaten*

Ninoan/Ninozan
Hinoan/hinozan
Inoan/inozan
Ginoan/ginozan
Zinoan/zinozan
Zinoen/Zinoezan
Inoen/Inoezan

Batuan ez dago adizki hau. Beraz. bizkaierazkoa era bili behar da. Ikus EUSKAL ADITZ BATUA, 176.orr.

Oharra

IKUSI, EUKI eta JAKIN aditzekin -KI-, -Z-, eta -ZKI- pluralgileak erabili behar dira batuaz. Besteetan -TZA- pluralgilea. Bizkaieraz beti beti "Z".

IRAGANEKO NOR-NORK adizkerak, gutxi erabilten direnez gero, Eraskinean dituzu. Ikusi, 158. orrialdea.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-NORI-ZER".*–*INO (ESAN).

NORK		NORI	ZER	
N --		ST		
H --		A/Na		
-		TSO/TSA		
G --	INO	SKU	Z	aN
Z --		TSU		
Z --		TSUE	e	
-		TSE	e	

NORK	ZER pl. NORI
Batuak ez dauka adizkera hau. Ikusi EUSKAL ADITZ BATUA, Eustzain-, dia, 176. orrialdea. Bizkaierazkoa erabili behar da.	

NIRI

Hinostan/Zan
Inostan/Zan
Zinosta n/Zan
Zinosten/Zan
Inosten/Zan

GURI

Hinoskun/Zan
Inoskun/Zan
Zinoskun/Zan
Zinoskuen/Zan
Inoskuen/zan

HIRI

Ninoan/Zan
Ninonan/Zan
Inoan/Zan
Inonan/Zan
Ginoan/Zan
Ginonan/Zan
Inoen/Zan
Inonen/Zan

ZURI

Ninotsun/Zan
Inotsun/Zan
Ginotsun/Zan
Inotsuen/Zan

ZUEI

Ninotsuen/Zan
Inotsuen/Zan
Ginotsuen/Zan
Inotsueen/Zan

HARI

Ninotsann/Zan
Hinotsan/Zan
Inotsan/Zan
Ginotsan/Zan
Zinotsan/Zan
Zinotsien/Zan
Inotsien/Zan

HAIEI

Ninotsen/Zan
Hinotsen/Zan
Inotsen/Zan
Ginotsen/Zan
Zinotsen/Zan
Zinotsien/Zan
Inotsien/Zan

Oharra

Adizkera hau gehiegirik ez da erabiltzen, baina bizkaieraz bizi da oraindik, eta gure artean korritzen du. Horregaitik jarri da atal honetan, ERASKINERA bialdu beharrean.

Idazle zaharretan ere agertzen da nohizpeinka. Leizarragarengan, adibidez: "DIOTSO" ta holako adizkerak han hor hemenka aurkitu ohi dira.

EKARRI, ERABILI eta EROAN/ERAMAN gutxiago erabili ohi direnez gero, Eraskinean dituzu. Ikusi 159. 160 eta 161. orrialdeak.

ARIKETAK

1. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

   – NEKARREN_____
   – NINOTSAN_____
   – NEKIZKIEN_____
   – EKIEZAN/ZEKIZKITEN_____
   – NEUKAN_____
   – ZERABILTZATEN/ERABILEZAN_____

2. *Ondorengo esaldiok aldiz aldatu egizuz: orainaldikoak iraganera, eta alderantziz: iraganekoak orainaldira.*

   – Badaukazu lan egiteko gogorik?
   – Zure amak ez eukan inortxo ere laguntzeko.
   – Kepak dana daki.
   – Zer zinostan zuk atzo niri?
   – Nundik zenkian zuk horrela izango zala?
   – Nondik dakarzuez/dakartzazue horrek liburuok?
   – Nork dino/dio horrelakorik? Hori guzurra da.
   – Berak bainotsien baina inork ez eutson/zion sinisten.
   – Hik heramatzan/heroazan diruak, geuri irabazitakoak izan zituan...
   – Zuek ez daukazue lan egiteko gogorik!

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Te digo que sí, que cada día te llevaba una cosa sin que tu te dieras cuenta.
   – Tu hermano tenía razón pero como no lo sabía, perdió la discusión.
   – Ya te lo decíamos una y otra vez: "No salgas con ese chico", pero no nos hacías caso.
   – ¿No sabías que este año tenemos vacaciones un mes antes?
   – No tengo la menor idea de lo que sucedió en aquella casa. Para cuando me dí cuenta unos hombres llevaban los muebles y los vecinos decían algo unos a otros, con vehemencia?
   – ¿Quién te vino anoche? Es que oí el timbre a eso de las once y media.
   – Tus amigos me decían que no fuera, pero como yo no tenía ganas de hacerles caso, me fuí.

4. *Ondorengo esaldiotan agertzen diren ZER, NORI, NORK, elementuak bereiztu egizuz.*

   – Gazte-nagusiak ez dira ondo konpontzen.
   – Non hartu duzu hori?
   – Etxetik eskolara bidean diru-poltsa bat aurkitu dut.
   – Gaur amamari lagun egitera noakio.
   – Zergaitik ez duzu ekarri gozokirik?
   – Horrela bazabiltz txarto amaituko duzu egunen batetan.
   – Nondik norako kontuak dakarzuz/dakartzazu zuk gaur?
   – Zer dala ta ari zara negarrez, umetxo!
   – Nik ez daukat dirurik ez lan egiteko gogorik.

ZER-NOR	NORI-ZERI	NORK-ZERK

5. *Ondorengo esaldiok osotu egokitzat daukazun edozein elementu jarriaz.*

— Nik diru asko baneu, etxe zahar bat_____nuke.
— _____ekarri dituzu liburuok niretzako?
— Zure etxean ez da_____sartuko gaur behintzat!
— Jantzi barriak nik dendan_____erosten ditut.
— Nork_____deutsu/dizu ni ez nintzela etorri atzo?
— Zuk_____daukazu lanerako gogo handirik, gaur!
— Zer dala ta etorri_____hona?

6. *Goiko 4. ariketako esaldi guztiak aldatu egizuz: ezezkoak baiezka eta alderantziz.*

7. *Ondorengo esaldiotan aurkitzen dituzun NOR/ZER eta NORK/ZERK guztiak aldatu egizuz: singularrekoak pluralera, eta alderantziz.*

— Ariketa hau egiteko hartu egizu lehen egin dozun 2. ariketa:
  — Badaukazu lan egiteko gogorik?
  — eta abar.

ADITZ LAGUNTZAILEA: EGITE ERA

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR".*–

NI	Naz	*Naiz*
Hi	Haz	*Haiz*
Ha	Da	*Da*
Gu	Gara	*Gara*
Zu	Zara	*Zara*
Zuek	Zarie	*Zarate*
Haiek	Dira	*Dira*

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORI".*–

NORK			NORI	
N a		T		
H a		K/Na		
–		KO		
G a	-IA	KU	Z	
Z a		TZU	Z	
Z a		TZUE	Z	e
–		KE	Z	

NOR				NORI	
N a				T	
H a				K/N	
–				O	
G a	-t	ZA i	Z- ki	GU	
Z a			Z- ki	ZU	
Z a			Z- ki	ZUE	te
–			Z- ki	E	

NIRI

Haiat	*Hatzait*
Iat	*Zait*
Zaiataz	*Zatzaizkit*
Zaiataze	*Zatzaizkidate*
Iataz	*Zaizkit*

HIRI

Naiak/Na	*Natzaik/n*
Jak/na	*Zaik/n*
Gaiazak/na	*Gatzaizkik/n*
Jazak/zana	*Zaizkik/n*

HARI

Naiako	*Natzaio*
Haiako	*Hatzaio*
Iako	*Zaio*
Gaiakoz	*Gatzaizkio*
Zaiakoz	*Zatzaizkio*
Zaiakoze	*Zatzaizkiote*
Iakoz	*Zaizkio*

GURI

Haiaku	*Hatzaigu*
Iaku	*Zaigu*
Zaiakuz	*Zatzaizkigu*
Zaiakuze	*Zatzaizkigute*
Iakuz	*Zaizkigu*

ZURI

Naiatzu	*Natzaizu*
Iatzu	*Zaizu*
Gaiatzuz	*Gatzaizkizu*
Iatzuz	*Zaizkizu*

ZUEI

Naiatzue	*Natzaizue*
Iatzue	*Zaizue*
Gaiatzuez	*Gatzaizkizue*
Iatzuez	*Zaizkizue*

HAIEI

Naiake	*Natzaie*
Haiake	*Hatzaie*
Iake	*Zaie*
Gaiakez	*Gatzaizkie*
Zaiakez	*Zatzaizkie*
Zaiakeze	*Zatzaizkiete*
Iakez	*Zaizkie*

Oharra

Bizkaierazkoan -IA- erroa dela esan behar. Baina, DAT, DATZU, DAKO, etab. Mungia inguruetan bizi dira oraindik.

NOR = hirugarrena denekoak dira erabilgarrienak: "Nor etorri Jatzu?" "ZER gertatu zaio zure umeari?"

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete egokiro jarriaz aditz laguntzailea.*

   – Gaur nor etorri_____zuei etxera?
   – Nori jausi_____giltzak lurrera?
   – Zuri sekula ez_____ezer pasatzen.
   – Zure lana oso ona iruditzen_____gure lagunei.
   – Bihar goizean joango_____neu ere zure senargaiari ikustaldi bat egitera klinikara.
   – Gauza txarren bat pasau_____uste izan dogu zuei, horren berandu etorteko.
   – Zuei ikustera etorri_____gu gaur goizean, baina ez zarie etxean egon.
   – Ze jazoten ete_____Kepari horren asarre ibilteko?
   – Zure amari haratonako saltzaile bat etorri?_____gaur goizean.
   – Itxaron eidazue, gerotxoago joango_____neu ere ta.

2. *Erdal esadiok euskeratu.*

   – Me han venido tus amigos esta mañana muy temprano.
   – ¿Qué se te ha caído?
   – Creo que no le han venido los invitados para la boda.
   – Pero, chico! qué te pasa?
   – No me ha pasado nada.
   – A que hoy no te viene el novio para ir al cine...?
   – Nos ha salido la lotería, pero a mí me ha tocado muy poco.
   – Fuimos a visitaros, pero no os encontramos en casa.

3. *Ondorengo esaldiotan daukazun hutsunea bete egizu zeuk egokitzat joten dozun edozelako elementu bat sartuaz.*

   – Ni_____etxera heldu naizenean atea zabalaik aurkitu dut.
   – Zure anaia txikia gaur goizean_____ez da etorri.
   – Ikasleak_____bildur handia izaten dau.
   – Nondik norako_____jantzita dator ume hori?
   – _____txisteak oso onak dira, baina niri Keparenak gehiago gustatzen jataz/zaizkit.
   – Zergatik ez ixilik_____horrenbeste berriketa egin orde?

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORK".*–

NORK			NORK	
N a			T	
H a			K/Na	
D a			–	
G a	-U		GU	Z
Z a			ZU	Z
Z a		e	ZUE	Z
D a			E	Z

NORK				NORK
N a				T
H a				K/N
D a				–
G a	it	-U		GU
Z a	it			ZU
Z a	it		zte	ZUE
D a	it			zTE

NI

Nok	*Nauk*
Nona	*Naun*
Nau	*Nau*
Nozu	*Nauzu*
Nozue	*Nauzue*
Naue	*Naute*

HI

Haut	*Haut*
Hau	*Hau*
Haugu	*Haugu*
Haue	*Haute*

HA

Dot	*Dut*
Dok	*Duk*
Dona	*Dun*
Dau	*Du*
Dogu	*Dugu*
Dozu	*Duzu*
Dozue	*Duzue*
Daue	*Dute*

GU

Gozak	*Gaituk*
Gozana	*Gaitun*
Gaitu(gauz)	*Gaitu*
Gaituzu(gozuz)	*Gaituzu*
Gaituzue(gozuez)	*Gaituzue*
Gaitue (gauez)	*Gaitue*

ZU

Zaitut(zaudaz)	*Zaitut*
Zaitu(zauz)	*Zaitu*
Zaitugu(zauguz)	*Zaitugu*
Zaitue(zauez)	*Zaituzte*

ZUEK

Zaituet(zauedaz)	*Zaituztet*
Zaitue(zauez)	*Zaituzte*
Zaituegu(zaueguz)	*Zaituztegu*
Zaituee(zaueez)	*Zaituzte(te)*

HAIEK

Dodaz	*Ditut*
Dozak/na	*Dituk/n*
Dauz	*Ditu*
Doguz	*Ditugu*
Dozuz	*Dituzu*
Dozuez	*Dituzue*
Dabez	*Dituzte*

Oharra

Erroa beti -U- (UKAN, EDUN) da baina bizkaieraz orain aldiko 'A'-rekin alkartzerakoan -O-bihurtzen da. Adibidez, DAUT = DOT, NAUZU = NOZU, etab.

Bizkaieraz -U- erroa -B- bihurtzen da bokal bitartean. Adibidez, DAUE = DABE, DAUEZ = DABEZ, etab.

Goiko bizkaierazko eskematik ataratako formak gaur arkaikotzat jo daitekez (ZAUEZ, ZAUEGUZ, etab.) horregaitik gipuzkerazkoak jartzen dira –aspalditik geuganatuak– eta besteak () parentesis bitartean: ZAITUE (zauez).

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete aditz laguntzailea egokiro garriaz.*

   – Ikusi_____Kepa gaur goizean? Ez, guk ez_____ikusi, baina Mirenek eta Idoiak bai ikusi_____
   – Lehen ez_____agurtu zuek ni. Zer? ez_____ikusi ala?
   – Ekarri_____lehengo eguneko argazkiak?
   – Ez_____ekarri neure betaurrekoak!
   – Ikusi_____zuek istripua zelan izan den?
   – Goizean guk ikusi_____zu, kalea pasatzerakoan.
   – Ez_____entzun ezer, eta ezin deutsut ezer esan.
   – Norekin bazkaldu_____gaur zuk?
   – Guk, behintzat, ez_____geure konfiantzarik jarriko horrelakoengan.
   – Nik ez_____ezer saldu gaur azokan, baina nire ondokoek hainbat gauza saldu_____

2. *Erdal esaldiok euskeratu.*

   – No he oído nada, ¿qué ha pasado?
   – ¿Que no me has visto? Mentira.
   – Tu hermano ha dicho que no vayas tarde a casa hoy.
   – Por favor ¿llevarás estas cartas al correo?
   – No te escondas, que ya te he visto.
   – ¿Quién te ha traído en coche? Juan y Nekane me han traído en su coche.
   – Pero tu, ¿ya amas a alguien...?
   – Hoy os llevaremos a la playa si queréis venir.
   – No te hemos visto hace tiempo, ¿qué te pasa?
   – Pitxer polit bat ikusi_____guk eta zeuretzat ekarri_____

3. *Esaldi bat eratu ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik.*

   – DITUGU_____
   – DOZUE_____
   – ZAITU_____
   – DABEZ/DITUZTE_____
   – NAUE/NAUTE_____

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORI-NORK".*–

ZER	NORI	NOR
	ST	T
	A/Na	K/Na
	TSO-TSA	–
D e -U	SKU (1)	GU Z
	TSU	ZU
	TSUE	ZUE
	TSE	E

ZER	NORI	NORK
	T	T
	K/N	K/N
	O	–
D I Z- ki	GU	GU
	ZU	ZU
	ZUE	ZUE
	E	TE

(1) NORI eta NORK biak 3. pertsonakoak direnean -TSO-, bestela -TSA-.

NIRI

Deusta-k/Zak	*Di-dak/Di-ZKI-dak*
Deusta-na/Zana	*Didan*
Deust/aZ	*Dit*
Deustazu/Z	*Didazu*
Deustazue/Z	*Didazue*
Deuste/Z	*Didate*

HIRI

Deua-t/Zat	*Di-at/di-ZKI-at*
Deuna-t/Zat	*Dinat*
Deua/Z	*Dia*
Deuna/Z	*Dina*
Deuagu/Z	*Diagu*
Deunagu/Z	*Dinagu*
Deue/Z	*Diate*
Deune/Z	*Dinate*

HARI

Deutsat/daZ	*Di-ot/zki-ot*
Deutsa-k/Zak	*Diok*
Deutsa-n/Zan	*Dion*
Deutso/Z	*Dio*
Deutsagu/Z	*Diogu*
Deutsazu/Z	*Diozu*
Deutsazue/Z	*Diozue*
Deutsie/Z	*Diote*

GURI

Deusku-k/Zak	*Di-guk/zki-guk*
Deusku-n/Zana	*Digun*
Deusku/Z	*Digu*
Deuskuzu/Z	*Diguzu*
Deuskuzue/Z	*Diguzue*
Deuskue/Z	*Digute*

ZURI

Deutsut/daZ	*Di-zut/zki-zut*
Deutsu/Z	*Dizu*
Deutsugu/Z	*Dizugu*
Deutsue/Z	*Dizute*

ZUEI

Deutsuet/daZ	*Di-zuet/zki-zuet*
Deutsue/Z	*Dizue*
Deutsuegu/Z	*Dizuegu*
Deutsuee/Z	*Dizuete*

HAIEI

Deutset/daZ	*Di-et/zki-et*
Deutse-k/Zak	*Diek*
Deutse-n/Zan	*Dien*
Deutse/Z	*Die*
Deutsegu/Z	*Diegu*
Deutsezu/Z	*Diezu*
Deutsezue/Z	*Diezue*
Deutsie/Z	*Diete*

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete aditz laguntzailea jarriaz.*

   – Zuek niri ez_____ezer ere esan, baina nik begi onez hartu_____zuek.
   – Guk zuei agur egin_____baina ez_____erantzun zuek gure agurrari.
   – Kepak ikusi_____zu goizean, eta agur egin_____, baina zuk berari ez_____kasurik ere egin.
   – Zer esan_____ugazabak zuei, lehentxoago.
   – Egon zaiteze lasai, nik ez_____gehiago ezer esango!
   – Nik zuri ez_____egin, eta zuk niri zergaitik egindo_____ezer, ba?
   – Nork esan_____zuei hona etorteko?
   – Inork ere ez_____esan, baina geuk pentsatu dogu etortea.
   – Zergaitik ez_____esan ezer amari? Ba, esan egin behar_____-la uste dot nik.

2. *Esaldi bat egin ondorengo aditzaz baliaturik.*

   – DEUSTE/DIDATE_____
   – DEUTSUEDAZ/DIZKIZUET_____
   – DEUTSET/DIET_____
   – DEUTSAT/DIOT_____
   – DEUTSUGU/DIZUGU_____
   – DEUNAGU/DINAGU_____

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

   – Ya me han traído las gafas.
   – Te he dicho que no vayas de esta manera!
   – No, no me las ha traído, porque se le ha olvidado.
   – He visto a Peru en la discoteca, pero no le he hablado.
   – ¿Qué te han traído de Suiza? A mí me han traído unos regalos preciosos.
   – ¿Por qué no se lo has dicho? Tienes que decírselo!
   – De dónde te han traído esta máquina de fotos?
   – Le hemos dicho que no iremos hoy.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NOR".*–

Nintzan	*Nintzen*
Hintzan	*Hintzen*
Zan	*Zen*
Ginan (gintzazan)	*Ginen*
Zinan (zintzazan)	*Zinen*
Zineen (zintzazen)	*Zineten*
Ziren	*Ziren*

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORI".*–

NORK		NORI		
N in		T		
H in		A/Na		
–		KO		
G in	-t ZA	KU	Z	N
Z in		TZU	Z	
Z in		TZUE	Z e	
–		KE	Z	

NOR			NORI	
N in			T	
H in			K/N	
Z i			O	
G in	-t ZA i	Z- ki	GU	N
Z in		Z- ki	ZU	
Z in		Z- ki	ZUE	
Z i		Z- ki	E	

NIRI

Hintzatan	*Hintzaidan*
Jatan	*Zitzaidan*
Zintzatazan	*Zintzaizkidan*
Zintzatazen	*Zintzaizkidaten*
Jatazan	*Zitzaizkidan*

HIRI

Nintzatan(1)	*Nintzaian*
Nintzanan	*Nintzainan*
Jatan	*Zitzaian*
Janan	*Zitzainan*
Jatazan	*Zitzaizkian*
Janazan	*Zitzaizkinan*

HARI

Nintzakon	*Nintzaion*
Hintzakon	*Hintzaion*
Jakon	*Zitzaion*
Gintzakozan	*Gintzaizkion*
Zintzakozan	*Zintzaizkion*
Zintzakozen	*Zintzaizkioten*
Jakozan	*Zitzaizkion*

GURI

Hintzakun	*Hintzaigun*
Jakun	*Zitzaigun*
Zintzakuzan	*Zintzaizkigun*
Zintzakuzen	*Zintzaizkiguten*
Jakuzan	*Zitzaizkigun*

ZURI

Nintzatzun	*Nintzaizun*
Jatzun	*Zitzaizun*
Gintzatzuzan	*Gintzaizkizun*
Jatzuzan	*Zitzaizkizun*

ZUEI

Nintzatzuen	*Nintzaizuen*
Jatzuen	*Zitzaizuen*
Gintzatzuezan	*Gintzaizkizuen*
Jatzuezan	*Zitzaizkizuen*

HAIEI

Nintzaken	*Nintzaien*
Hintzaken	*Hintzaien*
Jaken	*Zitzaen*
Gintzakezan	*Gintzaizkien*
Zintzakezan	*Zintzaizkien*
Zintzakezen	*Zintzaizkieten*
Jakezan	*Zitzaizkien*

(1) Hitanoko formetan sartzen den "t" hau, epentetika bat besterik ez da. Beraz, NORI = NIRI den kasuetako "t" (Etorri jatazan lagunak, adibidez) eta NORI = HIRI den kasuetako "t" ondo bereiztu beharrekoak dira.

-Erroa "tZA" izanarren, ahoz-aho "TXA" egiten da: Gu etorri gintxatzuzan...

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotan azpimarratu aditz jokatugabeak eta zein itaun/galderari erantzuten deutsan/dion, esan egizu: ZER?, ZERTARA?, etab.*

   – Etxera noa, arin arin, ikastera.
   – Zertan zatoz hona? Jolastuten!
   – Horrela ibiltetik zorigaitzen bat etorriko jatzu/zaizu.
   – Ez da ona horrenbeste ogi jatea.
   – Esatetik esatera alde handia dago, batzutan!
   – Hark egin, zuk egin, berdin da: egitea da importantea!
   – Zuk guzurra dinozu, baina hori esanagatik ez uste izan arazoa konponduko denik!
   – Amak etxera goizetik joateko esan du.
   – Hau zeuk jateko da.
   – Etxera noa bazkaltzeko ordua da ta.
   – Zelako etxe polita! Zeu bizitzeko da?
   – Horrek aprobatzeko bakarrik ikasten dau.
   – Eta zeuk, zuk, aprobatzearren ez dozu ikasten, ala?

2. *Erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

   – ¿Quién te vino ayer, por la tarde?
   – Me vinieron los sobrinos de Bilbao.
   – Se me perdió la cartera, pero la encontré.
   – Yo no fui a visitarte, porque no sabía dónde estabas.
   – Juan y Monse nos vinieron para el final de la reunión.
   – Cuando me llegó tu carta, ya no estaba yo aquí.
   – A tus hermanos les gustaba mucho ir al cine los domingos por la noche.
   – Se nos cayeron todas las cosas al suelo en el peor momento.

3. *Esaldiok aldatu: NOR adizkia kendu eta NOR-NORI erabili.*

   Atzo arratsaldean zuen etxera joan ginen, zuek ikastera.

   – Gure umeak amamarenera joan ziren eskolarik ez zeukatelako.
   – Manifestapen haretan ertzainak neugana etorri ziran zuzen zuzen.
   – Zuekana joan ziren mutil horreek, baina ez zinien etxean egon.
   – Zergatik ez zinan etorri gure despedidako afarira?
   – Atzo, irakaslearengana joan nitzan laguntza eske.
   – Iaz, gure herrikoengana kanpotar batzuk etorri ziran itaunak/galderak egiten.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-ZER" eta "NOR-NORK".*–

NORK		ZER	
N e			
H e			
e			
G en	-DU, -U	Z	aN
Z en			
Z en		e	
e		e	

NORK		ZER	
N			
H			
Z			
G en	it	-U	N
Z en			
Z en		zte	
Z		zte	

HA		HAIEK	
Neban	*Nuen*	Nebazan	*Nituen*
Heuan	*Huen*	Heuazan	*Hituen*
Eban	*Zuen*	Ebazan	*Zituen*
Genduan	*Genuen*	Genduzan	*Genituen*
Zenduan	*Zenuen*	Zenduzan	*Zenituen*
Zenduen	*Zenuten*	Zenduezan	*Zenituzten*
Eben	*Zuten*	Ebezan	*Zituzten*

NEBAN edo NEUAN. Bizkaieraz erroa "DU" izanik ere, lehenengo hiru pertsonetan "U" bakarrik agertzen da. Baina NEBAN, HEUAN, EBAN formen ondoan besteok ere bizi dira: NENDUN eta HENDUN.

Adizkera honetan gehien erabili ohi diren formak goiko honeek dira: NORK-ZER. Besteak, hau da, NOR-NORK formak erdi galduak direla esan daiteke.

NI		GU	
Ninduan/nan	*Ninduan/nan*	Ginduazan/nazan	*Gintuan/nan*
Ninduan	*Ninduen*	Ginduzan	*Gintuen*
Ninduzun	*Ninduzun*	Ginduzuzan	*Gintuzun*
Ninduzuen	*Ninduzuen*	Ginduzuezan	*Gintuzuen*
Ninduen	*Ninduten*	Ginduezan	*Gintuzten*

HI		ZU		ZUEK	
Hindudan	*Hindudan*	Zindudan	*Zintudan*	Zinduedazan	*Zintuztedan*
Hinduan	*Hinduen*	Zinduan	*Zintuen*	Zinduezan	*Zintuzten*
Hindugun	*Hindugun*	Zindugun	*Zintugun*	Zindueguzan	*Zintuztegun*
Hinduen	*Hinduten*	Zinduen	*Zintuzten*	Zindueezan	Zintuzte(te)n

NOR		NORK		
N in		T		
H in		A/Na		
-----		-		
G in	-DU	GU	(Z)	N
Z in		ZU	(Z)	
Z in	e	ZUE	(Z)	
-----		E		

NOR			NORK
N in			T
H in			K/N
-----			-
G in	(DU)-TU	GU	N
Z in		ZU	
Z in	zte	ZUE	
-----		TE	

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete falta den aditz laguntzailea jarriaz.*

   — Lehengo egunean Kepa, guk, Bilbon ikusi_____
   — Iaz zuen lagunek ez_____ikusi gu Parisen.
   — Zenbat denpora ete da kotxe barria ekarri_____-la?
   — Ez ba, ez_____ikusi nik Bilbon: joan zinien, joan gero?
   — Lehengo egunean irakasleak estu hartu_____, gero, zuok sasieskola egin_____-lako!
   — Jokoan galdu_____lehengo egunean guk diru guztiak.
   — Eroan/eraman_____zuk atzo kotxea garajera?
   — Nork ekarri_____zuok atzo Bermeotik Bilbora.
   — Peruk eta Itziarrek ekarri_____gu atzo Bermeotik.

2. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin behar da.*

   — EBEN/ZUTEN_____
   — NINDUAN_____
   — ZENDUEZAN/ZENITUZTEN_____
   — ZINDUDAN_____
   — GENDUAN/GENUEN_____
   — HEUAZAN/HITUEN_____
   — GINDUZUZAN/GINTUZUN_____

3. *Erdal esaldiok euskeratu.*

   — Te vimos en el parque con Juantxu, pero tu no te diste cuenta.
   — ¿Qué dices? ¿Qué quién nos trajo de Bermeo?
   — Yo hice lo que pude.
   — Ramón comió todos los pasteles.
   — ¿Por qué no nos llevaste al partido?
   — ¿Viste el accidente? ¿Conociste a alguno de los heridos?
   — ¿Qué comísteis ayer donde Patxo?
   — Ayer vimos a los que solían venir a nuestra casa a cantar por Santa Agueda.
   — Nos llevaron a ver la casa que tiene el tejado roto, y luego nos abandonaron.
   — El día que se me perdieron las llaves tú me trajiste a casa.
   — Cuando más te necesitaba no me tuviste en cuenta.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-NORI-ZER".*–

NORK		NORI	ZER	
N e		ST		
H e		A/Na		
e		TSO-TSA		
G en	-U	SKU	Z	N
Z en		TSU		
Z en		TSUE	e	
e		TSEE	e	

NORK		ZER		NORI	
N				T	
H				K/N	
Z				O	
G en	-I	Z-	ki	GU	N
Z en				ZU	
Z en				ZUE	te
Z				E	te

NIRI

Heustan/Zan	*Hi-dan/HizKidan*
Eustan/Zan	*Zidan*
Zeunstan/Zan	*Zenidan*
Zeunsten/Zan	*Zenidaten*
Eusten/Zan	*Zidaten*

GURI

Heuskun/Zan	*Higun*
Euskun/Zan	*Zigun*
Zeunskun/Zan	*Zenigun*
Zeunskuen/Zan	*Zeniguten*
Euskuen/Zan	*Ziguten*

ZURI

Neutsun/Zan	*Nizun*
Eutsun/Zan	*Zizun*
Geuntsun/Zan	*Genizun*
Eutsun/Zan	*Zizuten*

HIRI

Neuan/Zan	*Nian*
Neunan/Zan	*Ninan*
Euan/Zan	*Zian*
Eunan/Zan	*Zinan*
Geuan/Zan	*Genian*
Geunan/Zan	*Geninan*
Euen/Zan	*Ziaten*
Eunen/Zan	*Zinaten*

ZUEI

Neutsuen/Zan	*Nizuen*
Eutsuen/Zan	*Zizuen*
Geuntsuen/Zan	*Genizuen*
Eutsuen/Zan	*Zizueten*

HARI

Neutsan/Zan	*Nion*
Heutsan/Zan	*Nion*
Eutsan/Zan	*Zion*
Geuntsan/Zan	*Genion*
Zeuntsan/Zan	*Zenion*
Zeuntsien/Zan	*Zenioten*
Eutsen/Zan	*Zioten*

HAIEI

Neutsen/Zan	*Nien*
Heutsen/Zan	*Hien*
Eutsen/Zan	*Zien*
Geuntsen/Zan	*Genien*
Zeuntsen/Zan	*Zenien*
Zeuntsien/Zan	*Zenieten*
Eutsien/Zan	*Zieten*

Oharra

(1) GEUNTSON, ZEUNTSON, eta abar formak berez honela izan behar eukeen: "geNUtson, zeNUtson, zeNUsten" eta abar. Baina metatesis baten bidez 'N' horrek tokia aldatu egiten dauanez gero, URKULKETAN metatesisa egiteke azaltzen da.

Horrez gainera: NORI eta NORK 3. pertsona direnean -TSO-, bestela beti -TSA-.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotako hutsunak bete, aditz egokia jarriaz.*

— Atzo nik zure anaia ikusi_____Bilbon, eta berari emon_____zure liburuak.
— Zergatik atzo aitak asarre egin_____zuoi?
— Martzelino ta Josu, lengo egunean guk Donostian ikusi_____baina eurak ez_____guri kasurik egin!
— Joan den urtean zuk lagundu_____niri; ba orain neuk laguntzen_____zeuri.
— Nik zuri ez_____sekula ezer egin; eta zergaitik lengo egunean zeuk egin_____niri halako "faena"?
— Zergaitik ez_____esan orduantxe aitari?

2. *Erdal esaldiok euskeratu.*

— Ramón me ha visto pero no me ha dicho nada.
— He visto a tus amigas en Haro, y me han dado esto para tí.
— ¿Dísteis mis fotos a Juan?
— No, no se los dimos porque se nos olvidó!
— ¿Por qué no nos dijiste nada de lo que te sucedía?
— No, yo no dije a nadie nada acerca de tus problemas.
— El cartero les llevó la buena noticia por la mañana temprano.
— ¿Te dieron ayer mi encargo? Se lo pedí a tu hermano pequeño que así lo hiciera.
— Los de tercero me hicieron una broma pesada, pero yo se lo perdoné enseguida.
— No quisieron darte explicaciones, pero tu se las pediste.

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

— EUSTEZAN/ZIZKIDATEN_____
— NEUNAN/NINAN_____
— ZEUNSKUN/ZENIGUN_____
— NEUTSEZAN/NIZKIEN_____
— GEUNTSAN/GENION_____

EGITE ERAREN BERRIKUSKETA.—ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotako hutsunak bete.*

— Guk jai biaramonak danak jai_____eskatzen dogu.
— Euskal aditza_____, etorri azterketa egitera.
— Hor_____gaur be Kepa, ardaoz bete-bete eginik!
— Futbolean ondo jokatu_____etorkizuna seguru daukak.
— Ez_____gauza polita horrela jartzea.
— Nork_____gaur nora joango garen.
— Bat ere_____nahiago nuke.
— Ene! egia da! Amaiari_____eskerrik emon!
— Zergaitik beti guzurra_____ahoan?
— Txakurrak hazurrak_____, inork okelarik emoten ez deutsalako.
— Hori egia_____ni Napoleón izango nintzateke.

2. *Ondorengo aditz jokatubako bakoitzaz baliaturik egin esaldi bat.*

— IBILTERIK_____
— ETORTEKOTAN_____
— JOATEAGAITIK_____

– EZ EGOTEKO _____
– JATEARREN _____
– IBILTERAGINO _____
– ETORRIAZ _____
– ZABALDUTA _____
– BOTATZEKO _____
– IRAKURTEN _____
– ESATEARI _____
– EMOTEAGAITIK _____

3. *Esaldiak egin ondorengo lerro bakoitzean dituzun elementuak egokiro konbinatuaz, eta deklinatuz edo jokatuz.*

– Kepari/ibili/lotsa/horrela/eman/kale.
– Niri/etxe/txukundu/asko/gustatu.
– Zuek/Bilbo/joan/bihar/behar.
– Miren/bazkari/gatza/prestatu/erosi.
– Gorka/abotsa/ni/esnatu/gaur.
– Guk/zuek/zinema/Donostia/ikusi.
– Zuk/uste/aurpegi/gabe/ni/jo.
– Aita/ama/gona/gorri/ekarri.

4. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

– Ezetz esan eban _____
– Ez da etorriko _____
– Erosi dot _____
– Hortik dator _____
– Uste genduen _____
– Horretan nago _____
– Dinoanez/dionez _____
– Joango gara _____
– Ibili jatzun/zitzaizun _____
– Handik nentorkizuen _____
– Bertara joango gara _____
– Etxetik zatozelako _____
– Baietz dirudi _____
– Behar da _____
– Etorriko jaku/zaigu _____
– Ez jatzu/zaizu joango _____
– Ibiliko dira _____
– Esan neutsun/nizun _____
– Emongo da _____
– Apurtu jatan/zitzaidan _____
– Muxin egin _____
– Nahi dugu _____
– Beharrezkoa zen _____
– Etorteko asmoa dut _____

– Saiatuko zara_____
– Ari ginen_____
– Derrigortu ninduzuen_____
– Hartara itzuli zen_____
– Utzi berton_____
– Ibilteko da_____

5. *Ondorengo esaldiotan hutsunak bete egizuz, baina aditz soilaz bakarrik.*

– Zu bakarrik ez_____lapurretan gure sagastian lehengo egunean.
– Gaixoa neuk_____uste eben/zuten.
– Gure Peru gaur mozkurtuta_____guri.
– Zertan_____zu lehengo egunean nire gelan?
– Gaur ez_____jateko gogorik nik.
– Nork_____nire apunteak?
– Zebat urte_____zuek?
– Zuk benetan asko_____baina nik ere orain_____zuk beste, ikasi egin dot eta.
– Nondik_____zuri horrelako suerte ona?
– Guri ez_____atsekabea besterik, aspaldi honetan.
– Txomin autobusari begira_____lengo egunean goiz guztian, baina ez jakon/zitzaion etorri.
– Honek ume honek zenbat guzur_____guri?
– Zer_____zuk, ez dot entzun!

6. *Ondorengo esaldiotako aditz jokatu gabeak zein itaun/galderari erantzuten deutson/dion esan behar duzu: ZER?, ZERI?, ZERTARAKO? eta abar.*

– Narrua kentzerainoko amorrua hartu eutson/zion.
– Ekin pelotan jokatzeari, baina noizpehinka lan egiteari ere bai.
– Etxera etortekotan joan da.
– Nik bizi izateko jaten dot.
– Ba, nik, ostera, gustoa hartzearren bakarrik jaten dot.
– Giltzak ateak zabaltzeko dira.
– Bizkorregi etortearren, begira, zer egin dozun...!
– Horrela ibilteko eskubiderik ez dago!
– Semaforoa ez ikustearren autoak jo dau.
– Zeu ikustearren etorri naz!
– Kotxea ez da baztarra joteko, gero!
– Hola ibilterik ez daukazu!
– Ibiltetik ibiltera alde handia dago, gero!

7. *Ondorengo esaldiotan NOR/ZER guztiak aldatu egizuz: singularrekoak pluralera, eta alderantziz, baina pertsona aldatu bage.*

– Mutikoak orduantxe bota eban/zuen lehenengo guzurra.
– Zer ekarri dozu hor? -Zeure liburuak dakardaz/dakartzat.
– Nora joan ziren? Ez dakit, baina hortxe ebilzala uste dot.
– Nik, bost sagar eta laranja bat jan ditut gaur goizean.
– Zertzuk esan zeuntsezan/zenizkien lagunei? Nik beti egiak esaten deutsedaz/dizkiet.
– Nork jan dau hemengo opila? Nik ez dot jan, behintzat!
– Zergaitik ez dozu ekarri bizikletea?
– Kepak kangrejuak arrapatuko balitu, guk egingo geunkez/genituzke egitekoak.
– Zertan zabiltzate hor?
– Nik ez deutsut/dizut horrelakorik esan, gero!

8. *Aldaketa bardina, ondorengo esaldiotako NORK/ZERK guztiei buruz.*

— Zer esan dautsu/dizu gizon horrek?
— Gaur sagar bat bakarrik jan dot.
— Zuk egingo bazendu, zure lagunak egin beharrik ez luke izango. Baina zuk egin ezik, eurak egin behar.
— Zer dinotsu, mutiko horrek?
— Nork egingo leuke holako egitekorik, zoratuta egon ezik!
— Zeuk daukazu etxean gordeta nire bizikletea! Ekarri eidazu/iezaduzu bihar berton...!

9. *Ondorengo esaldiok ezezkoak baiezka jarri egizuz, eta alderantziz.*

— Inor ez datorkigu gaur gure etxera.
— Lan asko egin dozulako, horra orain zeure saria.
— Ez dakit noiz etorriko den. Illuntzean etorriko zela esan zuen, baina nola euria den... eta euritakorik ez duen...
— Zergaitik zatoz orain nigana, lagun?
— Bide horretatik ez dozu pausu onik emongo. Ez zaitez joan hortik!
— Hemetik nire etxera bost kilometro inguru izango dira.
— Behiak txala egin zuen, baina astoak ez zuen astakumerik egin.
— Nik ez dakit zer egin! aspertuta nago, guztiz!

ADITZ SOILA:
BALDIN ERA ETA ONDORIOZKOA

BALDIN ERA: "NOR".–*ADITZ SOILAK: EGON, ETORRI, IBILI, JOAN.*–

	NOR			
	N en			
	H en			
	L e	-GO		
BA	G en	-TOR	Z	
	Z en	-BIL	Z	
	Z en	-OA	Z	e
	L e		Z	

	NOR			
	N en			
	H en			
	L e	*-GO*		
BA	*G en*	*-TOR*	*t Z a*	
	Z en	*-BIL*	*t Z a*	
	Z en	*-OA*	*t Za te*	
	L e		*t Z a*	*(1)*

Banengo	*Banengo*	Banentor	*Banentor*
Bahengo	*Bahengo*	Bahentor	*Bahentor*
Balego	*Balego*	Baletor	*Baletor*
Bagengoz	*Bageunde*	Bagentoz	*Bagentoz*
Bazengoz	*Bazeunde*	Bazentoz	*Bazentoz*
Bazengoze	*Bazeundete*	Bazentoze	*Bazentozte*
Balegoz	*Baleude*	Baletoz	*Baletoz*
Banenbil	*Banenbil*	Baninoa	*Banindoa*
Bahenbil	*Bahenbil*	Bahinoa	*Bahindoa*
Balebil	*Balebil*	Balioa	*Balihoa*
Bagenbiz	*Bagenbiltza*	Baginoaz	*Bagindoaz*
Bazenbiz	*Bazenbiltza*	Bazinoaz	*Bazindoaz*
Bazenbize	*Bazenbiltzate*	Bazinoaze	*Bazindoazte*
Balebiz(2)	*Balebiltza*	Balioaz	*Balihoaz*

(1) Batuaz erabili ohi diren NOR adizkeretako pluralgileak:

- "Z": *BazengoZ; BagentoZ; BagindoaZ.*
- "DE": *Bageun*de; *Baleu*de; *Baseun*dete.
- *"TZA": Bagenbil*tza; *Banzenbil*tzate.

(2) Bizkaeiraz, hemen jarri diren pluraleko formen ondoan besteok ere onartzen dira:

- Bagenbiltza
- Bazenbiltza
- Bazenbiltze
- Balebiltza

Hemen NOR adizkera besterik ez da jarri. NOR-NORI formak oso gutxi erabili ohi direnez gero, eraskinean jarri dira. Beraz, cfr. Eraskina 165., 166. eta 167. orrialdea.

ONDORIOZKO ERA: "NOR".–*EGON, ETORRI, IBILI, JOAN.*–

NOR				
H en				
H en				
L e	-GO			
G en	-TOR	KE	Z	
Z en	-BIL		Z	
Z en	-OA	(1)	Z	e
L e			Z	

NOR				
N en				
H en				
L e	-GO			
G en	-TOR		Z	KE
Z en	-BIL		Z	
Z en	-OA	(1)	Z	te
L e			Z	

Nengoke	*Nengoke*	Nentorke	*Nentorke*
Hengoke	*Hengoke*	Hentorke	*Hentorke*
Legoke	*Legoke*	Letorke	*Letorke*
Gengokez	*Geundeke*	Gentorkez	*Gentozke*
Zengokez	*Zeundeke*	Zentorkez	*Zentozke*
Zengokeze	*Zeundekete*	Zentorkeze	*Zentozkete*
Legokez	*Leudeke*	Letorkez	*Letozke*
Nenbilke	*Nenbilke*	Ninoake	*Nindoake*
Henbilke	*Henbilke*	Hinoake	*Hindoake*
Lebilke	*Lebilke*	Lioake	*Lihoake*
Genbilkez	*Genbilzke*	Ginoakez	*Gindoazke*
Zenbilkez	*Zenbilzke*	Zinoakez	*Zindoazke*
Zenbilkeze	*Zenbilzkete*	Zinoakeze	*Zindoazkete*
Lebilkez	*Lebilzke*	Lioakez	*Lihoazke*

(1) JOAN aditzak iraganean eta handik eratorrietan irregularki jokatzen dau:

– *Ninoake;* eta ez: *Nenoake.*

ONDORIOZKO adizkerok, atzetik - N gehiturik (eta horrez gainera hirugarren pertsonetan batuaz Z-jarri behar da NOR = L zegoen tokian, bizkaieraz, ostera, ezer ere ez) lehen aldi bihurtzen dira, horrela ONDORIOZKO IRAGANA sortuaz. Adibidez:

– *Ona nengoke zuri begira egongo banintz!*
– *Ona nengoke*EN *zuri begira egon banintz!*

– *Ona legoke zuri begira balego!*
– *Ona zegoke*EN *(-egoke*AN) *zuri begira egon balitz!*

Hemen NOR adizkera bakarrik jarri da. NOR-NORI formak gutxi erabilten diren ezkero, eraskinean sartzen dira. Beraz, ikusi egizu Erakina 165. eta 168. orrialdea.

ARIKETAK.–"NOR" eta "NORK-ZER". SOILAK

1. *Ondorengo esaldiotako hutsunak bete adizkera soila jarriaz.*

– Ni zure moduan geldi_____(egon) ez nuke ezer irabaziko.
– Zeuk egingo bazendu, ondo_____(egon).
– Aita_____(etorri) danok joango ginateke.
– Artez_____(ibili) neuk hartuko zindukedaz/zintuzket.
– Zuk beste diru_____(euki)nik, ez_____(etorri) gehiago lanera.
– Kepak garagardo preskuak_____(ekarri), txarto ez litzakigu etorriko/litzaiguke etorriko.
– Txakurrak dantzan_____(jakin), zirkua jarriko genuke.
– Oraintxe bertan etxera_____(joan)ni, biderako dirua ba_____(euki).
– Zelako ederto, zure lagunak orain_____(etorri), ezta?
– Ona_____(egon)ni, zuri begira ba._____(egon).

2. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldiak osotu.*

– BALETOR_____
– BAGENKI_____
– BAZENBIZ_____
– NENBILKE_____
– LEGOKE_____
– BALEKARRE_____

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

– Estaría bueno, si estuviera esperándote a tí!
– Si tuviera dinero, no estaría en casa, sino que iría a ver mundo.
– Si vosotros supiérais...
– Si supiérais lo bien que me vendría eso a mí...
– Si anduviera derecho, sería más feliz.
– Si estuviera seguro, iría a casa.

4. *Ondorengo esaldiotako okerrak zuzendu egizuz.*

– Aita etorriko balitzake, zelako ederto, ez ba?
– Nik diru asko eukiko baneuke, Torremolinosen txalet bat erosiko neuke.
– Ixilik egongo bazinateke... gehiago ikasiko zenuke.

BALDIN ERA: "NORK-ZER".–*EKARRI, JAKIN, EUKI, EROAN, ERAMAN.*–

	NORK		
	N e		
	H e		
	L e	-KAR	
BA	G en	-KI	Z
	Z en	-UKa	
	Z en	-ROA	e
	L e		e

	NORK	ZER	
	N e		
	H e		
	L e	*-KAR*	
BA	*G en*	*-KI*	*Z*
	Z en	*-UKa*	
	Z en	*-RAMA*	*te*
	L e		*te*

HA	HAIEK
Banekar/Banekaz	
Bahekar/Bahekaz	
Balekar/Balekaz	
Bagenkar/Bagenkaz	
Bazenkar/Bazenkaz	
Bazenkarre/Bazenkarrez	
Balekarre/Balekarrez	

HA	HAIEK
Baneki/Banekiz	
Baheki/Bahekiz	
Baleki/Balekiz	
Bagenki/Bagenkiz	
Bazenki/Bazenkiz	
Bazenkie/Bazenkiez	
Balkie/Balekiez	

HA	HAIEK
Baneki/Banekizki	
Baheki/Bahekizki	
Baleki/Balekizki	
Bageneki/Bagenekizki	
Bazeneki/Bazenekizki	
Bazenekite/Bazenekizkite	
Balekite/Balekizkite	

HA	HAIEK
Baneuka/Baneukaz	
Baheuka/Baheukaz	
Baleuka/Baleukaz	
Bageunka/Bageunaz	
Bazeunka/Bazeunkaz	
Bazeunkee/Bazeunkeez	
Baleuke/Baleukez	

HA	HAIEK
Baneuka/Baneuzka	
Baheuka/Baheuzka	
Baleuka/Baluzka	
Bageneuka/Bagenuzka	
Bazeneuka/Bazeneuzka	
Bazeneukate/Bazeneuzkate	
Baleukate/Baleuzkate	

Oharra

Batuaz erabili izan diren pluralgileak hainbat eratakoak dira:

– ZKI zenbait adizkeratan: GatzaiZKIzu, niZKIokeen, etab.
– Z beste batzutan: zaiteZ, biteZ, gaiteZen, baliteZ, etab.
– TZA beste batzutan: daramaTZAte, dakarTZAgu, etab.

Beraz, aditz soiletan, baldin era ta ondoriozko eran dihardugularik, hauxe esan daikegu/dezakegu:

– JAKIN aditzarekin: -ZKI- pluralgilea.
– EDUKI aditzarekin: -Z- pluralgilea erroaren tartean kokatuta: BaneuZka, eta ez: BaneZuka, ezta BaneukaZ.

EUKI eta JAKIN dira gehien erabilten direnak soilki baldin eran. Baina goiko eskeman EROAN/ERAMAN ere sartu da, norbaitek hortaz ihardun nahi balu edo...

Aditz hauen NORK-ZER ondoriozkoak cfr. eraskina 169. orr.

ADITZ LAGUNTZAILEA: BALDIN ERA ETA ONDORIOZKOA

BALDIN ERA: *"NOR".–*

Banintz	*Banintz*
Bahintz	*Bahintz*
Balitz	*Balitz*
Bagintz (Bagina)	*Bagina*
Bazintz (Bazina)	*Bazina*
Bazintze (Bazinie)	*Bazinete*
Balitzaz -Balira	*Balira*

BALDIN ERA: *"NOR- NORI".–*

	NOR	NORI
	N in	T
	H in	K/N
	L i	KO
BA	G in -t ZA	KU Z
	Z in	TZU Z
	Z in	TZUE Z e
	L i	KE Z

	NOR	NORI
	N in	T
	H in	K/N
	L i	O
BA	G in -t ZA i	Zki GU
	Z in	Zki ZU
	Z in	Zki Zue te
	L i	Zki E

NIRI

Bahintzat	*Bahintzait*
Balitzat	*Balitzait*
Bazintzataz	*Bazintzaizkit*
Bazintzataze	*Bazintzaizkidate*
Balitzataz	*Balitzaizkit*

HIRI

Banintzak/na	*Banintzaik/n*
Balitzak/na	*Balitzaik*
Bagintzazak/zana	*Bagintzaizkik/n*
Balitzazak/zana	*Balitzaizkik/n*

HARI

Banintzako	*Banintzaio*
Bahintzako	*Bahintzaio*
Balitzako	*Balitzaio*
Bagintzakoz	*Bagintzaikzio*
Bazintzakoz	*Bazintzaizkio*
Bazintzakoze	*Bazintzaikziote*
Balitzakoz	*Balitzaizkio*

GURI

Bahintzaku	*Bahintzaigu*
Balitzaku	*Balitzaigu*
Bazintzakuz	*Bazintzaizkigu*
Bazintzakuze	*Bazintzaizkigute*
Balitzakuz	*Balitzaizkigu*

ZURI

Banintzazu	*Banintzaizu*
Balitzazu	*Balitzaizu*
Bagintzazuz	*Bagintzaizkizu*
Balitzazu	*Balitzaizkizu*

ZUEI

Banintzatzue	*Banitzaizue*
Balitzatzue	*Balitzaizue*
Bagintzatzuez	*Bagintzaizkizue*
Balitzatzuez	*Balitzaizkizue*

HAIEI

Banintzake	*Banintzaie*
Bahintzake	*Bahintzaie*
Balitzake	*Balitzaie*
Bagintzakez	*Bagikuntzaizkie*
Bazintzakez	*Bazintzaiziki*
Bazintzakeze	*Bazintzaizkiete*
Balitzakez	*Balitzaikzie*

Oharra

Erroari dagokion -TZA- ahozkatzerakoan -TXA- egiten da gehienetan. Adibidez, "Lehengo egunean ilunetan momorro bat agertu baliTXAk zer egingo heukean -hukeen-?

ONDORIOZKO ERA: *"NOR".–*

Nintzateke	*Nintzateke*
Hintzateke	*Hintzateke*
Litzateke	*Litzateke*
Gintzatekez (ginake)	*Ginateke*
Zintzatekez (Zinakez)	*Zinateke*
Zintzatekeze (Zinakeze)	*Zinatekete*
Litzatekez (Lirateke)	*Lirateke*

ONDORIOZKO ERA: *"NOR-NORI".–*

NOR			NORI		
NIN			T		
HIN			K/Na		
LI			O		
GIN	-tZA	KE-i	GU	Z	
ZIN		(1)	ZU	Z	
ZIN			ZUE	Z	e
LI			KE	Z	

NOR				NORI		
NIN				T		
HIN				K/N		
LI				O		
GIN	-tZA	i	Z-ki	GU	KE	
ZIN			Z-ki	ZU		
ZIN			Z-ki	ZUE		te
LI			Z-ki	E		

NIRI

Hintzakit	*Hintzaidake*
Litzakit	*Litzaidake*
Zintzakidaz	*Zintzaizkidake*
Zintzakidaze	*Zintzaizkidakete*
Litzakidaz	*Litzaizkidake*

HIRI

Nintzakik	*Nintzaiake*
Nintzakina	*Nintzainake*
Litzakik	*Litzaiake*
Gintzakizak	*Gintzaizkianke*
Gintzakizana	*Gintzaizkinake*
Litzakizak	*Litzaizkiake*
Litzakizana	*Litzaizkinake*

HARI

Nintzakio	*Nintzaioke*
Hintzakio	*Hintzaioke*
Litzakio	*Litzaioke*
Gintzakioz	*Gintzaizkioke*
Zintzakioz	*Zintzaizkioke*
Zintzakioze	*Zintzaizkiokete*
Litzakioz	*Litzaizkioke*

GURI

Hintzakigu	*Hintzaiguke*
Litzakigu	*Litzaiguke*
Zintzakiguz	*Zintzaizkiguke*
Zintzakiguze	*Zintzaizkigukete*
Litzakiguz	*Litzaizkiguke*

ZURI

Nintzakizu	*Nintzaizuke*
Litzakizu	*Litzaizuke*
Gintzakizuz	*Gintzaizkizuke*
Litzakizuz	*Litzaizkizuke*

ZUEI

Nintzakizue	*Nintzaizueke*
Litzakizue	*Litzaizueke*
Gintzakizuez	*Gintzaizkizueke*
Litzakizuez	*Litzaizkizueke*

HAIEI

Nintzakie	*Nintzaieke*
Hintzakie	*Hintzaieke*
Litzakie	*Litzaieke*
Gintzakiez	*Gintzaizkieke*
Zintzakiez	*Zintzaizkieke*
Zintzakieze	*Zintzaizkiekete*
Litzakiez	*Litzaizkieke*

Oharra

(1) Bizkaieraz -KI- era ezaugaria erabili ohi da gaur, baina lehenago -KE- izan zan. Horrela Mogelek eta beste idazle zaharrak.

Adizkera hau -N bat gehiturik IRAGANA bihurtzen da. Baina ez ahaztu: hirugarren pertsonako NOR denean Batuaz L-; bizkaieraz ∅.

ARIKETAK.–BALDINTZAZKOAK ETA ONDORIOZKOAK (uste erazkoak).

1. *Ondorengo esaldiotan agertzen diren hutsunak bete aditz laguntzaile egokia jarriaz.*

– Ni zuri laguntzera etorriko_____ez nindukezu onartuko.
– Lagunak etorri_____ondo pasauko genduen.
– Horrelako gauzaren bat jazoko_____arnasarik ere ez zenduke hartuko.
– Hori horrela balitz, zer egingo_____zuek?
– Ugazaba etorriko balitz, esango_____ba, nik hari esatekoak!
– Eta orain estula etorriko_____, zer egingo zenuke.
– Andoni pozik jarriko_____gu guztiok berari ikustaldi bat egitera joango ba_____.
– Une haretan ni etorri ba-_____zer egingo zenduen?
– Loteria tokatu balitzat_____
– Bihotz onekoa bazina_____
– Ama bizi balitxatzu/balitzaizu_____
– Denok berdintsu baten bizi bagina_____
– Horrela ibiliko bazina_____
– Gure gurasoak gazteak balira_____
– Beharra/lana faltatuko ez balitz_____
– Gizona balitz_____
– Hemetik kanpora joango bazinie_____
– Ni zu ikustera joango_____zeuk nahi bazenu.
– Ama etorriko_____laguntza eskatuko beneutso/banio.
– Etxera joango_____, biderako dirua beneu.
– _____etorri bazina.
– Joango ginateke_____
– Kepari laguna etorriko_____, berak nahi balu.

2. *Ondorengo aditz bakoitzaz esaldia osotu.*

– GELDI BAZENGOZ_____
– JOANGO NINTZATEKEEN_____
– EZ BALITZAKU/BALITZAIGU_____
– LITZAIZKIDAKE/LITZAKIDAZ_____
– BANINTZ_____
– HILGO LITZATEKE_____

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

– Si te hubiera venido tu primo de América, ¿a dónde lo habrías llevado?
– Qué bien nos vendría si nos saliera la lotería!
– Lo pasaríamos estupendamente si nos viniera Kepa con su acordeón.
– Si a mí me sucediera una cosa así, creo que perdería hasta la respiración.
– Habríamos muerto si nos hubiera venido tu hermano en aquel momento.
– Me vendrían los amigos si los llamara.
– Si él quisiera ahora mismo iría yo a hacerle compañía.
– Te saldría la lotería si te arriesgaras.

4. *Ondorengo esaldiok aldatu singularretik pluralera eta alderantziz, baina sujetua aldatu bage.*

– Gau-pasan egon banintz, gaur ez nintzatekeen hemen egongo.
– Astronauta banintz, pozik abiatuko nintzateke Saturnorantz.
– Igeri jakin gabe itsaso sakonean murgilduko balitz, berehala ito egingo litzateke.
– Otsoa agertuko balitz, ardiak izutu egingo lirateke.

– Zu diru eske bazentorkidaz/bazentozkit, ez nindukezu etxean aurkituako.
– Goizean jan bazenu orain goserik ez zinatekeen egongo.
– Giroa aldatu ez balitz orain gu ez ginatekeen aterpe bila ibiliko.

5. *Osotu ondorengo esaldiok.*

– Negua izango_____ni beranduago jeikiko_____
– Pintura-potea jausi_____loreak zikinduko_____
– Berandu izango_____zu lo egiten geldituko_____
– Lagunok etorriko_____zu poztuko_____
– Kobratzailea agertuko_____, zuk ez_____egingo.
– Dirua amaitu_____guri, gu larri ibiliko_____
– Zuk ikara egin_____, usoa ikaratuko_____
– Gauez joan_____, basoan galduko_____zuek.
– Zezenak arrapatu_____zu, orain gaixotetxean_____
– Edurra urtu_____, ni ez_____ eroriko.
– Anaia joango_____, oso triste jarriko_____ni.
– Ogia faltatuko_____guri, zer egingo ete_____guk?

BALDIN ERA: *"NORK-ZER".–*

	NORK		zer pl.	
	NEN			
	HEN			
	LE			
BA	GEN	-DU-U		Z
	ZEN			
	ZEN		e	
	LE		e	

	NORK	zer pl.	
	N		
	H		
	L		
BA	GEN	it	-U
	ZEN		
	ZEN		zte
	L		zte

HA		HAIEK	
Baneu	*Banu*	Baneuz	*Banitu*
Baheu	*Bahu*	Baheuz	*Bahitu*
Baleu	*Balu*	Baleuz	*Balitu*
Bagendu	*Bagenu*	Bagenduz	*Bagenitu*
Bazendu	*Bezenu*	Bazenduz	*Bazenitu*
Bazendue	*Bazenute*	Bazenduez	*Bazenituzte*
Balebe	*Balute*	Balebez	*Balituzte*

BENENDU eta BANEU: biak entzuten dira Bizkaian. Adizkera hau GUZTITARIKOA deitzen dogu aldi guztiak hartu daikezalako: *Eroan baleu, Eroango baleu, Eroan izan baleu, Eroan ahal baleu, Eroan ahal izan baleu, Baleroia...*

Herriak honen ordez EZKERO ta EZIK atzizkiak erabilten ditu. Adibidez: *"Zuk hau egingo bazendu = zuk hau egin EZKERO. "Zuk ekarriko ezpazendu = zuk ekarri ezik".*

ONDORIOZKO ERA: *"NORK-ZER".–*

NORK			ZER pl.
NEN			
HEN			
LE			
GEN	-DU-U	KE	Z
ZEN			
ZEN		e	
LE		e	

NORK	pl.			
N				
H				
L				
GEN	it	-U	KE	
ZEN				
ZEN				zte
L				zte

HA		HAIEK	
Neuke	*Nuke*	Neukez	*Nituzke*
Heuke	*Huke*	Heukez	*Hituzke*
Leuke	*Luke*	Leukez	*Lituzke*
Geunke	*Genuke*	Geunkez	*Genituzke*
Zeunke	*Zenuke*	Zeunkez	*Zenituzke*
Zeunkie	*Zenukete*	Zeunkiez	*Zenituzkete*
Leukie	*Lukete*	Leukiez	*Lituzkete*

NORK-ZER adizkeran, bizkaieraz, lehenalditik eratorria denez gero, bidezko da lehenaldien jokabidean sartzea. Beraz, ZEUNKE zenduan-etik datorren ezkero, ZENDUKE izan behar leuke (eta da, toki askotan). Bestela: ZENDUKE-ZENUKE-ZEUNKE.

ARIKETAK.

1. *Ondorengo esaldiotan agertzen diren hutsunak bete.*

   – Nik horrenbeste diru_____eta neure ingurukoak preminan ikusiko_____, eskuzabalekoa izango_____
   – Norbait beharrizanean ikusiko_____, laguntzera joango_____gu hari.
   – Mirenek bere senargaia horrela ordituta ikusi_____gehiago ez_____berbarik ere egingo.
   – Zuk patatak ekarriko_____, eta Mirenek olioa ipiniko_____, nik arrautzak jarriko_____; eta horrela, tortilla eder bat denon artean egingo_____
   – Nik ogi asko jan izan_____, buru handia eukiko_____
   – Kurtsoa suspendituko_____guk, sekulako uda pasatuko_____

2. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Si lo hubieras comido ayer, hoy no habrías tenido nada.
   – No estarías aquí si hubieras tenido un accidente.
   – Si los alumnos hubieran traído los libros, habríamos hecho un buen trabajo.
   – Sería mejor si dijeras la verdad.
   – Creo que sería igual aunque te llevara a un colegio de pago.
   – Sería mejor si los compraras ahora mismo.
   – ¿Y qué pasaría si lo dejara para mañana?
   – ¿Qué harías tú si te robaran el coche?
   – Haría un buen examen si estudiara un poco más.

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz esaldi bat osotu.*

   – ETORRIKO BALITZAIZU_____
   – ESANGO BALEU_____
   – HARTU BAGENDU_____
   – ERAMANGO NITUZKE_____
   – JAURTIKO LUKETE_____
   – ALBORATU BAZENDUEZ/BAZENITUZTE_____

BALDIN ERA: *"NOR-NORK".–*

	NOR			NORK	
	N in			T	
	H in			K/Na	
	---			-	
BA	G in	-DU		GU	(Z)
	Z in			ZU	(Z)
	Z in		e	ZUE	(Z)
	---			E	

	NOR			NORK
	N in			T
	H in			K/N
	---			-
BA	G in	-DU, TU		GU
	Z in			ZU
	Z in		zte	ZUE
	---			TE

NI

Banindu-k/na	*Banindu-k/n*
Banindu	*Banindu*
Baninduzu	*Baninduzu*
Baninduzue	*Baninduzue*
Banindue	*Banindute*

HI

Bahindut	*Bahindut*
Bahindu	*Bahindu*
Bahindugu	*Bahindugu*
Bahindue	*Bahindute*

GU

BaginduZa-k/na	*Bagintuk/n*
Baginduz	*Bagintu*
Baginduzu	*Bagintuzu*
Baginduzuez	*Bagintuzue*
Baginduez	*Bagintuzte*

ZU

Bazindudaz	*Bazintut*
Bazinduz	*Bazintu*
Bazinduguz	*Bazintugu*
Bazinduez	*Bazintuzte*

ZUEK

Bazinduedaz	*Bazintuztet*
Bazinduez	*Bazintuzte*
Bazindueguz	*Bazintuztegu*
Bazindueez	*Bazintuzte(te)*

ONDORIOZKOA: *"NOR-NORK".–*

	NOR			NORK	
	N in			T	
	H in			K/Na	
	---			-	
	G in	-DU	KE	GU	(Z)
	Z in			ZU	(Z)
	Z in		e	ZUE	(Z)
	---			E	

	NOR			NORK
	N in			T
	H in			K/N
	---			-
	G in	-DU, TU		GU
	Z in			ZU
	Z in		zte	ZUE
	---			TE

NI

Nindukek/na	*Nindukek/n*
Ninduke	*Ninduke*
Nindukezu	*Nindukezu*
Nindukezue	*Nindukezue*
Nindukie	*Nindukete*

HI

Hinduket	*Hinduket*
Hinduke	*Hinduke*
Hindukegu	*Hindukegu*
Hindukie	*Hindukete*

GU

GindukeZak/na	*Gintuzkek/n*
Gindukez	*Gintuzke*
Gindukezuz	*Gintuzkezu*
Gindukezuez	*Gintuzkezue*
Gindukiez	*Gintuzkete*

ZU

Zindukedaz	*Zintuzket*
Zindukez	*Zintuzke*
Zindukeguz	*Zintuzkegu*
Zindukiez	*Zintuzkete*

ZUEK

Zindukeedaz	*Zintuzketet*
Zindukeez	*Zintuzkete*
Zindukeeguz	*Zintuzketegu*
Zindukie(e)z	*Zintuzkete(te)*

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotako hutsunak bete.*

   – Ni zu gure taldean hartuko_____lagunak haserretu egingo_____
   – Ume hau aurretik kenduko_____, mesede bat egingo_____
   – Kepak guztiok garbituko_____, baragaitik zer esaten gabiltzan jakingo_____
   – Isidrok agurtuko_____zu ezagutuko_____
   – Aitak kotxe barri bat ekarriko_____, nik diru guztiak gaztatuko ez_____

2. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Si nos hubieras llevado allí, me habrías llevado también al norte.
   – Si nos hubiérais visto el día de San Pedro, me habríais llevado a Munguía.
   – Os habríamos llevado al museo si os hubiéramos visto en Bilbao.
   – Si nos hubieran visto llorando, no habrían venido.
   – Te llevaría a París si tuviera arreglado el coche para las vacaciones.
   – Si me llevárais a la playa, yo os llevaría a Pamplona, por S. Fermín.
   – Si fuera a Madrid iría a ver el Museo del Prado.
   – ¿Me llevarías hasta casa, por favor?
   – Me llevarías al monte con la comida, si no me vieras todo el día trabajando.
   – Si os viera en la calle pidiendo dinero, os llevaría a mi casa a comer.
   – Si nos hubiérais visto en el frontón jugando a pala, nos habríais llevado a casa de Antón para hablar de los partidos de la temporada que viene.

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat asmatu.*

   – BANINDUZU_____
   – BAZINDUEEZ/BAZINTUZTETE_____
   – ZINDUKEDAZ/ZINTUZKET_____
   – NINDUKEZUE_____

BALDIN ERA: *"ZER-NORI-NORK".–*

	NORK		NORI		Zer pl.
	NE		ST		
	HE		K/N		
	LE	-U	TSO		
BA	GEN		SKU		Z
	ZEN		TSU		
	ZEN		TSUE	e	
	LE		TSE	e	

	NORK		zer.pl.		NORI	
	N				T	
	H				K/N	
	L				O	
BA	GEN	-I	Z	-ki	GU	
	ZEN				ZU	
	ZEN				ZUE	te
	L				E	te

NIRI

Baheust/aZ	*Bahi-t/zki*
Baleust/Z	*Balit*
Bazeunst/Z	*Bazenit*
Bazeunste/Z	*Bazenidate*
Baleuste/Z	*Balidate*

HIRI

Baneua/Z	*Banik*
Baneuna/Z	*Banin*
Baleua/Z	*Balik*
Baleuna/Z	*Balin*
Bagendua/Z	*Bagenik*
Bagenduna/Z	*Bagenin*
Baleue/Z	*Baliate*
Baleune/Z	*Balinate*

HARI

Baneutso/Z	*Banio*
Baheutso/Z	*Bahio*
Baleutso/Z	*Balio*
Bageuntso/Z	*Bagenio*
Bazeuntso/Z	*Bazenio*
Bazeuntse/Z	*Bazeniote*
Baleutse/Z	*Baliote*

GURI

Baheuskuk/Z	*Bahigu*
Baleusku/Z	*Baligu*
Bazeunsku/Z	*Bazenigu*
Bazeunskue/Z	*Bazenigute*
Baleuskue/Z	*Baligute*

ZURI

Baneutsu/Z	*Banizu*
Baleutsu/Z	*Balizu*
Bageuntsu/Z	*Bagenizu*
Baleutsue/Z	*Balizute*

ZUEI

Baneutsue/Z	*Banizue*
Baleutsue/Z	*Balizue*
Bageuntsue/Z	*Bagenizue*
Baleutsuee/Z	*Balizuete*

HAIEI

Baneutse/Z	*Banie*
Baheutse/Z	*Bahie*
Baleutse/Z	*Balie*
Bageuntse/Z	*Bagenie*
Bazeuntse/Z	*Bazenie*
Bazeuntsee/Z	*Bazeniete*
Baleutsie/Z	*Baliete*

Oharra

Kontuan ahartu -U- erroaren ezaugarria lehenaldiko arrastoa den -N- horren aurretik etorri beharrean, ondoren datorrela. Adibidez, "Emon bageUntso"; eta ez "Emon bagenUtso".

Bestalde, ohartu, -N- hori pluraleko hiru pertsonak NORK direnean bakarrik agertzen dela.

ONDORIOZKO ERA: *"ZER-NORI-NORK".–*

NOR				NORI		Pl.
NE				T		
HE				K/N		
LE				O		
GEN	-U	S	KE-i	GU		Z
ZEN				ZU		
ZEN				ZUE	e	
LE				E	e	

NORK		pl.	NORI		
N			T		
H			K/N		
L			O		
GEN	-I	ZKI	GU	KE	
ZEN			ZU		
ZEN			ZUE		te
L			E		te

NIRI

Heuskit/Z	*Hi-dake/Zki*
Leuskit/Z	*Lidake*
Zeunskit/Z	*Zenidake*
Zeunskide/Z	*Zenidakete*
Leuskide/Z	*Lidakete*

HIRI

Neuskik/Zak	*Niake*
Neuskina/Zana	*Ninake*
Leuskik/Zak	*Li-ake*
Leuskina/Zana	*Linake*
Geunskik/Zak	*Geniake*
Geunskina/Zana	*Geninake*
Leuskike/z	*Liakete*
Leuskine/Z	*Linakete*

HARI

Neuskio/Z	*Nioke*
Heuskio/Z	*Hioke*
Leuskio/Z	*Lioke*
Geunskio/Z	*Genioke*
Zeunskio/Z	*Zenioke*
Zeunskioe/Z	*Zeniokete*
Leuskioe/Z	*Liokete*

GURI

Heuskigu/Z	*Higuke*
Leuskigu/Z	*Liguke*
Zeunskigu/Z	*Zeniguke*
Zeunskigue/Z	*Zenigukete*

ZURI

Neuskizu/Z	*Nizuke*
Leuskizu/Z	*Lizuke*
Geunskizu/Z	*Genizuke*
Leuskizue/Z	*Lizukete*

ZUEI

Neuskizue/Z	*Nizueke*
Leuskizue/Z	*Lizueke*
Geunskizue/Z	*Genizueke*
Leuskizuee/Z	*Lizuekete*

HAIEI

Neuskie/Z	*Nieke*
Heuskie/Z	*Hieke*
Leuskie/Z	*Lieke*
Geunskie/Z	*Genieke*
Zeunskie/Z	*Zenieke*
Zeunskiee/Z	*Zeniekete*
Leuskiee/Z	*Liekete*

Oharra

Era-ezaugarria, berez, -KE- da. Hala agertzen da literatura zaharrean. Adibidez, Mogelengan: NeusKEo, LeusKEo, etab. Baina, gaur -KI- bihurtu da: NeusKIo, LeusKIo, etab.

Bizkaierazko aditzean, erroaren eta era-ezaugarriaren bitartean agertzen den -S- hori bigungarri bat edo izan leiteke.

ARIKETAK

1. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

   – BALEUST/BALIT_____
   – NEUSKIZU/NIZUKE_____
   – BANEUTSO/BANIO_____
   – NEUSKIZUEZ/NIZKIZUEKE_____
   – LEUSKIE/LIOKETE_____

2. *Ondorengo esaldiotako hutsunak bete aditz egokia jarriaz.*

   – Nik horrelakoren bat egingo_____zuri, zuk berehala erantzungo_____niri.
   – Eskerrak emongo_____nik zuei, zuek niri lan hori egingo_____
   – Kepari esan_____nik kotxea ekarteko, orain gu danok ederto joango_____
   – Zuk atzo niri kotxea ekarri_____orain bertatik urtengo_____
   – Gizon horrek zatarkeriarik egingo ez_____guri, guk danok onartuko_____
   – Gaztetan nahi beste diru emon_____guk zuri, orain alper handi bat izango_____
   – Atzo Kepari esan_____garaiz etorteko orain deika ibili beharrik ez_____zuk.
   – Umetan maitetasun gehitxoago erakutsi_____gurasoek mutiloi, gaur gizon jatorrak izango_____
   – Rosamundak apunteak ekarriko_____guri, gaia ondo prestatuko_____guk.
   – Daukanak ez daukanari emongo_____, beste txori batek joko_____guztioi.
   – Gurasoa preminan ikusiko_____semeak, lagunduko_____
   – Kepak idatziko_____zuri sarriago, zelako interesaz bere kartak irakurtzen dituzun_____(jakin).
   – Koskorreko bi emongo_____ume honi, ondotik kenduko_____niri.
   – Narrua ere kendu egingo_____zuek guri, ahal izango_____

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Nos tomarían el pelo si se lo permitiéramos.
   – Te ayudaría con todas mis fuerzas si lo necesitaras.
   – ¿Qué le harías al que te estropeó el coche?
   – Le escribiría ahora mismo a Jon Ander, si supiera que recibe mis cartas.
   – Mis hijos no le harían caso ni al profeta Jonás!
   – ¿Qué crees que te haría Baldomero si te pillara en su huerta?
   – Seguramente me daría una paliza fenomenal.
   – Ana me ayudaría a terminar este trabajo si yo se lo pidiera.
   – Os daría un buen regalo si hiciérais este favor.
   – Me lo habría dicho si lo hubiera sabido.
   – Te aseguro que si pudiera te lo llevaría.
   – Si me lo hubiérais enviado por correo lo habría recibido.
   – Te lo daría si te interesase.
   – No lo habríamos aceptado si tu nos lo hubieras traído.
   – Si te lo contara, seguramente no te lo creerías.

4. *Ondorengo esaldiok aldatu: baiezkoak ezezka jarri eta alderantziz.*

   – Ni han banengo, zuk alde egingo zeunke.
   – Lanerako gogorik ez baneu, ogera joango nintzateke.
   – Bazenki esango zeunke/zenuke!
   – Baleuko, ekarriko leuskigu/liguke.
   – Ezpazenki ez zenuke esango.

– Ezpaletor ez litzateke hemen egongo.
– Esango baleust/balit, ez neuskio/nioke sinistuko.
– Nik ikusi dudana ikusiko bazendu, ez zenduke sinistu ere egingo.
– Semea gabonetarako baletortzu/baletorkizu zelako poza hartuko zenuke, ek?

5. *Ondorengo esaldiotan aditz soila kendu eta bere ordez perifrastikoa erabili.*

– Horrelako disgustorik balekartsu/balekarkizu, ez zeunskio/zenioke aterik zabaldu behar.
– Lo zagozela bapaten banentorkizu, zer egingo zenuke?
– Nire apunteak balekarz/balekartza Kepak bihar, neure tokian itzi.
– Holakorik baletorkit, laster astinduko nuke.

6. *Euskeratu ondorengo esaldiok.*

– Si yo fuera a Mallorca compraría todas las ensaimadas de la tienda de tus parientes.
– Si vieras las fotografías del caserío, y supieras cómo está, no irías allí el próximo fin de semana.
– No sé si te acordarás, pero cuando fuimos a Belagua no comimos las famosas migas, porque el restaurante Txamantxoia estaba cerrado. Si quieres, podemos ir este fin de semana, a ver si esta vez podemos comerlas.
– Nosotros compraríamos las manzanas del caserío de tu tío, si él bajara este sábado a la plaza. Creo que haría un buen negocio con nosotros, pues a toda la familia nos gustan mucho las manzanas; y con lo buenas que son las de tu tío...!
– Si fuérais a Egipto, qué compraríais?
– Si hubieran visto lo que ocurrió el año pasado en las fiestas de San Fermín, no irían nunca más a Pamplona.
– No habría leído ese libro si no lo hubieras comprado.
– Si viniera Jaime, lo pasaríamos estupendamente.
– Si nos lloviera ahora, vaya faena, eh!
– Si viniese tu hermano con nosotros no llegaríamos a la estación.
– Si vinieras para la hora que se te dice, no pasaría lo que pasa siempre.
– Si cuando me dijiste hubiéramos ido seguido donde mi hermano habríamos llegado a tiempo.
– Si todos fuesen como vosotros aquí las cosas andarían de distinta manera.
– Si viniera el director y no estuviera limpia la clase, la profesora se enfadaría mucho.
– Si os marchárais por unos días, todos nos quedaríamos más tranquilos.
– Si los amigos me vinieran con chismes, me iría a otro lugar.
– Después de lo que nos pasó ayer, si yo les fuera a visitar hoy, no abrirían la puerta.
– Si me vinieses a ver más a menudo, sabrías mejor qué pasa aquí.
– Si ese hombre nos hablara seriamente le haríamos caso.
– Si ellos le fueran al director con esos cuentos seguramente perderíamos el empleo.

7. *Ondorengo esaldiotan agertzen diren NOR/ZER, NORI, eta NORK elementuak eta aditzaren erroa, beheko kuadroan zehaztu egizuz.*

– Igeri egiten bagengi itxasoan sartuko giñateke.
– Otsoa artaldera baletorkigu, triskantza handiak egingo leuskiguz/lizkiguke.
– Artsain ona bazina, zeure artaldearekin egingo zenuke lo.
– Uda ona egin baleusku/baligu, turista asko etorriko zatekeen.
– Egia esango baneutsu/banizu zer egingo zenuke?
– Nik dakidana bazenki ez zinateke horrela egongo.

NOR-ZER	NORI	NORK	ADITZA

5. *Ondorengo esaldiotako NOR/ZER eta NORK/ZER guztiak aldatu egizuz: singularrekoak pluralera eta pluralekoak singularrera.*

— Zure lagunak baletorz nik alde egingo nuke.
— Hark esan duena entzun bazendu orain ez zinan hemen egongo.
— Nahi bazendue egingo zeunkiez/zenituzkete.
— Balitz nahiz ezpalitz, beti izatekotan.
— Ekarri bazendue eukiko zenduen/zenuten.
— Egingo baleu, gero egin beharrik ez luke izango.
— Egia esan bazeunst/bazenit, nik sinistuko nizukeen/neuzkizun.
— Bihotz baten ordez mila baneuz/banitu, guztiak zuretzat litzatekez/lirateke.
— Berriz jaioko banintz, ez nuke egingo horrenbeste kirtenkeria.
— Nondik ekarri behar dituan esango bazeuntso/bazenio, eskertuko leuskizu/lízuke.

ADITZ LAGUNTZAILEA: SUBJUNTIBOZKO ERA

GURARIZKO ERA (SUBJUNTIBOA)

"Las flexiones de subjuntivo son de menor uso que las de indicativo, pues el pueblo, por su natural tendencia a la facilidad, recurre muchas veces a reducciones de infinitivo" (R. M. Azkue, MORFOLOGIA, III, 916).

Azkuek dinoen bezela, ahoz-aho behintzat, GURARIZKO ERA hau barik beste esaera honeek gehiago erabili ohi dira:

Ni etortean.....	Ni etorri NAITENEAN
Ni etortean.....	Ni etorri NEINTENEAN
Gu etorteko	Gu etorri GAITEZAN
Gu etorteko	Gu etorri GEINTEZAN
Ha etorri arte.....	Ha etorri DAITENarte

Bestalde, GURARIZKO ERAren erabilipidea nahiko zabala da. Gure artean, gaur egun hartzen dituan adierazbiderik nagusienak honexek dira:

1. GURARIA, BILDURRA, AGINDUA, ERREGUA adierazteko.

   – Hasi gaitezan! Entzun daigun!
   – Ez neuke gura zugaz joan daiten...!
   – Etxera joan zaitezala esan dot!

2. HELBURUA, ekintzaren JO-MUGA adierazteko.

   – Urten uretatik busti ez zaitezan!
   – Liburu bat ekarri deutsut irakurri daizun.
   – Liburu bat ekarri dizut irakur dezazun.

3. GERO KUTSU BAT AZPIMARKATZEKO

   – Kepa ikusi dagizunean, agurtu neure partez!
   – Etxera zaitezanean esango dizut.

GURARIZKO ERAN adizki honeek daukaguz:

– NOR: Orain aldian; eta, lehen aldian.
  Adibidez: Naiten, Dadin, Gaitezan. Nendin, Zedin, Eiten.

– NOR-NORI: Orain aldian eta lehenaldian.
  Adibidez: Nakizun, zakizkion... Nenkizun, zenkizkion...

– NOR(zer)-NORK: Orain aldian. Adibidez: Daidan, nazazun.
  Lehen aldian: Nengizun, nintzazuen, etab.

– NORK-ZER: lehen aldian: Nengizan, zenitzan, gengizan.

ZER-NORI-NORK: Orain aldian, eta NORK-NORI-ZER lehen aldian.
  Adibidez: Daizudan, diezazkizudan.
  egiguezan, ziezazkiguten...

SUBJUNTIBOZKO ERA: *ORAIN ALDIA.*—"NOR".

NOR			
N a			
H a			
D a			
G a	-DI; -Ite	Z	N
Z a		Z	
Z a		Z	e, zte
D a			

Naiten/Nadin	*Nadin*
Haiten/Hadin	*Hadin*
Daiten/Dadin	*Dadin*
Gaitezan	*Gaitezen*
Zaitezan	*Zaitezen*
Zaitezen	*Zaitezten*
Daitezan	*Daitezen*

SUBJUNTIBOZKO ERA: *ORAIN ALDIA.*—"NOR- NORI".

NOR	NORI bizk.	NORI batuaz				
N a	KIT	KI		T		
H a	KIK/KINa	KI		K/N		
D a	KIO	KI		O		
G a	KIGU	KI	zki	GU	Z	N
Z a	KIZU	KI	zki	ZU	Z	
Z a	KIZUE	KI	zki	ZUE	Z	e, zte
D a	KIE	KI	zki	E	Z	

NIRI

Dakidan	*Dakidan*
Dakidazan	*Dakizkidan*

HIRI

Daki-an/nan	*Daki-kan/nan*
Dakia-Zan/naZan	*Dakizki-kan/nan*

HARI

Nakion	*Nakion*
Hakion	*Hakion*
Dakion	*Dakion*
Gakiozan	*Gakizkion*
Zakiozan	*Zakizkion*
Zakiezan	*Zakizkioten*
Dakiozan	*Dakizkion*

GURI

Dakigun	*Dakigun*
Dakiguzan	*Dakizkigun*

ZURI

Dakizun	*Dakizun*
Dakizuzan	*Dakizkizun*

ZUEI

Dakizuen	*Dakizuen*
Dakizuezan	*Dakizkizuen*

HAIEI

Nakien	*Nakien*
Hakien	*Hakien*
Dakien	*Dakien*
Gakiezan	*Gakizkien*
Zakiezan	*Zakizkien*
Zakiezen	*Zakizkieten*
Dakiezan	*Dakizkieten*

Oharra

NOR-NORI adizkerako beste pertsonak ERASKINEAN aurkituko dituzu. Gutxi erabili ohi dira. Hemen NOR = HA direnekoak eta NORI = HARI/HAIEI direnekoak bakarrik jarri dira.
Cfr. Eraskina, NOR-NORI orain aldikoak, 173. orr.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotako hutsunak bete aditz kaguntzaile egokia jarriaz.*

   – Ona izan_____emoten deutsudaz/dizkizut irakatsiok!
   – Laguntzera etorri_____egin deustazu/didazu dei?
   – Bai, halaxe da, neuri laguntzera etorri_____egin deutsut/dizut dei.
   – Zergaitik ez diezu abisu bat bidali, aita ikustera etorri_____
   – Hots egin dit/deitu deust leguntzera joan_____ni berari.
   – Txakurrei eta umeei zertxobait eman diezu etor_____zugana.
   – Suerte ona etorri_____lehenengo jokatu egin behar duzue.
   – Berari laguntzera etorri_____dei egin dizu Kepak.

2. *Bete hutsuneak egoki den aditz perifrastikoaz.*

   – Semea benetako giroan_____euskara ikastera bialtzen dugu.
   – Gure tabernariak garagardoz_____neurriak hartu beharko ditugu.
   – Ilunetan_____hartu farola!
   – Bazkal ordua da eta_____mahaian.
   – Euskaldunok_____amore eman beharko genuke zerbaitetan.
   – Ni fraile_____ahaleginak egin dituzte.
   – Zurekin_____eskatu dizue?

3. *Aditz-izenaren ordez egoki den aditz jokatua erabili.*

   – Ixilik *egoteko* esan digu/deusku.
   – Tori sari hau baina, ona *izateko,* gero!
   – Taxixa bialdu deuste/didate garaiz *heltzeko.*
   – *Jesarteko* ekarri deutsueguz/dizkizuegu aulkiak.
   – Nora nahi duzu gu *joatea?*
   – Etxetik *urtetean/ateratzean* 'Aitaren' egin behar da.
   – Hots egin die berari lagun egiten *etorteko.*
   – Ikusiko duzu: ni haren etxera *sartzean* zoratuta bezala jarriko da.
   – Esan deutso/dio gehiago ez *etorteko.*

SUBJUNTIBOZKO ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORK".*–

NOR		NORK		
N a		T		
H a		K/Na		
D a		-		
G a	-I	GU	Z	N
Z a		ZU	Z	
Z a	e	ZUE	Z	
D a		E	Z	

NOR			NORK	
N a			T	
H a			K/N	
D(a)			-	
G a	it	-ZA	GU	N
Z a	it		ZU	
Z a	it	te	ZUE	
D(a)	it		TE	

NI

Naian/nan	*Naza-an/nan*
Naian	*Nazan*
Naizun	*Nazazun*
Naizuen	*Nazazuen*
Naien	*Nazaten*

HI

Haidan	*Hazadan*
Haian	*Hazan*
Haigun	*Hazagun*
Haien	*Hazaten*

GU

Gaiazan/nan	*Gaitzaan/nan*
Gaizan	*Gaitzan*
Gaizuzan	*Gaitzazun*
Gaizuezan	*Gaitzazuen*
Gaiezan	*Gaitzaten*

ZU

Zaidazan	*Zaitzadan*
Zaizan	*Zaitzan*
Zaiguzan	*Zaitzagun*
Zaiezan	*Zaitzaten*

ZUEK

Zaiedazan	*Zaitzatedan*
Zaiezan	*Zaitzaten*
Zaieguzan	*Zaitzategun*
Zaieezan	*Zaitzate(te)n*

HA

DAIDAN	*DEZADAN*
DAIAN/NAN	*DEZA-AN/NAN*
DAIGUN	*DEZAN*
DAIGUN	*DEZAGUN*
DAIZUN	*DEZAZUN*
DAIZUEN	*DEZAZUEN*
DAIEN	*DEZATEN*

HAIEK

DAIDAZAN	*DITZADAN*
DAIAZAN/NAN	*DITZAAN/NAN*
DAIZAN	*DITZAN*
DAIGUZAN	*DITZAGUN*
DAIZAUZAN	*DITZAZUN*
DAIZUEZAN	*DITZAZUEN*
DAIEZAN	*DITZATEN*

Oharra

NOR = HA/HAIEK denekoa gehien entzuten dela esan daiteke. Beraz, horixe azpimarkatzeko maiuskulaz jarri dira NOR = HA/BA/HAIEK adizkerak.

ARIKETAK

1. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat osotu.*

   – DAIDAN/DEZADAN_____
   – ZAIEDAZAN/ZAITZATEDAN_____
   – NAIAN/NAZAN_____
   – DAIGUN/DEZAGUN_____

2. *Hutsunak bete aditza jarriaz.*

   – Gauza onak egiten ikas_____dinotsut hau.
   – Neuk erabil_____erosi ditut jantziok.
   – Korreoz hartu ditugu inpresoak bete_____
   – Txartelok herriko mutilak ekarri deuskuz/dizkigu zehatz bete ondoren, barriz itzul_____herrira.
   – Kepak Nekaneri liburu bat erosi dio irakur_____
   – Ogibide bat eman didate gurasoek bizimodua atera_____
   – Kotxea ekarteko eskatu dizut, azokara eraman_____zuk ni.
   – Ostatua ordaindu_____bidali diot dirua mutilari.
   – Musika-saiora nerekin eraman_____esan dizut prest egoteko.
   – Zatoz, hona, argitara, ondo ikusi_____erdi itsuturik nago eta.
   – Zer dala ta etorri nazan? Zeu ikus_____

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Te he traído la cena para que te la tomes.
   – He venido para verte a tí.
   – Nos ha llamado para que lo llevemos a casa.
   – Mis padres trabajan para que yo estudie.
   – Unos luchan para que otros disfruten.
   – Te digo esto para que sepas la verdad.
   – Se muestra así para que lo conozcamos todos, tal como es.
   – Me han dado estas revistas para que las lea.
   – Os hacen trabajar para que aprendáis mucho.
   – Venid acá para que os veamos bien.
   – Te han dado eso para que lo guardes bien.

SUBJUNTIBOZKO ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORI-NOR".*–

ZER	NORI	NORK		
	T	T		
	A/Na	A/Na		
	O	-		
D e -I	GU	GU	Z	N
	ZU	ZU		
	ZUE	ZUE		
	E	E		

ZER	NORI	NORK		
	T	T		
	K/N	K/N		
	*i*O	-		
D ie -ZA Z-ki	GU	GU	N	
	ZU	ZU		
	ZUE	ZUE		
	E	TE		

NIRI

Deidan/Zan	*Dieza-adan/zki*
Deidanan/Zan	*Diezadanan*
Deidan/Zan	*Diezadan*
Deidazun/Zan	*Diezadazun*
Deidazuen/Zan	*Diezadazuen*
Deiden/Zan	*Diezadaten*

GURI

Deiguan/Zan	*Diezaguan*
Deigunan/Zan	*Diezagunan*
Deigun/Zan	*Diezagun*
Deiguzun/Zan	*Diezaguzun*
Deiguzuen/Zan	*Diezaguzuen*
Deiguen/Zan	*Diezaguten*

HIRI

Deiadan/Zan	*Diezaadan*
Deidanan/Zan	*Diezadanan*
Deian/Zan	*Diezaagun*
Deiguan/Zan	*Diezanagun*
Deien/Zan	*Diezaaten*
Deinen/Zan	*Diezanaten*

ZURI

Deizudan/Zan	*Diezazudan*
Deizun/Zan	*Diezazun*
Deizugun/Zan	*Diezazugun*
Deizuen/Zan	*Diezazuten*

ZUEI

Deizuedan/Zan	*Diezazuedan*
Deizuen/Zan	*Diezazuen*
Deizuegun/Zan	*Diezazuegun*
Deizueen/Zan	*Diezazueten*

HARI

Deiodan/Zan	*Diezaiodan*
Deioan/Zan	*Diezaioan*
Deionan/Zan	*Diezaionan*
Deion/Zan	*Diezaion*
Deiogun/Zan	*Diezaiogun*
Deiozun/Zan	*Diezaiozun*
Deiozuen/Zan	*Diezaiozuen*
Deien/Zan	*Diezaioten*

HAIEI

Deiedan/Zan	*Diezaiedan*
Deiean/Zan	*Diezaiean*
Deienan/nazan	*Diezaienan*
Deien/Zan	*Diezaien*
Deiegun/Zan	*Diezaiegun*
Deiezun/Zan	*Diezaiezun*
Deiezuen/Zan	*Diezaiezuen*
Deieen/Zan	*Diezaieten*

Oharra

Bizkaierazko forma honen ondoan beste hauek ere entzuten dira: NIRI: Daistazun, Daistan, etab. HARI: Daitson, Daitsozuen, etab. GURI: Daiskun, Daiskuzun, etab. ZURI: Daitsudan, Daitsuen, etab. HARI: Daitson, Daitsen, etab. Forma honek ez dauke literatura tradiziorik. Eta, gainera ba dirudi, indikatibozko "TSI"-dun formen extrapolazio bat direla.

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete ondorengo esaldiotan.*

   – Nik neure gauzak eman dizkizut, zeuk ere besteei zeureak itzi/utz_____
   – Kepari eman dizkiot liburuak, hark zuri eman_____
   – Gauza hauek erakusten dizkizuegu, gero zueok ere beste batzuri erakuts_____
   – Gozoki hau zeuk jateko!, eta beste hau Iñigori eraman_____
   – Ipuin hauek nik zuri kontatzen dizkizut, gero zuk zeure lagunei konta_____
   – Loteriako dezimo bat emon deusku, trabena honetako bezero guztiei, zertxobait banatu_____

2. *Esaldi bat egin ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik.*

   – DEIZUDAN/DIEZAZUDAN_____
   – DEIDEN/DIEZADATEN_____
   – DEINEZAN/DIEZAZKINATEN_____

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Te he dado estos apuntes para que se los lleves a tus amigos.
   – Dale dinero para que traiga las cosas necesarias.
   – Te he dado las llaves del coche para que le cambies la rueda.
   – ¿Os han dicho que no nos digáis nada?
   – ¡Que nos den lo nuestro!
   – Déjame papel y tinta para que le escriba a Miren.
   – Os he llamado para que me ayudéis.
   – No me gusta que me tomen el pelo.
   – Os pido que me déis esos documentos, por favor!
   – Les he escrito para que me den trabajo.
   – Te doy esta revista para que se la entregues a Jon.
   – No te digo estas cosas para que te las guardes para tí, sino para que se las anuncies a los demás.

SUBJUNTIBOZKO ERA: IRAGANA.–*"NOR".*–

NOR			
N en			
H en			
L-Z e, ∅ e			
G en	-DI; -Ite	Z	N
Z en		Z	
Z en		Z	e, zte, e
L-Z e, ∅ e			

Neintean/Nendin	*Nendin*
Heintean/Hendin	*Hendin*
Eitean/Zedin	*Zedin /Ledin*
Geintezan	*Gintezen*
Zeintezan	*Zintezen*
Zeintezen	*Zintezten*
Eitezan/Zeitezan	*Zitezen / Litezen*

SUBJUNTIBOZKO ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORI".*–

NOR	NORI bizk.	NORI batuaz				
N en	KIT	KI		T		
H en	KIK/KIN	KI		K/N		
Z e, ∅ e	KIO	KI		O		
G en	KIGU	KI	Z-ki	GU	Z	N
Z en	KIZU	KI	Z-ki	ZU	Z	
Z en	KIZUE	KI	Z-ki	ZUE	Z	e, te
Z e, ∅ e	KIE	KI	Z-ki	E	Z	

NIRI

Ekidan	*Zekidan*
Ekidazan	*Zekizkidan*

HIRI

Eki-an/nan	*Zekian/nan*
EkiaZan/zanan	*Zekizkian/nan*

HARI

Nenkion	*Nenkion*
Henkion	*Henkion*
Ekion	*Zekion*
Genkiozan	*Genkizkion*
Zenkiozan	*Zenkizkion*
Zenkiozen	*Zenkizkioten*
Ekiozan	*Zekizkien*

GURI

Ekigun	*Zekigun*
Ekiguzan	*Zekizkigun*

ZURI

Ekizun	*Zekizun*
Ekizuzan	*Zekizkizun*

ZUEI

Ekizuen	*Zekizuen*
Ekizuezan	*Zekizkizuen*

HAIEI

Nenkien	*Nenkien*
Henkien	*Henkien*
Ekien	*Zekien*
Genkiezan	*Genkizkien*
Zenkiezan	*Zenkizkien*
Zenkiezen	*Zenkizkieten*
Ekiezan	*Zekizkien*

NOR-NORI iragana, Cfr. Eraskina, 174. orr.

ARIKETAK

1. *Hutsunak bete ondorengo esaldiotan.*

   – Etor_____dei egin eutsan/zion semeari.
   – Laguntzera aitarengana joan_____esan nizun.
   – Garaiz etorri_____esan neutsuen.
   – Bere semea ikustera joan_____itzi neutsan/nion kotxea.
   – Gabonetarako etxeratu_____behar zuen baimena lortu nion zuen mutilari.
   – Osagilearengana joan_____baimena emon eutsen/zioten.
   – Oraintxe berton Andoni etor_____nahi nuke.
   – Orduantxe etor_____nahi nuen.

2. *Orainaldiko esaldiok iraganean jarri.*

   – Joan nakion nahi du.
   – Geldi egon dedin asarre egin diogu.
   – Sar dadin esan diogu.
   – Etorri neintean dei egin zeunsten?
   – Joan daitela esan dau.
   – Ez dago horri bururatu ez dakion txisterik!
   – Komeni da bisitatxo bat egitera joan gakiezan/gakizkien.
   – Bazkari ona prestatu dau, guztioi gustatu dakigun.
   – Zer egin behar dot zuri atsegin nakizun?
   – Zer eman behar dizuegu garaiz etor zakizkiguten?
   – Zer egin behar ete dabe bihotz onekoak izan zakiezen.
   – Lagun egin deutsat txarrik jazo ez dakion.
   – Ixilik, zerbait jazo ez dekizuen!

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Te llamé para que vinieras a ayudarme.
   – Os llamamos por teléfono para que fueras urgentemente a casa de Juanito.
   – La policía los desalojó para que no se quemaran en las llamas.
   – Tuve que hacer muchos papeles para venir a verte.
   – Me avisaron que fuera al hospital.
   – Nos mandaron aviso para que saliéramos cuanto antes.
   – Te mandé el cheque para que salieras de vacaciones.
   – Les dieron la razón para que se callaran de una vez.

SUBJUNTIBOZKO ERA: IRAGANA.—*"NORK-ZER".*—

NORK		ZER ha/haiek	
N e			
H e			
e			
G en -*gl*		Z	N
Z en			
Z en	e		
e	e		

NORK	ZER ha/haiek		
N(e)			
H(e)			
Z e/L(e)			
G en(e) it	-ZA		N
Z en(e)			
Z en(e)		te	
Z e/L(e)		te	

HA	HAIEK
Neian / Neizan	*Nezan / Nitzan*
Heian / Heizan	*Hezan / Hitzan*
Eian / Eizan	*Zazan/Lezan // Z-Litzan*
Gengian / Gengizan	*Genezan / Genitzan*
Zengian / Zengizan	*Zenezan / Zenitzan*
Zengien / Zengiezan	*Zenezaten / Zenitzaten*
Eien / Eiezan	*Z-Lezaten / Z-Lezaten*

Oharra

Batuazko aditzean "gero" kutsu bat, edo hipotetikotasun bat adierazten duen L- NORK morfema gorde da. Horrela, egingo da "Etor zedin nahi nuen", baina "Etor ledin nahi nuke", "Etor zitezen nahi nuen", baina "Etor litezen nahi nuke", eta beste horrenbeste iragankorretan ere. (Cfr. EUSKERA, XVIII, 1973, "ADITZ LAGUNTZAILE BATUA", B5 oharra).

NOR = pertsona bat deneko adizkerak, hau da: NOR = ni, hi, gu, zu, eta zuek denekoak ERASKINEAN datoz. Ikusi, beraz, ERASKINA 175. orrialdea.

Ikusi, bardin, Eraskinean, NORK-NORI-ZER iraganeko adizkerak ere. 176. orr.

ARIKETAK

1. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

   – GENGIZAN/GENITZAN_____
   – ZENGIEN/ZENEZATEN_____
   – EIEN/ZEZATEN_____

2. *Hutsunak bete falta den aditz laguntzailea egokiro jarriaz.*

   – Neuk eroan/eraman_____itzi zituan liburuak.
   – Zuek jan_____prestatu genituen ogibitartekoak.
   – Kepak eta Anderrek neure olerkiak irakur_____nahi nuke.
   – Guk ordaindu_____itziko zituan gastuak, ezta?
   – Bai, horrelaxe da, zeuok ordaindu_____itzi genduzan/genituen.
   – Eperrak egazkada altxatzerakoan nik ez nuen tiratu, zeuk tiratu_____

3. *Erdal esaldiok euskeratu.*

   – Dejaste el trabajo para que lo hiciéramos nosotros!
   – Te lo dejé para que lo vieras.
   – Os lo enviamos para que lo comierais todos en buena armonía.
   – Nos dijeron que lo denunciáramos al Partido.
   – Te lo expliqué para que supieras la verdad.
   – Me envió su reloj para que yo lo arreglara.
   – Se lo envié al notario para que lo guardara.
   – Querría que nuestros chicos ganaran el partido.
   – Se lo dije para que supieran la verdad y no se dejaran engañar.
   – Me lo trajeron para que lo ocultara a toda mirada indiscreta.
   – Os lo enviamos para que lo comprobarais por vosotros mismos.
   – Fue preciso enviarle urgentemente un aviso para que no lo pillaran desprevenido.

SUBJUNTIBOZKO ERAREN BERRIKUSKETA-ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotan hutsunak bete egizuz.*

   – Aitak esan dau etxera etorri_____zu.
   – Mikel gurekin etorri_____esan dogu hori.
   – Pozik egon_____emon deust/dit aitak hogerlekoa.
   – Arantza ta Bego etorri_____-nean joango gara kalera.
   – Zuek ixilik egon_____egin dogu guk hori.
   – Poztu_____bialdu deuskuzuez/dizkiguzue gozokiak, ala?
   – Jezarri_____ipini geuntsezan/genizkien aulkiak.
   – Nork esan eutsun/zizun etxetik kanpora joan_____?
   – Kotxez etorri_____esan neutsuen/nizuen nik!
   – Mikel Ameriketara joan_____-la nahi geunke/genuke.
   – Mendira joan_____eskatu euskuen/ziguten.
   – Zuek eskolara joan_____eginalakoak egin behar izaten ziren!
   – Gu ere hantxe egon_____eskatu zuten/eben.
   – Gure ama pozik egon_____egin genuen hori.
   – Hemen ez_____ibili esan euskuen/ziguten.

2. *Ondorengo esaldiotan kursibaz dagoen aditz jokatugabea kendu eta bere ordez, aditz jokatua erabili.*

   – Ixilik *egoteko* agindu neutsan/nion (deutsat/diot).
   – Ez *etortzeko* esan zuen aitak (esan du).
   – Kontu handiz *ibilteko* agindu deusku/digu (euskun/zigun).
   – Ni zuenera *joatean* zerbait jazoko/gertatuko da.
   – Holakoren bat zeuri *pasatzea* nahi nuke.
   – Atea *zabaltzean,* negarrez hasi baietz!
   – Zuk hori *egitean* nik min handi hartuko dut.
   – Liburu hau hona *ekarteko* eman didate (zidaten).
   – Gauza hauek *betetzeko* jakinerazten dizkizut.
   – Liburu bana emon deusku irakasleak *irakurteko.*
   – Ekazu boligrafo bat, zure osabari *idazteko.*
   – *Ekarteko,* esan deutsut!
   – Zuek *ikusteko* etorri naiz, eta zuen gurasoak ere zuok *besarkatzeko* etorri dira.
   – Esan digute zuok etxera *eramateko* berehalaxe.

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – Sólo te digo por eso, para que no le hagas daño.
   – Habla con tu hermano para que te diga el precio del coche.
   – Ya es tarde para que Andoni les compre a sus amigos la entradas para el teatro de esta tarde.
   – Tienes que seguir duro adelante para que el viento no te lleve las ideas.
   – Piensa en la blancura de la nieve, para que me digas a qué te recuerda.
   – Les tiene que gustar la música para que vosotros les regaléis un disco de J.S. Bach.
   – Parece que no, pero en realidad hace eso para que todos le digan que es simpática.
   – Te dejaré el coche para que me traigas unas conchas de la playa de Sopelana.
   – Te lo he dicho a ti para que se lo digas a él; yo no me atrevo.
   – Para que ellos os lleven las maletas a Barcelona tenéis que decirles que los catalanes les recibirán siempre bien.
   – Para que nosotros te traigamos las fotografías, nos tienes que decir qué te pasó al día siguiente de la fiesta.
   – Mi primo, el de S. Sebastián, me ha dado unos regalos para que yo se los dé a tu tía.
   – Te hemos dado hoy al anochecer un juguete para que se lo des a la hija de tu vecina del quinto piso.

— Le he pedido unas flores a la señora de la tienda para que se las mande a mis padres, por ser el aniversario de su boda.
— Tienes que ir con el coche para que me traigas todas las cosas que he comprado en la feria de San Blas en Abadiano.
— Les he mandado a mis hermanos rosquillas de Abadiano.
— Os daré dinero para que me traigáis caramelos para la garganta.
— Tiene que hacer mucho frío para que la vecina del primero nos traiga mantas.
— Para que tus padres te traigan los dulces de Francia tendrán que abrir la frontera; pues ahora está cerrada por el problema de los camioneros.
— La situación tiene que cambiar para que ellos nos manden las noticias de Polonia.
— Para que la naturaleza nos diga todo lo que tenga que decirnos, tenemos que escucharla con todos nuestros sentidos y con toda calma.
— No hace falta que vayamos donde ésa. ¡Para que siempre nos diga lo mismo!

ADITZ LAGUNTZAILEA: AHAL ERA

SARRERA

Ahal izatea edo ezina adierazteko darabilgu aditz era hau. Baina, egia esan, ahalmena, hau da norbaitek zerbait egiteko daukan kapazidadea, edo ezina hainbat eratara adierazi daiteke.

1. Gaur Urkiolara joan NAITEKE
2. Urkiolara joan NEINTEKE
3. Urkiolara joan ahal naz.(ahal dut?).

Bereiz ditzagun hiru adierazbideok. Antzekoak izan, eta herriaren ahotan nahasian, sarritan, erabili arren, ez bait dira berdinak.

1. ORAIN ALDIA: joan NAITEKE = puedo o podré ir. Aditzaren prozesua betetzea posible dela, bai sujetuaren aldetik, bai objetuaren aldetik, adierazten du. Beraz, ba, beste ezer baino gehiago "uste" bat adierazten du: *Ni Urkiolara joateko ez dagoela eragospenik.*

2. HIPOTETIKOA (gero aldia): Joan NEINTEKE = podría ir. Ahal era honetan zera adierazten da: aditzaren prozesua betetzeko -ni Urkiolara joateko, alegia- eragospenen bat badela edo sujetuaren edo objetuaren aldetik. *Ni Urkiolara joateko eragospenen bat badela.*

2.1. IRAGANEKO HIPOTETIKOA. Joan NEINTEKEEN = pude haber ido, podía haber ido. Honek zera adieraziko luke: aditzaren prozesua noizpait posible izanik, gaur ezinezko dela, posibletasun hutsean gelditu bait zen, ahal izate hori. Beraz, lehenago, noizpait, ni Urkiolara joan ahal izan, baina ez nintzala joan, eta horretan amaitu zela ahalmen guztia. *Ni Urkiolara joatea posible izan zela, baina hori posibletasun hori amaitu zela lehenago.*

3. INDIKATIBOZKOA ORAINA/IRAGANA: Ni joan ahal naz/ni joan ahal izan nintzen. Hemen bereziki azpimarkatzen dena zera da: aditzaren prozesua betetzeko eragozpenik ez dagoela.

AHAL ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR".*–

Erderazko: puedo, podré... (Etor(ri) NAITEKE = Puedo/Podré venir...)

NOR					
N a					
H a					
D a					
G a	-I	te	KE	Z	
Z a				Z	
Z a				Z	e
D a				Z	

NOR						
N a						
H a						
D a						
G a	-I	te	Z	KE		
Z a			Z			
Z a			Z		te	
D a			Z			

NI	Naiteke
HI	Haiteke
HA	Daiteke
GU	Gaitekez
ZU	Zaitekez
ZUEK	Zaitekeze
HAIEK	Daitekez

NI	*Naiteke*
HI	*Haiteke*
HA	*Daiteke*
GU	*Gaitezke*
ZU	*Zaitezke*
ZUEK	*Zaitezkete*
HAIEK	*Daitezke*

Oharra

Ahal era honen ordez beste hau erabili ohi da, ahoz behintzat: Neinteke, Leiteke, eta abar.

Ahal era hau, ba dirudi, ahal era baino "GERO" aldi bat gehiago dela. Begira S. Altubek –"Erderismos", 248-250. orr.–

"La frase española "NO PUEDO VENIR" puede traducirse por las dos euskéricas que encabezan este párrafo –EZIN ETORRI NAIZ/EZIN ETORRI NAITEKE–, según sea el matiz de significación temporal que se quiera imprimir a dicha frase.

Algunos escritores... no distinguen la diferencia semántica que presentan las dos locuciones expuestas...

– Potencial presente: Etorri ahal naiz/Ezin etorri naiz.
– FUTURO PRESENTE: Etorri naiteke/Ezin etorri naiteke.
El primero se usa cuando el acto está en ejecución. El segundo se usa cuando el acto a que se refiere el nombre verbal debe ser realizado DESPUES del momento en que se habla, aunque la potencialidad del sujeto sea considerada como actual en dicho momento.

Adizkera honetako NOR-NORI adiz mota ez dogu sartu, bere ordez "hipotetikoa" erabiltzen denez gero. Dena den, batuazkoa ikusi Eraskina 179. orr.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotan aldatu AHALERAKO* orainaldia hipotetikora.

   – Etorri zaitekez, baina ez dozu inor aurkituko.
   – Bila ibili daiteke, baina alperrik!
   – Hor egon haiteke txoriei begira hire eskuetara etorriko direlakotan...!
   – Guztiok euskaldun izan gaitezke.
   – Langilea ezin daiteke aberastu bere lanetik.
   – Gaztetan edozein izan daiteke ausarti.
   – Horren berandu ezin daitezke etorri umeak etxera!
   – Ni zurekin ezin naiteke bizi!

2. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

   – Ese no puede andar bien.
   – ¿Puedes venir mañana?
   – No podemos ir al monte.
   – Con esta llave se puede entrar en tu casa.
   – Si quieres puedes irte.
   – No podemos andar derechos mientras tu estás con nosotros.
   – Nunca pueden venir para la hora.
   – ¿Es que no puedes andar por el camino?

3. *Ondorengo esaldiotan aditz formak singularretik pluralera, eta alderantziz pasatu.*

   – Eguzkiaren argia ezin daiteke edozelan atzamau.
   – Animalia batzuk itsasoan nahiz lehorrean bizi daitekez.
   – Zu, horrela nahi izanez gero, bide zuzenetik ibili zaitezke.
   – Martxa honetan bagoaz nire indarrak gastatu daitekez.
   – Moskorra ezin daiteke ardao barik bizi.
   – Eta alferrak ezin daitekez bizi lanean itota.
   – Hemen ezin gaitekez txantxetan ibili, kontuz!
   – Bihar gurera etorri zaitekeze, gura izan ezkero.

AHAL ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORK".*–

Erderazko: Puedo, podré... (Ekar(ri) daiket = puedo/podré traerlo...)

NOR hirug.			NORK	
			T	
			K/Na	
D a			-	
	-*g*l	KE	GU	
			ZU	
			ZUE	
D a			E	Z

NOR hirug.			NORK	
			T	
			K/N	
D e			-	
	-ZA	KE	GU	
			ZU	
			ZUE	
D(e)	it		TE	

HA / HAIEK	HA / HAIEK
Daiket/Daikedaz	*Dezaket/Ditzaket*
Daikek/DaikeZak	*Dezakek/Ditzakek*
Daikena/Daikenaz	*Dezaken/Ditzaken*
Daike/Daikez	*Dezake/Ditzake*
Daikegu/Daikeguz	*Dezakegu/Ditzakegu*
Daikezu/Daikezuz	*Dezakezu/Ditzakezu*
Daikezue/Daikezuez	*Dezakezue/Ditzakezue*
Daikie/Daikiez	*Dezakete/Ditzakete*

Oharra

Erabilpide oso laburra. NOR = hirugarrena denekoa ahoz entzuten da nohizpeinka, baina beste pertsonetakoak ia inoiz ez. Hori dala ta eraskinean daukazuz. Ikusi 180. orr.

Adizkera honen ordez, hipotetikoa erabili ohi da. Adibidez, "EGIN DAIKEZU" esan beharrean, "EGIN ZEINKE" esan daroagu, bizkaieraz.

Beste euskalkiek biziago darabile Ahal erako orain aldi hau. Gipuzkeraz, adibidez, "Egin DEZAKET", "Egin NEZAKE" baino sarriago entzuten da.

Bizkaierazko adizkerari begiratuz, kontuan hartu "EGIN" aditzaren -GI- erroa -I- bakarrik geldi-tzen dela -G- galdu ondoren.

Berdin, ZER-NORI-NORK ahal erako orain aldia, ikusi 181. orr. Eraskinean sartu dut, erabilgarria ez delako.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotan indikatibozko ahala ahalerazkora pasatu.*

   – Zuk hau jan ahal duzu.
   – Zuek ezin dozue ekarri kotxea.
   – Lantxo hau egin daikezue?
   – Nik jaso ahal dot lepokada hori, txakada baten.
   – Egin ahal izango dozue, ala, nik egiten dodana?
   – Gogoan euki ahal izango dituzue hemen esanak?

2. *Hutsunak bete ondorengo esaldiotan, aditz egokia jarriaz.*

   – Zure lagunak kotxez ekar(ri)_____txistularia eta bertsolariak.
   – Gure gurasoek ulert(tu)_____guk dinoguna, baina bakoitzak norberarena bakarrik entzuten dut...!
   – Zuk aurtengo azterketak ederto gaindi(tu)_____buru onekoa zara eta.
   – Eroan_____Kepa lantegira, bide batez egiten jatzue/zaizue eta?
   – Zelako ezin_____ekarri gozokiak...?
   – Kepak eta Jonek eraman_____gure amamá.
   – Hik lan hau errez buka(tu)_____eta egingo duk?

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

   – NAITEKE_____
   – GAITEZKE_____
   – DAIKIE/DEZAKETE_____
   – DAIKEZUEZ/DITZAKEZUE_____
   – DAIKEDAZ/DITZAKET_____

4. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

   – Tu puedes obtener ese puesto de trabajo.
   – Yo puedo ganar este partido.
   – Ellos pueden decir todos los disparates que quieran, pero no pueden asustarme.
   – Si quieres puedes curarlos.
   – Oye Kepa, ¿puedes llevar este sobre al Sr. Director?

AHAL ERA: HIPOTETIKOA (BEHAR BADA...).–*"NOR". ERDERAZKO: Podría... (tal vez, pero no es seguro).–*

NOR					
N en	(1)				
H en					
L e					
G en	-I	te	KE	Z	
Z en				Z	
Z en				Z	
L e				Z	

NOR				
N in				
H in				
L i			KE	
G in	te	Z		
Z in		Z		
Z in		Z		te
L i		Z		

	NOR
NI	Neinteke
HI	Heinteke
HA	Leiteke
GU	Geintekez
ZU	Zeintekez
ZUEK	Zeintekeze
HAIEK	Leitekez

	NOR
NI	*Ninteke*
HI	*Hinteke*
HA	*Liteke*
GU	*Gintezke*
ZU	*Zintezke*
ZUEK	*Zintezkete*
HAIEK	*Litezke*

(1) Iraganeko NOR-eri dagokion -N- hau erroaren (-I- *EDIN aditzarena edo) ondoren jartzen da. Adibidez, "NeNiteke = NeiNteke".

Adizkera honek ORAINALDIAREN barrutia jan dau: "Ibili zaitekez", baino "Ibili zeintekez" asko ere gehiago entzuten da.

NEINTEKE ahoz-ahozko erabilketan behintzat -TE- galdu ondoren 'NEIKE' bihurtzen da, eta bizkaierazko 'NEIKE' transitiboarekin nahastu. Beraz, kontuz! Iragangaitzetako -TE- hau gordegarria da.

Adizkera berau, eta bardin jarraikoak ere, -N bat gehituz iragana bihurtzen da. Ikusi ondoren, baina NOR = 3. Bizkaieraz ∅, eta batuaz Z-.

AHAL ERA: IRAGANA.–*"NOR".–*

NOR					
N en					
H en					
e					
G en	-I	te	KE	Z	aN
Z en				Z	
Z en				Z	
e				Z	

NOR				
N in				
H in				
Z i				
G in	te	Z	KE	eN
Z in		Z		
Z in		Z		
Z i		Z		

NI	Neintekean
HI	Heintekean
HA	(Z) Eitekean
GU	Geintekezan
ZU	Zeintekezan
ZUEK	Zeintekezen
HAIEK	(Z) Eitekezan

NI	*Nintekeen*
HI	*Hintekeen*
HA	*Zitekeen*
GU	*Gintezkeen*
ZU	*Zintezkeen*
ZUEK	*Zintezketen*
HAIEK	*Zitezkeen*

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiok aldatu egizuz: baiezkakoak ezezka jarri eta alderantziz, ezezka daudenak, baiezka jarri egizuz.*

   – Ni ezin naiteke horrela bizi.
   – Etorri zeintekez gurera bihar iluntzean?
   – Hori horrela izan leiteke, baina nik ez dut uste.
   – Honera etor(ri) zeintekeze?
   – Moskorra ezin daiteke iturriko uraz bizi.
   – Kepa ta Koldo etxera garaiz etor(ri) litezke.
   – Baina nora joan eitekezan/zitezkeen ume horreik?
   – Ordurako hel(du) neintekean, baina... oharkabe denpora pasatu...!
   – Baina, hori nola izan daiteke, ba?
   – Hemen ere horrelako zarbait gerta liteke.

2. *Ondorengo esaldiotan daukazun hutsunea bete egizu, zeuk egokitzat joten dozun hitz bat jarriaz.*

   – Etxetik_____lapurrak urten euskuen/atera zitzaizkigun.
   – Horrenbeste diruz ezin_____bide honetik ibili, esan zuten.
   – Argi ez baldin bazabiltza_____gerta dakizuke/daitekizu.
   – Mirenek_____amari lagun bat_____ordez, bera etorri zitzaion/jakon.
   – Zu bezalako alfer bat_____ote liteke lanik egin gabe?
   – Begirune handiz urreratu_____gizon handia da eta.
   – _____gona polita erosi dozun...! Asko_____zait/jat.
   – Nondik norako_____dator bide horretatik?

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egizu.*

   – ZINTEZKETE/ZEINTEKEZE_____
   – ETOR LEITEKE/LITEKE_____
   – EZIN GEINTEKEZ/GINTEZKE_____

AHAL ERA: HIPOTETIKOA (BEHAR BADA...).–*"NOR-NORI".*–

Erderazko: podría... (tal vez, pero no es seguro) "Etorri neintekizu, nahi izan ezkero".

NOR			NORI		
H en			T		
H en			K/		
L e			O		
G en	-*d*I	TE	K*e*-KI	GU	Z
Z en				ZU	Z
Z en				ZUE	Z e
L e				E	Z

NOR	NORI				
N en	KI		T		
H en	KI		K/N		
L e	KI		O		
G en	KI	Z-ki	GU	KE	
Z en	KI	Z-ki	ZU		
Z en	KI	Z-ki	ZUE		te
L e	KI	Z-KI	E		

NIRI

Heintekit	*Henkidake*
Leitekit	*Lekidake*
Zeintekidaz	*Zenkizkidake*
Zeintekidaze	*Zenkizkidakete*
Leitekidaz	*Lekizkidake*

HIRI

Neintekik/n	*Nenkiake/nake*
Leitekik/n	*Lekiake/nake*
GeintekiZak/Zan	*Genkizkiake/nake*
LeitekiZak/Zan	*Lekizkiake/nake*

HARI

Neintekio	*Nenkioke*
Heintekio	*Henkioke*
Leitekio	*Lekioke*
Geintekioz	*Genkizkioke*
Zeintekioz	*Zenkizkioke*
Zeintekioze	*Zenkizkioke*
Leitekioz	*Lekizkioke*

GURI

Heintekigu	*Henkiguke*
Leitekigu	*Lekiguke*
Zeintekiguz	*Zekizkiguke*
Zeintekiguze	*Zenkizkigukete*
Leitekiguz	*Lekizkiguke*

ZURI

Neintekizu	*Nenkizuke*
Leitekizu	*Lekizuke*
Geintekizuz	*Genkizkizuke*
Leitekizuz	*Lekizkizuke*

ZUEI

Neintekizue	*Nenkizueke*
Leitekizue	*Lekizueke*
Geintekizuez	*Genkizkizueke*
Leitekizuez	*Lekizkizueke*

HAIEI

Neintekie	*Nenkieke*
Heintekie	*Henkieke*
Leitekie	*Lekieke*
Geintekiez	*Genkizkieke*
Zeintekiez	*Zenkizkieke*
Zeintekieze	*Zenkizkiekete*
Leitekiez	*Lekizkieke*

Oharra (1)

Bizkaierazko adizkera honetan aldakuntza bi egiten dira:

– Elipsis, edo izkutatze bat: -DI- = -I-; -D- galdu egiten da.

– Metatesis edo toki-aldaketa: NenIteke = Ne I Nteke.

– Batuzko adizkera honetan kontuan hartu: -ZKI- NORI morfema barruan tartekatzen dela.

Adizkera hau -N bat gehituz IRAGANA bihurtzen da: Pude, podía haber...
Adibidez, "Etorri neintekizuN = pude (podía)haber(te) venido. Baina NOR = 3. denean Bizkaieraz NOR = ∅, batuaz NOR = Z-.

ARIKETAK

1. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

   – En cualquier momento podrían entrarnos los ladrones.
   – Podría ir a acompañarle a mi madre.
   – Podrían venir los amigos para ir a dar una vuelta por ahí.
   – Te podría tocar la lotería cualquier día.
   – Podría venirnos el profesor de matemáticas a casa.
   – Pudo haberte sucedido algo terrible.
   – Podíamos haberle ido a visitar al hospital, pero no sabíamos que estuviera ingresado.
   – Al rico podrían haberle venido los ladrones.
   – Los amigos podrían venirnos a tomar el café en nuestra compañía.

2. *Ondorengo indikatibozko adizki hauek, aldatu egizuz ahal erara.*

   – Ni ere etorri ahal izango nintzan kotxea euki baneu.
   – Gure aita zenak ezin izaten zuen berandu etorri inoiz.
   – Etorri ahal duzu hona, mesedez?
   – Irakaslea etorri alhal jatzuen/zitzaizuen etxera, ezta?
   – Lapurrak sartu ahal jatzuezan/zitzaizkizuen etxera, beti atea zabalik eukiten zenuten eta.
   – Amari laguntzera joan ahal zintzakozan/zintzaizkion.
   – Ixilik ezin egon izaten nintzan.

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz esaldi bat osotu.*

   – NEINTEKEEN_____
   – JOAN LEITEKIDAZ/LEKIZKIDAKE_____
   – EZIN HENKIGUKE/HEINTEKIGU_____
   – EGON GEINTEKIZUZ/GENKIZKIZUKE_____
   – SAR NENKIOKE/NEINTEKIO_____
   – ETOR LEITEKIOZ/LEKIZKIOKE_____
   – IZAN NEINTEKIEN/NENKIEKEEN_____

AHAL ERA: HIPOTETIKOA (BEHAR BADA...).—*"NORK-ZER".*—

Erderazko: Podría... Adibidez: Podría vender = Saldu nei(ke).

NOR			ZER	
N e				
H e				
L e				
G en	-*gl*	KE	Z	
Z en				
Z en	(1)		e	
L e			e	

NORK	ZER			
N e (2)				
H e				
L e				
G ene	it	-ZA	KE	
Z ene				
Z ene				te
L e				te

HA / HAIEK

NIK	Nei/Neiz
HIK	Hei/Heiz
HARK	Lei/Leiz
GUK	Ginei/Gineiz
ZUK	Zinei/Zineiz
ZUEK	Zineie/Zineiez
HAIEK	Leie/Leiez

edo baita ere: (3)

NIK	Neike/Z
HIK	Heike/Z
HARK	Leike/Z
GUK	Geinke/Z
ZUK	Zeinke/Z
ZUEK	Zeinkie/Z
HAIEK	Leikie/Z

HA / HAIEK

NIK	*Nezake/Nitzake*
HIK	*Hezake/Hitzake*
HARK	*Lezake/Litzake*
GUK	*Genezake/Genitzake*
ZUK	*Zenezake/Zenitzake*
ZUEK	*Zenezakete/Zenitzakete*
HAIEK	*Lezakete/Litzakete*

Oharrak

(1) Iraganeko NORK-eri dagokion -n- hori erroaren -I- ondoren jarri ohi da, bizkaieraz. Adibidez, GeiNke, eta ez "GeNgike", eta gutxiago "GeNike".

(2) Batuaz NORK-eri dagokion -e- horren ondorenez -it- pluralgilea jarri behar denetan -e- galdu egiten da. Adibidez, "Nezake", baina "Nitzake", eta ez "Neitzake".

(3) Bizkaieraz forma biak bizi dira: "Egin NEI", eta "Egin NEIKE". Eta herriaren ahotan gehiago entzuten da "NEI, etab."

(4) Adizkera honetan "NOR-NORK" baino "NORK-ZER(nor) gehiago erabili ohi da. Horregaitik lehenengoa bakarrik sartu dogu hemen testoan. Beste, NOR-NORK ikusi ERASKINEAN, 182. orrialdean.

Adizkera hau AHAL ERAKO IRAGANA bihurtzen da: hirugarrena denean NORK, kendu L- eta bizkaieraz ∅, batuaz Z- jarri. Eta horrez gainera -N iraganaren atzizkia gehitu behar da.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotako hutsuna bete egizu aditza egokiro jarriaz.*

   – Nik senargaia nerekin ekar(ri)_____/_____, baina ez du berak nahi izango.
   – Koldok lanpostu hori irabazi_____/_____, baina ez da presentatuko.
   – Sabinek laguntzat Kepa har(tu)_____/_____, baina ez zuen nahi izan.
   – Lehengo egunean guk Erremon ikus(i)_____/_____eta zure errekadua har-(tu)_____/_____hark, baina ez genkian etxean zegoenik.
   – Lehenago ere zuek berebil barria ekar(ri)_____, baina gastuak bildurtu egin zinduezan/zintuzten, ezta?
   – Nahi beste garagardo har(tu)_____hara joandakoan, han ugari dago eta.
   – Oinetako barri batzuk eros(i)_____baina gero zer egingo dogu horrenbeste oinetakoz?

2. *Ondorengo esaldiotako NOR/ZER guztiak aldatu egizuz: singularrekoak pluralera, eta alderantziz.*

   – Gabaz dabilenak argirik ezin ikusi daike/dezake.
   – Begi txarrekoak besteren onik ezin ikus(i) daike/dezake.
   – Baina, gizonak hori nola egin lezake/lei?
   – Nik neuk, horrelakorik ezin neike/nezake egin!
   – Zure lagunek horrelakoak egin ditzakete/daikiez.
   – Nork esan lei/lezake ezetzik?
   – Nahi izanez gero, geuk har(tu) ginei/genezake ardura hori.
   – Txakurrak ezin daike/dezake haturik ikusi bere inguruan.
   – Zergaitik egin lei/lezake horrelakorik?

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu.*

   – ¿Podríais llevarme a Gasteiz?
   – Sí, podríamos llevarte hasta donde quisieras.
   – Podríamos perderos con una simple denuncia.
   – Cualquier momento podrían pillarte en la mentira.

AHAL ERA: HIPOTETIKOA (BEHAR BADA...).—*"NORK-NORI-ZER".*—BIZKAIERAZKOA

Erderazko: Podría... Adibidez, "Neuk ekarri NEI(ki)ZU gura bazengi". Podría traértelo si quisieras...

NORK			NORI	ZER
N e			T	
H e			K/Na	
L e			O	
G en	*-gi*	KE	GU	Z
Z en			ZU	
Z en			ZUE	e
L e			E	e

NORK		NORI	ZER
N e		T	
H e		K/Na	
L e		O	
G ine	*-gi*	GU	Z
Z ine		ZU	
Z ine		ZUE	e
L e		E	e

NIRI

Heiket/dai
Heikit/Zak
Leikit/daZ — Leit/LeidaZ
Zeinkit/daZ — Zineit/Zineidaz
Zeinkide/Z — Zineide/Z
Leikide/Z — Leide/Z

HIRI

Neikik/Zak — Neik/Neizak
Neikin/Zana — Neikin/NeikinaZ
Leikik/Zak — Leik/LeiZak
Leikin/Zana — Lein/LeinaZ
Geinkik/Zak — Gineik/Gineizak
Geinkin/Zana — Ginein/Gineinaz
Leikike/Z
Leikine/Zena

HARI

Neikio/Z — Neio/Z
Heikio/Z — Heio/Z
Leikio/Z — Leio/Z
Geinkio/Z — Gineio/Z
Zeinkio/Z — Zineio/Z
Zeinkie/Z — Zineie/Z
Leikie/Z — Leie/Z

GURI

Heikigu/Z — Heigu/Z
Leikigu/Z — Leigu/Z
Zeinkigu/Z — Zineigu/Z
Zeinkigue/Z — Zineigue/Z
Leikigue/Z — Leigue/Z

ZURI

Neikizu/Z — Neizu/Z
Leikizu/Z — Leizu/Z
Geinkizu/Z — Gineizu/Z
Leikizue/Z — Leizue/Z

ZUEI

Neikizue/Z — Neizue/Z
Leikizue/Z — Leizue/Z
Geinkizue/Z — Gineizue/Z
Leikizue/Z — Leizuee/Z

HAIEI

Neikie/Z — Neioe/Z
Heikie/Z — Heie/Z
Leikie/Z — Leiei/Z
Geinkie/Z — Gineie/Z
Zeinkie/Z — Zineie/z
Zeinkiee/Z — Zineie/Z
Leikiee/Z — Leie/Z

Oharra

Erabilpidean, nohizpeinka, AHAL ezaugarri den -KE-, -KI- bihurtzen da. Bai literatura mailan, eta bai ahoz-ahozko erabilpide arruntean, Bizkaian, bigarren formak gehiago aurkitzen dira: NEIO, NEIZU, ZINEIO, eta abar. Besteak ez dauke tradizio gehiegirik. Beraz, hobe bigarrenok erabili.

AHAL ERA: HIPOTETIKOA (BEHAR BADA...).—*"NORK-NORI-ZER".*—BATUAZKOA

Erderazko: Podría... Adibidez, "Neronek ekar niezaioke, nahi baldin baleza". Yo podría traérselo, si quisiera...

NORK	ZER	NORI	
N ie		*T*	
H ie		*K/N*	
L ie		*i O*	
G enie	**-ZA**	*Z -ki GU KE*	
Z enie		*ZU*	
Z enie		*ZU*	*te*
L ie		*E*	*te*

NIRI

Hiezadake/Hizazkidake
Lieza-dake
Zenieza-dake
Zenieza-dakete
Lleza-dakete

HIRI

Nieza-ake
Nieza-nake
Lieza-nake
Genieza-ake
Genieza-nake
Lieza-zakete
Lieza-nakete

HARI

Nieza-ioke
Hieza-ioke
Lieza-ioke
Genieza-ioke
Zenieza-ioke
Zenieza-iokete
Lieza-iokete

GURI

Hieza-guke
Lieza-guke
Zenieza-guke
Zenieza-gukete
Lieza-gukete

ZURI

Nieza-zuke
Lieza-zuke
Genieza-zuke
Lieza-zuekete

ZUEI

Nieza-zueke
Lieza-zueke
Genieza-zueke
Lieza-zuekete

HAIEI

Nieza-ieke
Hieza-ieke
Lieza-ieke
Genieza-ieke
Zenieza-ieke
Zenieza-iekete
Lieza-iekete

Oharra

Adizkera hau bitxia da. Ez da bat ere gomendagarri bere erabilpidea.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiok aldiz aldatu: orainaldikoak iraganera edo hipotetiko (gero aldira), edo iraganera. Baina beti ahal eraz.*

   – Apur baten geldi egon zeintekez?
   – Kepa ezin daiteke joan ibililaldira.
   – Hori horrela ere egin zitekeen/eitekean.
   – Geldi egon geintekezan/gintezkeen, baina ezin izan genuen.
   – Baleiteke hori horrela izatea, baina nik ez dut sinisten.
   – Nolako gizon mota izan daiteke mutil hori horren bihotz gogorrekoa izateko?
   – Ni ezin naiteke zure inguruan bizi!
   – Gauaz dabiltzenak ezin izan daitezke argi-zaleak.

2. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egizu.*

   – ETOR(I) LITEKE_____
   – EMAN ZEINKIO/ZENIEZAIOKE_____
   – EKAR(I)LIEZAZKINAKE/LEIKIZANA_____
   – ETOR(I)GAITEKIZUZ/GAKIZKIZUKE_____
   – EROS(I) NEIZUEZ/NIEZAZKIZUEKE_____
   – ERAMAN/EROAN DITZAKE/DAIKEZ_____
   – EROR(I)GEINTEZKE_____
   – SAR(TU)LEITEKIZUZ/LEKIZKIZUKE_____

3. *Ondorengo esaldiotan aurkitzen dituzun hutsunak bete egizuz.*

   – Langileek edonoiz eska(tu)_____guri kontua.
   – Horrela edozein bizi_____
   – Hori, gizon hori, ezin_____izan euskalduna.
   – Nik ezelan/inola ere ezin_____egin holakorik neure lagun bati.
   – Batek badaki nondik etor(ri)_____-n gure arteko gorrotoa.
   – Zuk ekar(ri)_____niri zorionik?
   – Gutxien uste dutenean lapurrak sar(tu)_____zuen gurasoei etxean.
   – Zu ezin_____kontu horiekin zeure aitari joan!
   – Nahi duzuenean bota_____filme hori aurrei.
   – Guk bururik ezin_____gal(du), baina dirua bai!
   – Neure anaiari joan_____laguntzera, zeuk gura izan ezkero.
   – Esan_____(zuk niri) herriko alkatea non bizi den?
   – Odolik gabe bizi al_____gizonaren bihotza?
   – Neguan gu ezin_____itsasoko uretan sartu.
   – Esan_____andereiñoak umeei ixilik egoteko, baina ez eutsen/zien kasurik egin.

4. *Ondorengo esaldiotako NOR/ZER guztiak eta NORK/ZER guztiok aldatu egizuz: singularrekoak pluralera, eta alderantziz.*

   – Zure lagunak etorri daitekez, bihar edo etzi.
   – Mesedetxo bat egin daikedazu/diezadakezu?
   – Etxera joan zaitekeze/zaitezkete, nahi baduzue.
   – Dantzariak ekar(ri) daikezuz/ditzakezu, jaietarako?
   – Lanpostu hori lor(tu)daike/dezake.
   – Ezin geintekez/Gintezke horrela ibili!
   – Ikasleak etor(ri)eitekezan/zitezkeen, baina ez ziren etorri.
   – Joan heintekio/henkioke osabari berri hauek ematera?

– Nik ez nezake/neike horrelakorik egin. Ez!
– Zure lagunek ekar(ri) leikie/lezakete kotxea Bilbotik.
– Txarto dabilenak ezin daike/dezake bestern onik inolaz ere ikus(i).
– Donostiara eroan/eraman zeinkide/zeniezadakete.
– Nork ekar(ri) leikit/liezadake baso bete ur presko iturritik?

AGINTE ERA: ADITZ SOILA

AGINTE ERA.–*"NOR"*.–ETORRI, IBILI, JOAN, EGON.

NOR			
H a			
B e	-TOR		
	-BIL		
Z a	-OA	Z	
Z a	-GO	Z	e
B e		Z	

NOR			
H a			
B e	-TOR		
	-BIL		
Z a	-OA	Z/DE/TZA	
Z a	-GO	ZTE/DE/TZA	te
B e		Z/DE/TZA (1)	

	(Natorren)	
Hator		*Hator*
Betor	(Datorrela)	*Betor*
	(Gatozan)	
Zatoz	*(erdu)* (2)	*Zatoz*
Zatoze	*(erduze)*	*Zatozte*
Betoz	(datozela)	*Betoz*
	(Nabilen)	
Habil		*Habil*
Bebil	(Dabilela)	*Bebil*
	(Gabiltzan)	
Zabiz/Zabiltza		*Zabiltza*
Zabize/Zabiltze		*Zabiltzate*
Bebiz	(Dabiltzala)	*Bebiltza*

	(No*i*an)	
Hoa		*Hoa*
Beioa	(Do*i*ala)	*Bihoa*
	(Goazen)	
Zoaz		*Zoaz*
Zoaze		*Zoazte*
Beioaz	(Do*i*azala)	*Bihoaz*
	(Nagoen)	
Hago		*Hago*
Bego	(Dagoela)	*Bego*
	(Gagozen)	
Zagoz		*Zaude*
Zagoze		*Zaudete*
Begoz	(Dagozela)	*Beude*

Oharrak

(1) Batuazko pluralgileak: -Z- ETORRI eta JOAN aditzekin. -DE- EGON aditzarekin, -TZA- IBILI aditzarekin.

(2) Bizkaierazko ERDU/ERDUZE (ERDUZIE) jator eta erabilgarri dira, nondik norakoak diren argi ez dagoenarren.

Bizkaieraz, NATORREN, GOAZEN, etab. asko erabilten diren ezkero AGINTE ERAN sartu ditut, nahiz eta berenez SUBJUNTIBOZKOAK izan morfologia aldetik.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotan hutsuneak bete aditz soila erabiliaz.*

   — _____hona, Kepa! (etorri).
   — _____hementik (hi joan) etxera, eta ez barriz hona etorri, gero!
   — _____mutil, etxera!
   — _____(zuek joan) hemendik, gogaitu egin nozue ta horrenbeste berriketaz.
   — _____nire altzora, umetxo maite hori!
   — _____hortxe berton, urreratu barik. (hi egon).
   — _____azkar ohera, bihar goizean garaiz jaikitzeko!
   — _____umeak eskolan neu bertara joan arte!

2. *Erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

   — Vete de aquí cuanto antes.
   — Ven pronto a casa, sin estar hasta última hora.
   — Andad con cuidado en la carretera!
   — Estáte quieto, niño!
   — Venga él mismo inmediatamente!
   — Que se vaya al cuerno!

3. *Ondorengo aditz bakoitzaz esaldi bat egin.*

   — ZOAZE/ZOAZTE_____
   — BEGO_____
   — ZABILTZATE_____
   — BEBIL_____
   — HAGO_____
   — BEBILTZA_____
   — HATOR_____
   — ZAUDETE_____

AGINTE ERA.–*"NOR-NORI".*–ETORRI.

NOR		NORI	
		T	
H a		(Za) K/Na	(1)
B e		O	
	-TOR	KU	
Z a		TZU	Z
Z a		TZUE	Z e
B e		KE	Z

NOR			NORI	
			KI T	
H a			KIK/KIN	
B e			KIO	
	-TOR		KIGU	
Z a		Z	KIZU	
Z a		Z	KIZUE	te
B e		Z	KIE	

NIRI

Hatort	*Hatorkit*
Betort	*Betorkit*
Zatordaz	*Zatozkit*
Zatordaze	*Zatozkidate*
Betordaz	*Betozkit*

HIRI

Betork	*Betorkik*
Betorna	*Betorkin*
BetorZak	*Betozkik*
BetornaZ	*Betozkin*

HARI

Hatorko	*Hatorkio*
Betorko	*Betorkio*
Zatorkoz	*Zatozkio*
Zatorkoze	*Zatozkiote*
Betorkoz	*Betozkio*

GURI

Hatorku	*Hatorkigu*
Betorku	*Betorkigu*
Zatorkuz	*Zatozkigu*
Zatorkuze	*Zatozkigute*
Betorkuz	*Betozkigu*

ZURI

Betortzu	*Betorkizu*
Betortzuz	*Betozkizu*

ZUEI

Betortzue	*Betorkizue*
Betortzuez	*Betozkizue*

HAIEI

Hatorke	*Hatorkie*
Betorke	*Betorkie*
Zatorkez	*Zatozkie*
Zatorkeze	*Zatozkiete*
Betorkez	*Betozkie*

Oharra

(1) NIRI = hiri denenko pluralgilea NORI aurretik jarri ohi da. Beraz, "betorZak" eta ez "betorkaZ".

AGINTE ERA.–*"NOR-NORI".*–IBILI.

NOR		NORI		
		T		
H a		(Za) K/Na	(1)	
B e		KO		
	-BIL	KU		
Z a		TZA	Z	
Z a		TZUE	Z	e
B e		KE	Z	

NOR		NORI		
		KIT		
H a		KIK/KIN		
B e		KIO		
	-BIL	KIGU		
Z a		KIZU	Z	
Z a		KIZUE	Z	te
B e		KIE	Z	

NIRI

Habilt	*Habilkit*
Bebilt	*Bebilkit*
Zabildaz	*Zabilzkit*
Zabildaze	*Zabilzkidate*
Bebildaz	*Bebilzkit*

HIRI

Bebilk	*Bebilkik*
Bebilna	*Bebilkin*
Bebilzak	*Bebilzkik*
Bebilzana	*Bebilzkina*

HARI

Habilko	*Habilkio*
Bebilko	*Bebilkio*
Zabilkoz	*Zabilzkio*
Zabilkoze	*Zabilzkiote*
Bebilkoz	*Bebilzkio*

GUERI

Habilku	*Habilkigu*
Bebilku	*Bebilkigu*
Zabilkuz	*Zabilzkigu*
Zabilkuze	*Zabilzkigute*
Bebilkuz	*Bebilzkigu*

ZURI

Bebiltzu	*Bebilkizu*
Bebiltzuz	*Bebilzkizu*

ZUEI

Bebiltzue	*Bebilkizue*
Bebiltzuez	*Bebilzkizue*

HAIEI

Habilke	*Habilkie*
Bebilke	*Bebilkie*
Zabilkez	*Zabilzkigie*
Zabilkeze	*Zabilzkiete*
Bebilkez	*Bebilzkie*

Oharra

(1) NORI = hiri deneko plurala, bizkaieraz, NORI morfemaren aurretik jarri ohi da. Adibidez, "bebilZak" eta ez haiek hiri "bebilkaZ".

AGINTE ERA.–*"NOR-NORI".*–JOAN.

NOR			NORI		
			T		
H(a)		(Za)	K/Na	(1)	
B *ei*			KO		
	-OA		KU		
Z(a)			TZU	Z	
Z(a)			TZUE	Z	e
B *ei*			KE	Z	

NOR			NORI		
			KIT		
H(a)			KIK/KIN		
B(e)			KIO		
	-OA		KIGU		
Z(a)		Z	KIZU		
Z(a)		Z	KIZUE		te
B(e)		Z	KIE		

NIRI

Hoat	*Hoakit*
Beioat	*Bihoakit*
Zoadaz	*Zoazkit*
Zoadaze	*Zoazkidate*
Beioadaz	*Bihoazkit*

HIRI

Beioak	*Bihoakik*
Beioana	*Bihoakin*
Beioazak	*Bihoazkik*
Beioazana	*Bihoazkin*

HARI

Hoako	*Hoakio*
Beioako	*Bihoakio*
Zoakoz	*Zoazkio*
Zoakoze	*Zoazkiote*
Beiakoz	*Bihoazkio*

GURI

Hoaku	*Hoakigu*
Beioaku	*Bihoakigu*
Zoakuz	*Zoazkigut*
Zoazkuze	*Zoazkigute*
Beioakuz	*Bihoazkigu*

ZURI

Beioatzu	*Bihoazkizu*
Beioatzuz	*Bihoazkizu*

ZUEI

Beioatzue	*Bihoakizue*
Beioatzuez	*Bihoazkizue*

HAIEI

Hoake	*Hoakie*
Beioake	*Bihoakie*
Zoakez	*Zoazkie*
Zoakeze	*Zoazkiete*
Beioakez	*Bihoazkie*

Oharra

NORI = hiri denean NORI morfemaren aurretik jarri ohi da bizkaieraz, NOR-pluralgilea. Adibidez, "beioaZak" eta ez "beioakaZ".

AGINTE ERA.–*"NOR-NORI".*–EGON.

NOR		NORI		
		T		
H a		(Za) K/Na	(1)	
B e		KO		
	-GO	KU		
Z a		TZU	Z	
Z a		TZUE	Z	e
B e		KE	Z	

NOR		NORI		
		KIT		
H a		KIK/KIN		
B e		KIO		
	-GO	KIGU		
Z a		Z	KIZU	
Z a		Z	KIZUE	te
B e		Z	KIE	

NIRI

Hagot	*Hagokit*
Begot	*Begokit*
Zagodaz	*Zagozkit*
Zagodaze	*Zagozkidate*
Begodaz	*Begozkit*

HIRI

Begok	*Begokik*
Begona	*Begokin*
Begozak	*Begozkik*
Begozana	*Begozkin*

HARI

Hagoko	*Hagokio*
Begoko	*Begokio*
Zagokoz	*Zagozkio*
Zagokoze	*Zagozkiote*
Begokoz	*Begozkio*

GURI

Hagoku	*Hagokigu*
Begoku	*Begokigu*
Zagokuz	*Zagozkigu*
Zagokuze	*Zagozkigute*
Begokuz	*Begozkigu*

ZURI

Begotzu	*Begokizu*
Begotzuz	*Begozkizu*

ZUEI

Begotzue	*Begokizue*
Begotzuez	*Begozkizue*

HAIEI

Hagoke	*Hagokie*
Begoke	*Begokie*
Zagokez	*Zagozkie*
Zagokeze	*Zagozkiete*
Begokez	*Begozkie*

Oharra

NORI = hiri deneko NOR plurala NORI morfemaren aurretik jarri ohi da, eta atzetik beste pertsonetan egiten den bezala. Adibidez, haiek-hiri: begoZak, eta ez: begokaZ.

AGINTE ERA.–*"ZER-NORK".*–EKARRI, JAKIN.

zer = gauza bat				nork
E		(Za)	K/Na	
B e			-	
	-KAR			Z
E	-KI		ZU	
E			ZUE	
B e			E	

ZER = gauza bat			NORK
E			KIK/KIN
B e			-
	-KAR	TZA/ZKI	
E	-KI		ZU
E			ZUE
B e			TE

Nik		(Dakardan/Zan)	*Hik Ekark/Ekar itzak*
Hik	Ekark/Zak		Ekarna/Ekar itzan
	Ekarna/Zana		*Hark Bekar/Bekartza*
Hark	Bekar/Z		
Guk		(Dakargun/Zan)	*Zuk Ekarzu/ Ekar itzazu*
Zuk	Ekarzu/Z		*Zuek Ekarzue/ Ekar itzazue*
Zuek	Ekarzue/Z		*Haiek Bekarte/ Bekartzate*
Haiek	Bekarre/Z		

Nik		(Dakidan/Zan)	
Hik	Jaiki/Zak		*Hik Jakik/Jakitzak*
	Jakin/Zana		*Jakin/Jakitzan*
Hark	Beki/Z		*Hark Beki/Bekizki*
Guk		(Dakigun/Zan)	
Zuk	Jakizu/Z		*Zuk Jakizu/Jakitzazu*
Zuek	Jakizue/Z		*Zuek Jakizue/ Jakitzazue*
Haiek	*Bekie/Z*		*Haiek Bekite/Bekizkite*

Oharra

Bizkaierazko "DAKARDAN, DAKARGUN", "DAKIDAN, DAKIGUN" subjuntiboak izan arren aginte eran erabilten dira nohizpeinka. Horregaitik sartu ditut hemen.

Batuaz, pluralgileak: JAKIN aditzaren NORK = hirugarrena denean: -ZKI-; beste guztietan -TZA-.

AGINTE ERA.–*"ZER-NORI-NORK".*–EKARRI.

ZER		NORI	NORK
		st-T	
		a/K/Na	K/Na
		tso/O	-
B E	-KAR	*sku*/GU	Z
		tsu/ZU	ZU
		tsue/ZUE	ZUE
B E		*tse*/E	E

ZER		NORI	NORK
		KIT	
		KIK/N	K/N
B E		KIO	-
	-KAR Z	KIGU	
		KIZU	ZU
		KIZUE	ZUE
B E		KIE	TE

NIRI

Ekarda-k/Zak	*Ekardak/Zkidak*
Ekarda-na/Zana	*Ekardan/Zkidan*
Bekart/daZ	*Bekarkit*
Ekardazu/Z	*Ekardazu*
Ekardazue/Z	*Ekardazue*
Bekarde/Z	*Bekarkidate*

HIRI

Bekark/ ak	*Bekarkik/Zkik*
Bekarna/Zana	*Bekarkin*
Bekarre/Z	*Bekarkiate*
Bekarne/Z	*Bekarkinate*

HARI

Ekarkok/Zak	*Ekarriok*
Ekarkon/Zana	*Ekarkion*
Bekarko/Z	*Bekarkio*
Ekarkozu/Z	*Ekarriozu*
Ekarkozue/Z	*Ekarriozue*
Bekarkie/Z	*Bekarkiote*

GURI

Ekarkuk/Zak	*Ekarguk*
Ekarkun/Zana	*Ekargun*
Bekarku/Z	*Bekarkigu*
Ekarkuzu/Z	*Ekarguzu*
Ekarkuzue/Z	*Ekarguzue*
Bekarkue/Z	*Bekarkigute*

ZURI

Bekartzu/Z	*Bekarkizu*
Bekartzue/Z	*Bekarkizute*

ZUEI

Bekartzue/Z	*Bekarkizue*
Bekartzuee/Z	*Bekarktzuete*

HAIEI

Ekarkek/Zak	*Ekarriek*
Ekarken/Zana	*Ekarrien*
Bekarke/Z	*Bekarkie*
Ekarkezu/Z	*Ekarriezu*
Ekarkezue/Z	*Ekarriezue*
Bekarke/Z	*Bekarkiete*

Oharra

Adizkera hau oso gutxi darabilgu.

Badirudi bizkaierazko nori morfemak (*st, a/na, tso, sku, tsu, tsue, tse*) ez litzatekezala erabili behar adizkera honetan. Baina, "Ekartsozu" gehiago entzuten da "Ekarkozu" baino, eta antzera beste guztietan.

Elemento objetibo delakoa, ZER = BE (hirugarrenekoa), baina beti (B)E erabiltzen da NORK = hak, haiek izan ezik. Adibidez, ZUK-HARI-ZERBAITZUK (tráeselos) = ekartsozuz/ekarkozuz, eta ez, ostera, Bekartsozuz/Bekarrozuz.

ARIKETAK

1. *Egin AGINTE ERAKO esaldiak ondoren ematen diren datuez baliaturik.*

   – Itzi bertan / eskuarteko / zeregin / etorri guri / lagun / egin.
   – Begi / zabaldu / eta / ibili / azkar / eta / ekarri / ogiak.
   – Zu / oraintxe / joan / pikutara.
   – Mutilak / etorri / gurera / jaietan / egon gu / eta.
   – Nire /ondo / hi joan / oraintxe, gero.
   – Lagunek / erregalu / hiri ekarri / Paristik.
   – Baina / niri ekarri / Errioxatik / ardao gorri.
   – Betiko / bakean / gure nagusi / egon.
   – Egon /gu / zain /,/ egon / gu / erene / zer pasauko ere.
   – Aintzinako / ohitura zaharrak / gure / artera / etorri / barriro.
   – Joan / hemendik / hi / eta ez gehiago / etorri.
   – Peru / eta / Marixe / joan / Akerlandara / haize preskua / hartu.

2. *Ondorengo esaldiotako NOR/ZER eta NORK/ZERK guztiak aldatu egizuz: singularrekoak pluralera eta alderantziz.*

   – Zatoz hona, ume!
   – Ekarzu hori tabakorri pakete hori.
   – Hoakio hari lagun egitera!
   – Betorkigu zure erreinua.
   – Begozak guztiak hiri begira, ni ez, ostera!
   – Zagodaz/zagozkit adi, gauza bera ez dut bi aldiz esango eta!
   – Jakik egia, behin betiko!
   – Bekarrez ogiak zure lagunek.
   – Ekardazu liburu hori.
   – Bekarnez pitxiak, nik ez dizkinat/deunazat ekarriko eta.
   – Bekarkue/bekarkigute ardaoa!
   – Ekardazak/Ekarzkidak oinetakoak, Joxe!
   – Ekarriozu/ekarkozu aitari tabakoa, ume!
   – Bekarzue/bekarkizute Ameriketako iseko-osabek zeuk eskatutako gauzak!
   – Ekarkok/ekarriok aitari pipia, mutil.

AGINTE ERA: ADITZ LAGUNTZAILEA

AGINTE ERA.–*"NOR".*–

	(Naiten)	
Haite(Hadi)		*Hadi*
Beite (Bedi)		*Bedi / Biz*
	(Gaitezan)	*Zaitez*
Zaitez		*Zaitezte*
Zaiteze		*Bitez / Bira*
Beitez (Bediz)		

AGINTE ERA.–*"NOR-NORI".*–

NOR	NORI		
	KIT		
H a	KIK/KINa		
B e	KIO		
?	KIGU		
Z a	KIZU	Z	
Z a	KIZUE	Z	e
B e	KIE	Z	

NOR	NO		RI	
	KI		T	
H a	KI		K/N	
B e	KI		O	
?	KI		GU	
Z a	KI	ZKI	ZU	
Z a	KI	ZKI	ZUE	te
B e	KI	ZKI	E	

NIRI

Hakit	*Hakit*
Bekit	*Bekit*
Zakidaz	*Zakizkit*
Zakidaze	*Zakizkidate*
Bekidaz	*Bekizkit*

HIRI

Bekik	*Bekik*
Bekina	*Bekina*
Bekizak	*Bekizkik*
Bekinaz	*Bekizkina*

HARI

Hakio	*Hakio*
Bekio	*Bekio*
Zakioz	*Zakizkio*
Zakioze	*Zakizkiote*
Bekioz	*Bekizkio*

GURI

Hakigu	*Hakigu*
Bekigu	*Bekigu*
Zakiguz	*Zakizkigu*
Zakiguze	*Zakizkigute*
Bekiguz	*Bekizkigu*

ZURI

Bekizu	*Bekizu*
Bekizuz	*Bekizkizu*

ZUEI

Bekizue	*Bekizue*
Bekizkizue	*Bekizkizue*

HAIEI

Hakie	*Hakie*
Bekie	*Bekie*
Zakiez	*Zakizkie*
Zakieze	*Zakizkiete*
Bekiez	*Bekizkie*

Oharrak

– NAITEN eta GAITEZAN berenez subjuntibozkoak dira baina aginte kutsuaz erabilten dira, nohizpeinka.

– BIZ eta BIRA forma soilak dira, eta ez dira laguntzaile bezala hartu behar.

– Adizkera honetan errorik agertzen den ala ez eztabaidagarri litzateke. Horregaitik jarri dogu erroaren tokian. Dena den, beste era batera ere uler daiteke. Adibidez, "BEKIzkiZUEKE" baleiteke "BEKIZKIZUEKE" izatea.

AGINTE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORK".*–

NOR		NORK	
NA	GI		
	GI	K/N	
BE	GI	-	
GA	GI		Z
	GI	ZU	Z
	GI	ZUE	Z
BE	GI	E	Z

NOR			NORK
NA		ZA	
		ZA	K/N
BE		ZA	-
GA	it	ZA	ZU
	it	ZA	ZU
	it	ZA	ZUE
BE	it	ZA	TE

NI		HA	
Nagik	*Nazak*	Egik	*Ezak*
Nagin	*Nazan*	Egina	*Ezan*
Naizu	*Nazazu*	Begi	*Beza*
Naizue	*Nazazue*	Egizu	*Ezazu*
		Egizue	*Ezazue*
		Begie	*Bezate*

GU		HAIEK	
Gagizak	*Gaitzak*	Egizak	*Itzak*
Gagizana	*Gaitzana*	Egizana	*Itzana*
Gaizuz	*Gaitzazu*	Begiz	*Bitza*
Gaizuez	*Gaitzazue*	Egizuz	*Itzazu*
		Egizuez	*Itzazue*
		Begiez	*Bitzate*

Oharrak

Bizkaieraz, NORK = HIK denean 'ZER' pluralgilea ez da jarten atzean bizkaierazko legeari jarraituz, NORK hizkiaren aurretik baino. Adibidez: *Lleva estos libros a la biblioteca* = Liburuok eroan egizak liburutegira. Hau da, eroan egiZak eta ez egikaZ. Bardin emakumeari buruzkoetan, femeninoetan.

Berez, agindu, aurrean daukagunari bakarrik egiten deutsagu: Hiri, Zuri-Zuei, Eta beste pertsonei buruz ez da aginte era, gurarizko era baino. Adibidez: "Manuelek egin daiala hori", "Manuelek egin begi hori", etab. Bardin lenengo pertsonetakoa ere: "Natorren neure harira", dino hizlariak, baina hau ez da noreberen buruari agintzea, erabagi bat hartzea baino.

Bizkaieraz -GI- erroaren 'G' galdu egiten da gehienetan.

AGINTE ERA: ORAIN ALDIA.—*"ZER-NORI-NORK".*—

ZER		NORI	NORK	
		T-*st*		
E	GI	A/NA	K/N	Z
BE	GI	O- *tso*	-	Z
		GU-*sku*		
E	GI	ZU-*tsu*	ZU	Z
E	GI	ZUE-*tsue*	ZUE	Z
BE	GI	E-*tse*	E	Z

ZER			NORI	NORK
			T	
IE	ZA	ZKI	K/N	K/N
BIE	ZA	ZKI	O	-
			GU	
IE	ZA	ZKI	ZU	ZU
IE	ZA	ZKI	ZUE	ZUE
BIE	ZA	ZKI	E	TE

NIRI

Eida-k/Zak	*Ieza-dak/Ieza-ZKI-dak*
Eida-na/Zana	*Ieza-dan*
Beit/Beidaz	*Bieza-t*
Eidazu/Z	*Ieza-dazu*
Eidazue/Z	*Ieza-dazue*
Beide/Z (1)	*Bieza-date*

HIRI

Bei-k/Zak	*Bieza-k/Bieza-ZKI-k*
Bei-na/Zana	*Bieza-n*
Beie/Z	*Bieza-ate*
Beine/Z	*Bieza-nate*

GURI

Eigu-k/Zak	*Ieza-guk*
Eigu-na/Zana	*Ieza-gun*
Beigu/Z	*Bieza-gu*
Eiguzu/Z	*Ieza-guzu*
Eiguzue/Z	*Ieza-guzue*
Beigue/Z	*Bieza-gute*

ZURI

Beizu/Z	*Bieza-zu*
Beizue/Z	*Bieza-zute*

ZUEI

Beizue/Z	*Bieza-zue*
Beizuee/Z	*Bieza-zuete*

HARI

Eio-k/Zak	*Ieza-iok*
Eio-na/Zana	*Ieza-zion*
Beio/Z	*Bieza-io*
Eiozu/Z	*Ieza-iozu*
Eizozue/Z	*Ieza-iozue*
Beioe/Z	*Bieza-iote*

HAIEI

Eie-k/Zak	*Ieza-iek*
Eie-na/Zana	*Ieza-ien*
Beie/Z	*Bieza-ie*
Eiezu/Z	*Ieza-iezu*
Eiezue/Z	*Ieza-iezue*
Beie(e)/Z	*Bieza-iete*

Oharrak

(1) Goiko eskeman —bizkaierazkoan— gaur egun Bizkaian bakarrik entzuten diren NORI hizkiak sartu ditut: niri = *st;* hari = *tso;* guri = *tsu;* zuei = *tsue* hari = *tse. Badirudi egite eratik kanpo ez litzatekezela erabili behar horrela osotutako formak: beist,* bei*sku,* bei*tsu,* bei*tsue,* ei*st*azu, ei*tso*zue, etab.

Gaurko adizkera honeek Bizkai guztian ez dira erabilten, eta ez dauke literaturan ezelako tradiziorik. Besteak egokiagoak dira, eta erabilgarriago, beraz.

ARIKETAK

1. *Ondorengo esaldiotan bete hutsunak egoki den "aginte erako" aditza jarriaz.*

— Zeure lana amitu ondoren lagun_____neri, estu eta larri nabil eta.
— Egon_____geldi, ume!
— Joan_____(zuek) amamenera.
— Jesarri_____gizonak, oraindik prisarik ez daukagu eta.
— Inor ez_____hemetik mobidu, gero!
— Urreratu_____irakasleari zeure ondotik pasatzerakoan.
— Zoaz eta aurkeztu_____Alkate Jaunari.
— Eh, Taxi, eroan_____(zuk ni) Artxandara!
— Entzun_____(gu/guri zuk) Jauna!
— Kepa, eroan_____pakete hau Udaletxera.
— Har(tu), ume, karamelook biderako.
— Eroan_____ogibitarteko bat (zuek) arratsalderako.
— Hi, Patxi, eroan_____gu gere, heure kotxean S. Mamesera.
— Kepak eta Mireneak ekar(ri)_____hemen behar ditugun gauzak.
— Zeure kapazidade guztiak jar(ri)_____lanean.
— Euskalerrian bizitzekotan ikas(i)_____euskaraz (zuk).
— Ikas(si)_____euskeraz, eta izan_____euskaldunak.
— Ez_____(guk) euskara baztertu!
— Jan ase arte eta ez_____beti (zuek) gosez ibili.
— Maite_____(guk) herria.
— Kanta_____danok: hauxe da egun alaia!
— Zabaldu_____begiok, mutil, lotan hago eta.
— Olentzerok urte berri zorintsu bat_____(ekarri zuei).
— Mesedez, Bilbora eroan_____(zuk) nire alabatxoa, eta maletak ere eroan_____(hari zuk).
— Hori disparate hori zeuok esan_____irakasleari!
— Zapaltzaileok, emon_____guri geure buruen jabetasuna.

2. *Ondorengo esaldiotan aditz soilak aginte erako aditz parifrastikoz trukatu egizuz.*

— Zoaze hemendik, bizkor!
— Datozela berehala!
— Zabiltzate argi, bestela akabo!
— Bego ixilik ume hori.
— Betorkizuz lagunak zuri laguntzera!
— Beioaz gure artetik lotsabakuok, halakuok!
— Ez egon hor ume, otzitu egingo zara ta.
— Itzartu, Josetxo, itzartu ordua da eta.
— Jezarri hortxe, eta egon geldi!
— Goazen hemendik.
— Kendu nire ondotik, zantar hori!
— Ez arritu mutilak, ez arritu!
— Natorren harira, dino hizlariak!
— Gorde hortxe ate ostean, Idoia, zure bila datoz eta.

3. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

— Quítate de ahí delante.
— Acércate a tu padre y pídele permiso.
— Cuando entréis en clase sentaos enseguida y callad.
— No entres en casa hasta que lleguen los demás.
— Vete ahora mismo, será lo mejor.
— Llévame a Bilbao, por favor.

– Llevadlo de aquí.
– Haz lo que quieras.
– Trae vino y nueces.
– Llevadnos con vosotros hasta Burgos.
– Que se lo quede para él.
– Llevad estos niños a la cama cuanto antes.
– Tráele un paquete de DUCADOS a tu padre.
– Tráeme la merienda y de paso tráenos los paraguas.
– Sacadnos las entradas del cine.
– Llévalo a otra parte.
– Lléveselos cuanto antes.
– Taxi, Taxi! Llévenos a la plaza de la Opera, por favor.
– No nos cuentes mentiras: no nos las creemos.

ADITZ DEFEKTIBO ETA IRREGULARRAK

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORI-NORK".*–ERITXI/ERITZI. Opinar (NORI = HARI/HAIEI); llamarse.

ZER		NORI	NORK
		T	T
		A/Na	K/N
		O/A	-
De	-RITXI	GU	GU
		ZU	ZU
		ZUE	ZUE
		E	tE

HARI	HAIEI	HARI	HAIEI
Deritxat	Deritxet	*Deritzat*	*Deritzet (Deriztet)*
Deritxak/na	Deritxek/na	*Deritzak/n*	*Deritzek/n (Deriztek)*
Deritxo	Deritxe	*Deritzo*	*Deritze (Derizte)*
Deritxagu	Deritxegu	*Deritzogu*	*Deritzegu (Deriztegu)*
Deritxazu	Deritxezu	*Deritzozu*	*Deritzezu (Deriztezu)*
Deritxazue	Deritxezue	*Deritzozue*	*Deritzezue (Deriztezue)*
Deritxe	Deritxie	*Deritzote*	*Deritzete (Derizte)*

Adibidez

"Zer deritxazu nire lanari?"
"Txakur honi Zoli deritxo"

Oharra

Gaur egun, "llamarse" esanahiaz hirugarren pertsonatik kanpo ez da erabilten; adibidez, "Hark zuri Pepe deritzu".

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-NORI-ZER".*–ERITXI/ERITZI.

NORK		NORI	ZER
N e		T	
H e		K/N	
(Z)e		OA	
G e (ne)	-RITXI	GU	N
Z e (ne)		ZU	
Z e (ne)		ZUE t-e	
(Z)e		E t-e	

Oharra

ZER = singularra beti.
NORI = HARI/HAIEI ia gehienetan.

HARI	HAIEI	HARI	HAIEI
Neritxan	Neritxen	*Neritzon*	*Neritzen (nerizten)*
Heritxan	Heritxen	*Heritzon*	*Heritzen (herizten)*
Eritxon	Eritxen	*Zeritzon*	*Zeritzen (zerizten)*
Geritxan	Geritxen	*Generitzon*	*Generitzen (generizten)*
Zeritxan	Zeritxen	*Zeneritzon*	*Zeneritzen (zenerizten)*
Zeritxen	Zeritxien	*Zeneritzoten*	*Zeneritzaten (zeneriztaten)*
Eritxen	Eritxien	*Zeritzoten*	*Zeritzeten (zerizteten)*

Adibidez

"Zure aitak ondo eritxon gure asmoari".

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.—*"NOR-NORI".*—* ERION/* JARION. Erderazko: manar, destilar, gotear...

NOR = ha/haiek		NORI		
-			T	
-			K/Na	
D a			O	
-	-RI		GU	
-			ZU	
-			ZUE	
D a		Z- ki	E	Z

Oharra

NORI = HARI gehienetan.
NOR = HA ia beti. Inoiz baita NOR = HAIEK ere.

HA	HAIEK	HA	HAIEK
Darit	Daridaz	*Darit*	*Darizkit*
Darik/n	Darizak/naZ	*Darik/n*	*Darizkik/n*
DARIO	Darioz	*Dario*	*Darizkio*
Darigu	Dariguz	*Darigu*	*Darizkigu*
Darizue	Darizuez	*Darizue*	*Darizkizue*
DARIE	Dariez	*Darie*	*Darizkie*

Oharra

NOR = HA/HAIEK eta NORI = HARI/HAIEI adizkiak erabili ohi dira.

EGITE ERA: IRAGANA.—*"NOR-NORI".*—ERION/* JARION.

ZER			NORI	
-			T	
-			A/Na	
Z e			O	
-	-RI		GU	N
-			ZU	
-			ZUE	
Z e		Z- ki	E	Z

HA	HAIEK	HA	HAIEK
-	-	*Zeridan*	*Zerizkidan*
-	-	*Zerian/nan*	*Zerizkian/nan*
Erion	Eriozan	*Zerion*	*Zerizkion*
-	-	*Zerigun*	*Zerizkigun*
-	-	*Zerizun*	*Zerizkizun*
-	-	*Zerizuen*	*Zerizkizuen*
Erien	Eriezan	*Zerien*	*Zerizkien*

Oharra

NOR eta NORI, biak hirugarrenekoak direneko adizkera litzateke gaur erabiltzen den bakarra.

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORK".* IRUDI.–Erderazko: Parecer, asemejar...

ZER/ha	NORK
	T
	K/N
D = ha	-
-IRUDI	GU
	ZU
	ZUE
	t E

Dirudit	*Dirudit*
Dirudik/n	*Dirudik/n*
Dirudi	*Dirudi*
Dirudigu	*Dirudigu*
Dirudizu	*Dirudizu*
Dirudizue	*Dirudizue*
Dirudie	*Dirudite*

Adibidez

–"Zer dirudizu, Peru? Zer dirudizu?"
–"Kitterrie, Marixe, kitterrie".

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-ZER".*–IRUDI.

NORK	ZER		
N			
H			
Z			
G (en)	-IRUDI		aN
Z (en)			
Z (en)		t e	
Z		t e	

Oharra

Bizkaieraz NORK = HAREK denekoa da erabiliena.

Nirudian	*Nirudien*
Hirudian	*Hirudien*
(Z)Irudian	*Zirudien*
Girudian	*Genirudien*
Zirudian	*Zenirudien*
Zirudien	*Zeniruditen*
(Z)Irudien	*Ziruditen*

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORK".* IRAUN. Erderazko: durar, continuar...

ZER	NORK
	T
	K/Na
D	-
-IRAU	GU
	ZU
	ZUE
	t E

Oharra

ZER/NOR = HA beti: zerbait.

Diraut	*Diraut*
Dirauk/na	*Dirauk/na*
DIRAU	*Dirau*
Diraugu	*Diraugu*
Dirauzu	*Dirauzu*
Dirauzue	*Dirauzue*
DIRAUE	*Diraute*

Adibidez

"Zure aitak lanean dirau oraindik".
"Gorrotoak eta ikusi-ezinak ba diraue gure artean oraindik..."

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-ZER".*–IRAUN.

NORK		ZER	
N			
H			
Z			
G (en)	-IRAU		N
Z (en)			
Z (en)		te	
Z		te	

Oharra

Bizkaieraz, behintzat, hirugarren pertsonakoa bakarrik erabili ohi da.

-	*Nirauen*
-	*Hirauen*
Zirauan	*Zirauen*
-	*Genirauen*
-	*Zenirauen*
-	*Zenirauetten*
Zirauen	*Zirauten*

Adibidez

"Gure gurasoen denporan berbeak berba zirauan beti..."

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORK".*–JARDUN/IHARDUN.

ZER		NORK
		T
		K/N
D		-
	-IHARDU	GU
		ZU
		ZUE
		t E

Oharra

Aditz honek beti INESIBOA eskatzen dau. Bere osagarria ZERTAN kasuan jarri behar da.

Dihardut	*Dihardut*
Diharduk/n	*Diharduk/n*
Dihardu	*Dihardu*
Dihardugu	*Dihardugu*
Diharduzu	*Diharduzu*
Diharduzue	*Diharduzue*
Dihardue	*Dihardute*

Adibidez

"Zertan diharduzue hor, baztarrean?"
"Ixileko kontutxoak kontetan dihardugu".

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-ZER".*–JARDUN/IHARDUN.

NORK		ZER	
N			
H			
Z			
G in,en	-IHARDU		a,eN
Z in,en			
Z in,en		t e	
Z		t e	

Niharduan	*Niharduen*
Hiarduan	*Hiarduen*
Ziarduan	*Ziharduen*
Ginarduan	*Geniharduen*
Zinarduan	*Zeniharduen*
Zinarduen	*Zeniharduten*
Ziarduen	*Ziharduten*

Oharra

Kontuan hartu, aditz hau besteokin hartu-emonetan jartzekoa dela: IBILI, ARITU/ARI IZAN, eta batzuetan EGON aditzarekin ere bai.

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.—*"ZER-NORI-NORK".*—ERAGON. Erderazko: ocuparse en... JARDUN-en antzeko.

ZER = ha	NORI = hari	NORK
D a -RAGO	*io*	T K/N - GU ZU ZUE E

Oharra

NORI = HARI. Beti gauza bati buruzko ekintza adierazten da.

Daragoiot
Daragoiok/n
Daragoio
Daragoiogu
Daragoiozu
Daragoiozue
Daragoie

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.—*"NORK-NORI-ZER".*—ERAGON.

NORK	Nori = hari	ZER
N e H e e G e -RAGO Z e Z e e	*i*O	N e e

-Neragoion
-Heragoion
ERAGOION
-Geragoion
-Zeragoion
-Zeragoien
ERAGOIEN

Oharra

Adizkera hau Bizkaiko eskualde baten —Orozko aldean— bakarrik bizi da. Baina, Txorierrian ere "murmurar" esanahiaz erabili ohi da.
NORK = HA/HAIEK denekoa da gehien erabilten dena.

EGITE ERA: EUTSI. Estar contigua una cosa a otra.

-	-
-	-
Deutsa(la)	Eutsa(n)-la
-	-
-	-
-	-
Deutsie(la)	Eutsie(n)-la

Adibidez

—Garajea etxeari dautsala egin dogu.
—Zuen soloak gureei dautsiela dagoz.
—Iturria eskoleari eutsala egoten zan.
—Giltzari deutsala ikusi dot. (Le he visto asiéndose de la llave)
Azkue, Morfología, pág. 701, E.

AGINTE ERA: EUTSI. Agárralo, Ten, Tómalos...

(H)Autso(k)	(H)Autsozak
(H)Autsona	(H)Autsozana
Beutso	(Beutsoz)
Eutsi	Eutsiz
Eutsie	Eutsiez
(Beutse)	(Beutsez)

Adibidez

—"Autso, Txordon, artz orri ta nik iñez daida". (Sujeta, Ordoño, a ese oso y yo haré huida. Refranes y Sentencias, n.º 422).

—"Autso, txakurra eta ixilik egon hadi".

—"Eutsiz honek papelok eta gorde eizuz ondo".

Oharrak

Eutsi/Z; eta Eutsie/Z egiazko aginte erak baino beste erabilpide bateko itxura gehiago dauke. Etorri hona! Egon hor! eta holako erabilpidetik letorke, plural morfema eta zuek-eri dagokion -e morfema gehituta.

Beste sasi-agintera -Azkuek: "imperativo barato", o.c. 701. orr. batzuk ere badarabilguz egunero ahotan: Eutsiok/Eutsion; Eutsiek/Eutsien. Eutsiozu/Eutsiezu; Eutsiozue/Eutsiezue. Erabilpide honetan, erderazko SUJETARLE esanahia eukiko leuke.

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORI".*–ATXEKI/ATXIKI. Erderazko: Adherir...

NOR		NORI	
N a		T	
H a		K/N	
D a		O	
G a	-TXE Z- ki	GU	
Z a	Z- ki	ZU	
Z e	Z- ki	ZUE	te
D a	Z- ki	E	

Oharra

Pertsona guztiak dituenarren NOR = HA/HAIEK erabiltzen da gehien.

NIRI

Hatxekit
Datxekit
Zatxezkit
Zatxezkidate
Datxezkit

GURI

Hatxekigu
Datxekigu
Zatxezkigu
Zatxezkigute
Datxezkigu

ZURI

Natxekizu
Datxekizu
Gatxezkizu
Datxezkizu

HIRI

Natxekit/n
Datxekik/n
Gatxezkik/n
Datxezkik/n

ZUEI

Natxekizue
Datxekizue
Gatxezkizue
Datxezkizue

HARI

Natxekio
Hatxekio
Datxekio
Gatxezkio
Zatxezkio
Zatxezkiote
Datxezkio

HAIEI

Natxekie
Hatxekie
Datxekie
Gatxezkie
Zatxezkie
Zatxezkiete
Datxezkie

Oharra

"ATXEKI" aditz hau bizkaierazko "EUTSI" aditzarekin hartu emonetan jarri behar litzateke. Bien esanahia antzerakoa da eta. Adibidez: "Etche horri datchizkola baziren bi eritegi": Touchant cette maison, il y avait deux hôpitaux. Ikusi P. Lafitte, GRAMMAIRE BASQUE, 270. orr. n.º 548.

Gramatika honek ATCHIKI aditzari esanahi bi damotsoz: *attenant à,* eta *attaché à* bestea.

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.—*"ZER-NORI-NORK".*—*ERAUTSI/*IRAUTSI. (replicar, reponer...)

ZER		NORI	NORK	
		ST	T	
		A/Na	K/Na	
		TSA	-	
D	-IRAU	SKU	GU	Z
		TSU	ZU	
		TSUE	ZUE	
		TSE	E	

NIRI
Diraustak/Zak
Diraustana/Zana
Diraust/aZ
Diraustazu/Z
Diraustazue/Z
Dirauste/Z

GURI
Dirauskuk/Zak
Dirauskun/Zana
Dirausku/Z
Dirauskuzu/Z
Dirauskuze/Z
Dirauskue/Z

HIRI
Dirauat/aZat
Diraunat/Zanat
Diraua/Z
Dirauna/Z
Dirauagu/Z
Diraunagu/Z
Diraue/Z
Diraune/Z

ZURI
Dirautsut/daZ
Dirautsu/Z
Dirautsugu/Z
Dirautsue/Z

HARI
Dirautsat/daZ
Dirautsak/Zak
Dirautsana/Zana
Dirautso/Z
Dirautsagu/Z
Dirautsazu/Z
Dirautsazue/Z
Dirautse/Z

ZUEI
Dirautsuet/daZ
Dirautsue/Z
Dirautsuegu/Z
Dirautsuee/Z

HAIEI
Dirautset/daZ
Dirautsek/Zak
Dirautsen/Zana
Dirautse/Z
Dirautsegu/Z
Dirautsezu/Z
Dirautsezue/Z
Dirautsie/Z

EGITE ERA: IRAGANA.—*"NORK-NORI-ZER".*—*ERAUTSI/*IRAUTSI.

NORK		NORI	ZER	
-		ST		
-		A/Na		
Z		TSA		
-	-IRAU	SKU	Z	N
-		TSU		
-		TSUE	e	
Z		TSE		

NIRI

Ziraustan/Zan
Zirausten/Zan

GURI

Zirauskun/Zan
Zirauskuen/Zan

HIRI

Zirauan/aZan
Ziraunan/Nazan

ZURI

Zirautsun/Zan
Zirautsuen/Zan

HARI

Zirautsan/Zan
Zirautsen/Zan

ZUEI

Zirautsuen/Zan
Zirautsueen/Zan

HAIEI

Zirautsen/Zan
Zirautsien/Zan

ARIKETAK

1. *Ondorengo erdal esaldiok euskeratu egizuz.*

— ¿Qué te parece lo que dijo Pedro el otro día?
— Me parece que hoy no vendrán.
— ¡Pareces tonto, hombre, cállate!
— Esto parece algo bueno, pero a veces las apariencias engañan.
— Al principio me parecía bien, pero luego cambié de idea.
— ¿Qué te pareció la obra que representaron anoche?
— Les parece bien que vayamos todos el domingo a su casa: nos prepararán la comida.
— Llevaba el vaso lleno y cayéndosele el líquido.
— Al sabio le brotan palabras de sabiduría, y al idiota estupideces.
— ¿Qué parecen esos montones de piedras?
— Sí, yo parecía un zapatero, pero tú parecías un idiota.
— Yo no salgo mientras dure la tormenta.
— Hay que trabajar, que el dinero no dura siempre.
— Mientras vosotros continuáis trabajando, yo voy a vigilar al niño.
— Después de varias horas todavía continuaban jugando a cartas.
— ¿Qué andas haciendo ahí?
— Pues nada, aquí ando, trabajando un poco, abriendo esta zanja.
— ¿Qué están haciendo los niños? — Están jugando, y todavía creo que continuarán haciéndolo un buen rato.
— Hemos construido el garaje contiguo a la casa.
— Toma, Canelo (Canelo = txakurra), este hueso y ¡cállate!

2. *Ondorengo aditz bakoitzaz baliaturik esaldi bat egin.*

— NERITXAN/NERITZON _____
— DERITXAGU/DERITZOGU _____
— GENERITZEN/GERITXEN _____
— DARIO _____
— DARIZKIE/DARIEZ _____
— ZERION/ERION _____
— DIRUDIT _____
— ZIRUDITEN/IRUDIEN _____
— DAIRAUE/ DIRAUTE _____
— ZIRAUEN/ ZIRAUTEN _____
— NIHARDUAN _____
— DIHARDUGU _____
— DARAGOIO _____
— DATXEKIO _____
— DATXEZKIE _____

3. *Ondorengo esaldiotan hutsuneak bete aditza egokiro jarriaz.*

— Zuk horrela egiteari nik ondo _____ (eritzi)
— Nik egin nuenari zer _____ zuek? (eritzi)
— Aitzari ura _____, eta guzurtiari guzurrak _____ (*erion)

– Horrela jantzita mozorroa_____zuk (irudi)
– Nik era hartara antzaldatuta txarlot_____, baina zuk Jaimito_____ (irudi *iraganean*)
– Zeru lurrak_____artean nire hitzak ez dira aldatuko (iraun)
– Hurrengo egunean ere jokoan_____oraindik horreik (iraun)
– Zertan_____ume horrek, hor? (ihardun)
– Ba, nik_____zuri, hori horrela ez dela (*erautsi)

ERASKINA

EGITE ERA: ADITZ SOILAK

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.—*"NOR-NORI".*—EGON, ETORRI, IBILI, JOAN.

NOR		NORI		
Na	TOR	T - kit		
Ha	BIL	K/Na- Kik/kina		
	OA	KO- kio		
GA	GO	KU- kigu	Z	
ZA		TZU-kizu	Z	
ZA		TZUE-kizue	Z	e
	KE- kie			

NOR			*NORI*	
Na	*TOR*		*KIT*	
HA	*BIL*		*K/N*	
	OA		*KIO*	
GA	*GO*	*Z*	*KIGU*	
ZA		*Z*	*KIZU*	
ZA		*Z*	*KIZUE*	*tE*
			KIE	

	NIRI		HIRI		GURI		ZURI		ZUEI	
EGON	Hagot	*Hagokit*	Nagok/na	*Nagokik/n*	Hagoku	*Hagokigu*	Nagotzu	*Nagokizu*	Nagotzue	*Nagokizue*
	Zagodaz	*Zagozkit*	Gagozak/zana	*Gagozkik/n*	Zagokuz	*Zagozkigu*	Gagotzuz	*Gagozkizu*	Gagotzuez	*Gagozkizue*
	Zagodaze	*Zagozkidate*			Zagokuze	*Zagozkigute*				
ETORRI	Hatort	*Hatorkit*	Natork/na	*Natorkik/n*	Hatorku	*Hatorkigu*	Natortzu	*Natorkizu*	Natortzue	*Natorkizue*
	Zatordaz	*Zatozkit*	Gatozak/zana	*Gatozkik/n*	Zatorkuz	*Zatozkigu*	Gatortzuz	*Gatozkizu*	Gatortzuez	*Gatozkizue*
	Zatordaze	*Zatozkidate*			Zatorkuze	*Zatozkigute*				
IBILI	Habilt	*Habilkit*	Nabilk/na	*Nabilkik/n*	Habilku	*Habilkigu*	Nabiltzu	*Nabilkizu*	Nabiltzue	*Nabilkizue*
	Zabildaz	*Zabilzkit*	Gabilzak/zana	*Gabilzkik/n*	Zabilkuz	*Zabilzkigu*	Gabiltzuz	*Gabilkizuz*	Gabiltzuez	*Gabilzkizue*
	Zabildaze	*Zabilzkidate*			Zabilkuze	*Zabilzkigute*				
JOAN	Hoat	*Hoakit*	Noak/na	*Noakik/n*	Hoaku	*Hoakigu*	Noatzu	*Noakigu*	Noatzue	*Noakizue*
	Zoadaz	*Zoazkit*	Goazak/zana	*Goazkik/n*	Zoakuz	*Zoazkigu*	Goatzuz	*Goazkizu*	Goatzuez	*Goazkizue*
	Zoadaze	*Zoazkidate*			Zoakuze	*Zoazkigute*				

EGITE ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORK".*–EDUKI, ERABILI, EKARRI, EROAN/ERAMAN.

NOR			NORK	
Na			T	
Ha	-UKa		K/Na	
-----	-RABIL		-	
Ga	-KAR		GU	Z
Za	-ROA		ZU	Z
Za		e	ZUE	Z
-----			E	

NOR			NORK
Na			T
HA	-UKa		K/N
-----	-RABIL		-
Ga	-KAR	tza	GU
Za	-RAMA	tza	ZU
Za		zte(1)	ZUE
-----			TE

NI		HI		GU		ZU		ZUEK	
Nauka-k/na	*Naukak/n*	Haukat	*Haukat*	Gauka-zak/zana	*Gauzkak/n*	Zaukadaz	*Zauzkat*	Zaukiedaz	*Zauzkatet*
Nauka	*Nauka*	Hauka	*Hauka*	Gaukaz	*Gauzka*	Zaukaz	*Zauzka*	Zaukiez	*Zauzkate*
Naukazu	*Naukazu*	Haukagu	*Haukagu*	Gaukazuz	*Gauzkazu*	Zaukaguz	*Zauzkagu*	Zaukieguz	*Zauzkategu*
Naukazue	*Naukazue*	Haukie	*Haukate*	Gaukazuez	*Gauzkazue*	Zaukiez	*Zauzkate*	Zaukieez	*Zauzkate(te)*
Naukie	*Naukate*			Gaukiez	*Gauzkate*				
Narabil-k/na	*Narabilk/n*	Harabilt	*Harabilt*	Garabil-zak/zana	*Garabiltzak/n*	Zarabildaz	*Zarabiltzat*	Zarabiledaz	*Zarabiltztet*
Narabil	*Narabil*	Harabil	*Harabil*	Garabilz	*Garabiltza*	Zarabilz	*Zarabiltz*	Zarabilez	*Zarabilzte*
Narabilzu	*Narabilzu*	Harabilgu	*Harabilgu*	Garabilzuz	*Garabiltzazu*	Zarabilguz	*Zarabiltzagu*	Zarabileguz	*Zarabilztegu*
Narabilzue	*Narabilzue*	Harabile	*Harabilte*	Garabilzuez	*Garanbiltzazue*	Zarabilez	*Zarabiltzate*	Zarabileez	*Zarabilzte(te)*
Narabile	*Narabilte*			Garabilez	*Garabiltzate*				
Nakark-k/na	*Nakark/na*	Hakart	*Hakart*	Gakar-zak/zana	*Gakartzak/n*	Zakardaz	*Zakartzat*	Zakarredaz	*Zakarztet*
Nakar	*Nakar*	Hakar	*Hakar*	Gakarz	*Gakartz*	Zakarz	*Zakartza*	Zakarrez	*Zakarzte*
Nakarzu	*Nakarzu*	Hakargu	*Hakargu*	Gakarzuz	*Gakartzazu*	Zakarguz	*Zakartzagu*	Zakarreguz	*Zakarztegu*
Nakarzue	*Nakarzue*	Hakarre	*Hakarte*	Gakarzuez	*Gakartzazue*	Zakarrez	*Zakartzate*	Zakarriez	*Zakarzte(te)*
Nakarre	*Nakarte*			Gakarrez	*Gakartzate*				
Naroa-k/na	*Naramak/n*	Haroat	*Haramat*	Garoa-zak/zana	*Garamatzak/n*	Zaroadaz	*Zaramatzat*	Zaroedaz	*Zaramaztet*
Naroa	*Narama*	Haroa	*Harama*	Garoaz	*Garamatza*	Zaroaz	*Zaranatza*	Zaroez	*Zaramazte*
Naroazu	*Naramazu*	Harogu	*Haramagu*	Garoazuz	*Garamatzazu*	Zaroaguz	*Zaramatzagu*	Zaroeguz	*Zaramaztegu*
Naroazue	*Naramazue*	Haroe	*Haramte*	Garoazuez	*Garamatzazue*	Zaroez	*Zaramatzate*	Zaroeez	*Zaramazte(te)*
Naroe	*Naramate*			Garoez	*Garamatzate*				

Oharra

(1) NOR = ZUEK: pluralgilea -ZTE- (eta ez -TZA-). EUKI aditzarekin pluralgilea -Z- (eta ez -TZA).

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORI".*–ETORRI, JOAN, IBILI, EGON.

NOR		NORI		
N en		KIT		
H en	-TOR	KI/KINa		
----	-OA	KIO		
G en	-BIL	KIGU	Z	aN
Z en	-GO	KIZU	Z	
Z en		KIZUE	e Z	
----		KIE		

NOR		NORI		
N en		KIT		
H en	-TOR	KIK/N		
----	-OA	KIO		
G en	-BIL	KIGU		N
Z en	-GO	KIZU		te
----		KIE		

NIRI		HIRI		GURI		ZURI-ZUEI
Hentorkidan Zentorkidazan Zentorkidezan	*Hentorkidan* *Zentozkidan* *Zentozkidaten*	Nentorkian/nan Gentorkiazan/Nazan	*Nengokian/nan* *Zentorkiguzan*	Hentorkigun Zentorkiguzan Zentorkiguezan	*Hentorkigun* *Zentozkigun* *Zentozkihuten*	Nentorkizu-n/en Gentorkizu-zan/ezan *Nentorkizu-n/en* *Gentozkizu-/en*
Hinoakidan Zinoakidazan Zinoakidezan	*Hindoakidan* *Zindoazkidan* *Zindoazkidaten*	Ninoakian/nan Ginoakiazan/Nazan	*Nindoakian/nan* *Gindoazkian/nan*	Hindoakigun Zindoazkigun Zindoazkiguten	*Hindoakigun* *Zindoazkigun* *Zindoazkiguten*	Nindoakizu-n/en Gindoakizu-zan/ezan Nindoakizu-n/en Gindoazkizu-n/en
Henbilkidan Zenbilkidazan Zenbilkidazen	*Henbilkidan* *Zenbilzkidan* *Zenbilzkidaten*	Nenbilkian/nan Genbilkiazan/nazan	*Nenbilkian/nan* *Genbilzkian/nan*	Henbilkigun Zenbilzkigun Zenbilzkiguten	*Henbilkigun* *Zenbilzkigun* *Zenbilzkiguten*	Nenbilkizu-n/en Genbilkizu-zan/ezan
Hengokidan Zengokidazan Zengokidezan	*Hengokidan* *Zengozkidan* *Zengozkidaten*	Nengokian/nan Gengokiazan/nazan	*Nengokian/nan* *Gengozkian/nan*	Hengokigun Zengozkigun Zengozkiguten	*Hengokigun* *Zengozkigun* *Zengozkiguten*	Nengokizu-n/en Gengokizu-zan/ezan *Nengokizu-n/en* *Gengozkizu-n/en*

Oharra

Adizkera honeik oso gutxi erabili ohi dira. Horregaitik ERASKINEAN sartu dira.
NORI = ZURI eta ZUEI denetako adizkerak, goitik behera errezkadan daukazuz, alborantz plurala egiten dutelarik.
Adibidez, Nenbilkizun/Nenbilkizuen, *Nentorkizun/Nentorkizuen,* eta abar.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORK".*–EROAN/ERAMAN, EKARRI, EdUKI.

NOR		NORK	
NEN		T Da	N
HEN	ROA	A/NA	N
	KAR	-	
GEN	UKA	GU	Z N
ZEN		ZU	Z N
ZEN		ZUE e	Z N
		E	

NOR			*NORK*	
NIND			*T*	*N*
HIND			*K/N*	*N*
	RAMA		*-*	
GIND	*UKA*	*TZA*	*GU*	*N*
ZIND		*TZA*	*ZU*	*N*
ZIND		*ZTE*	*ZUE*	*N*
			TE	

NI		HI		GU		ZU	
Nenkar-an/nan	*Baturako aditz*	Henkardan		Genkarza-n/nan		Zenkardazan	
Nenkarren	*hau ez da kon-*	Henkarren		Genkarzan		Zenkarzan	
Nenkarzun	*tuan hartu (1).*	Henkargun		Genkarzuzan		Zenkarguzan	
Nenkarzuen		Nenkarren		Genkarzuezan		Zenkarrezan	
Nenkarren				Genkarrezan			
Neroa-an/nan	*Ninderama-an/nan*	Heroadan	*Hinderamadan*	Geroaza-n/nan	*Ginderamatza-an/nan*	Zeroadazan	*Zinderamatzadan*
Neroan	*Ninderaman*	Heroan	*Hinderaman*	Geroazan	*Ginderamatzan*	Zeroazan	*Zinderamatzan*
Neroazun	*Ninderamazun*	Heroagun	*Hinderamagun*	Geroazuzan	*Ginderamatzazun*	Zeroaguzan	*Zinderamatzagun*
Neroazuen	*Ninderamazuen*	Heroen	*Hinderamaten*	Geroazuezan	*Ginderamatzazuten*	Zeroezan	*Zinderamatzaten*
Neroen	*Ninderamaten*			Geroezan	*Ginderamatzaten*		
Neunk-an/nan	*Ninduka-an/nan*	Heunkadan	*Hindukadan*	Geunkaza-n/nan	*Ginduzka/an/nan*	Zeunkadazan	*Zinduzkadan*
Neunkan	*Nindukan*	Heunkan	*Bindukan*	Geunkazan	*Ginduzkan*	Zeunkazan	*Zinduzkan*
Neunkazun	*Nindukazun*	Heungakun	*Hindukagun*	Geunkazuzan	*Ginduzkazun*	Zeunkaguzan	*Zinduzkagun*
Neunkazuen	*Nindukazuen*	Heunken	*Hindukaten*	Geunkazuezan	*Ginduzkazuen*	Zeunkiezan	*Zinduzkaten*
Neunkien	*Nindukaten*			Geunkiezan	*Ginduzkaten*		

ZUEK Zenkarredazan / Zenkarrezan / Zenkarreguzan / Zenkarriezan . *Zinderamaztedan / Zinderamazten / Zinderamaztegun / Zinderamazte(te)gun*
Zeroedazan / Zeroezan / Zeroeguzan / Zeroiezan . *Zinduzkatedan / Zinduzkaten / Zinduzkategun / Zindukate(te)n*
Zeunkadezan / Zeunkezan / Zeunkeguzan / Zeunkiezan

(1) Euskaltzaindia, EUSKAL ADITZ BATUA, 117. orrialdea.

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-NORI-ZER".*–ERABILI.

NOR		NORI		ZER
N e		ST		
H e		A/Na		
e		TSO/TSA		
G e	-RABIL	SKU		aN
Z e		TSU		
Z e		TSUE	e	
e		TSE	e	

NORK		ZER	NORI		
N e			KIT		
H e			KIK/KIN		
Z e			KIO		
G ene	-RABIL	Z	KIGU		N
Z ene			KIZU		
Z ene			KIZUE	te	
Z e			KIE	te	

NIRI

Herabilsta-n/Zan	*Herabil-kidan/herabil-Z-kidan*
Erabilsta-n/Zan	*Zerabil-kidan*
Zerabilsta-n/Zan	*Zenerabil-kidan*
Zerabilste-n/Zan	*Zenerabil-kidaten*
Erabilste-n/Zan	*Zerabil-kidaten*

HIRI

Nerabila-n/Zan	*Nerabil-kian*
Nerabilna-n/Zan	*Nerabil-kinan*
Erabila-n/Zan	*Zerabil-kian*
Erabilna-n/Zan	*Zerabil-kinan*
Gerabila-n/Zan	*Generabil-kian*
Gerabilna-n/Zan	*Generabil-kinan*
Erabile-n/Zan	*Zerabil-kian*
Erabilne-n/Zan	*Zerabil-kinan*

HARI

Nerabiltsa-n/Zan	*Nerabil-kion*
Herabiltsa-n/Zan	*Herabil-kion*
Erabiltsa-n/Zan	*Erabil-kion*
Gerabiltsa-n/Zan	*Generabil-kion*
Zerabiltsa-n/Zan	*Zenerabil-kion*
Zerabiltse-n/Zan	*Zenerabil-kion*
Erabiltse-n/Zan	*Zerabil-kioten*

GURI

Herabilsku-n/Zan	*Herabil-kigun*
Erabilsku-n/Zan	*Zerabil-kigun*
Zerabilsku-n/Zan	*Zenerabil-kigun*
Zerabilskue-n/Zan	*Zenerabil-kiguten*
Erabilskue-n/Zan	*Zerabil-kiguten*

ZURI

Nerabiltsu-n/Zan	*Nerabil-kizun*
Erabilstu-n/Zan	*Zerabil-kizun*
Gerabiltsu-n/Zan	*Generabil-kizun*
Erabiltsue-n/Zan	*Zerabil-kizuten*

ZUEI

Nerabiltsue-n/Zan	*Nerabil-kizuen*
Erabiltsue-n/Zan	*Zerabil-kisuen*
Gerabiltsue-n/Zan	*Generabil-kizuen*
Erabiltsuee-n/Zan	*Zerabil-kizuten*

HAIEI

Nerabiltse-n/Zan	*Nerabil-kien*
Herabiltse-n/Zan	*Herabil-kien*
Erabiltse-n/Zan	*Erabil-kien*
Gerabiltse-n/Zan	*Generabil-kien*
Zerabiltse-n/Zan	*Zenerabil-kien*
Zerabiltsie-n/Zan	*Zenerabil-kieten*
Erabiltsie-n/Zan	*Zerabil-kieten*

EGITE ERA: IRAGANA.—*"NORK-NORI-ZER".*—EKARRI.

NORK		NORI		ZER	
N en		ST			
en		A/Na			
e		TSO			
G en	-KAR	SKU		Z	aN
Z en		TSU			
Z en		TSUE	e		
e		TSE	e		

NORK		ZER	NORI	
N e			KIT	
H e			KIK/KIN	
Z e			KIO	
G ene	-KAR	Z	KIGU	N
Z ene			KIZU	
Z ene			KIZUE	te
Z e			KIE	te

NIRI

Henkarsta-n/Zan *Hekar-kidan/Zkidan*
Ekarsta-n/Zan *Zekar-kidan*
Zenkarsta-n/Zan *Zenekar-kidan*
Zenkarste-n/Zan *Zenekar-kidaten*
Ekarste-n/Zan *Zekar-kidaten*

HIRI

Nenkarra-n/Zan *Nekar-kian*
Nenkar-nan/Zanan *Nekar-kinan*
Ekarra-n/Zan *Zekar-kian*
Ekar-nan/Zanan *Zekar-kinan*
Genkarra-n/Zan *Genekar-kian*
Genkar-nan/Zanan *Genekar-kinan*
Ekarre-n/Zan *Zekar-kiaten*
Ekarne-n/Zan *Zekar-kinaten*

HARI

Nenkartsa-n/Zan *Nekar-kion*
Henkartsa-n/Zan *Hekar-kion*
Ekartsa-n/Zan *Zekar-kion*
Genkartsa-n/Zan *Genekar-kion*
Zenkartsa-n/Zan *Zenekar-kion*
Zenkartsie-n/Zan *Zenekar-kioten*
Ekartsie-n/Zan *Zekar-kioten*

GURI

Henkarsku-n/Zan *Hekar-kigun*
Ekarsku-n/Zan *Zekar-kigun*
Zenkarsku-n/Zan *Zenekar-kigun*
Zenkarskue-n/Zan *Zenekar-kiguten*
Ekarskue-n/Zan *Zekar-kihguten*

ZURI

Nenkartsu-n/Zan *Nekar-kizun*
Ekartsu-n/Zan *Zekar-kizun*
Genkartsu-n/Zan *Genekar-kizun*
Ekartsue-n/Zan *Zekar-kizuten*

ZUEI

Nenkartsue-n/Zan *Nekar-kizuen*
Ekartsue-nZan *Zekar-kizuen*
Genkartsue-n/Zan *Genekar-kizuen*
Ekartsuee-n/Zan *Zekar-kizueten*

HAIEI

Nenkartse-n/Zan *Nekar-kien*
Henkartse-n/Zan *Hekar-kien*
Ekartse-n/Zan *Zekar-kien*
Genkartse-n/Zan *Genekar-kien*
Zenkartse-n/Zan *Zenekar-kien*
Zenkartsie-n/Zan *Zenekar-kieten*
Ekartsie-n/Zan *Zekar-kieten*

EGITE ERA: IRAGANA.–*"NORK-NORI-ZER".*–EROAN/ERAMAN.

NORK		NORI		ZER	
N e		ST			
H e		A/Na			
e		TSO/TSA			
G e	-ROA	SKU		Z	aN
Z e		TSU			
Z e(1)		TSUE	e		
e		TSE	e		

NORK		ZER	NORI		
N e			KIT		
H e			KIK/KIN		
Z e			KIO		
G ene	-RAMA	Z	KIGU		N
Z ene			KIZU		
Z ene			KIZUE	te	
Z e			KIE	te	

NIRI

Heroasta-n/Zan	*Herama-kidan/Zkidan*
Eroasta-n/Zan	*Zerama-kidan*
Zeroasta-n/Zan	*Zenerama-kidan*
Zeroaste-n/Zan	*Zenerama-kidaten*
Eroaste-n/Zan	*Zerama-kidaten*

HIRI

Neroa-n/Zan	*Nerama-kian*
Neroa-nan/Zanan	*Nerama-kinan*
Eroa-n/Zan	*Zerama-kian*
Eroa-nan/Zanan	*Zerama-kinan*
Geroa-n/Zan	*Generama-kian*
Geroa-na-n/Zanan	*Generama-kinan*
Eroe-n/Zan	*Zerama-kiaten*
Eroe-nan/Zanan	*Zerama-kinaten*

HARI

Neroatsa-n/Zan	*Nerama-kion*
Heroatsa-n/Zan	*Herama-kion*
Eroatsa-n/Zan	*Zerama-kion*
Geroatsa-n/Zan	*Generama-kion*
Zeroatsa-n/Zan	*Zenerama-kion*
Zeroatse-n/Zan	*Zenerama-kioten*
Eroatse-n/Zan	*Zerama-kioten*

GURI

Heroasku-n/Zan	*Herama-kigun*
Eroasku-n/Zan	*Zerama-kigun*
Zeroasku-n/Zan	*Zenerama-kigun*
Zeroaskue-n/Zan	*Zenerama-kiguten*
Eroaskue-n/Zan	*Zerama-kiduten*

ZURI

Neroatsu-n/Zan	*Nerama-kizun*
Eroatsu-n/Zan	*Zerama-kizun*
Geroatsu-n/Zan	*Generama-kizun*
Eroatsue-n/Zan	*Zerama-kizuten*

ZUEI

Neroatsue-n/Zan	*Nerama-kizuen*
Eroatsue-n/Zan	*Zerama-kisuen*
Geroatsue-n/Zan	*Generama-kizuen*
Eroatsuee-n/Zan	*Zerama-kizueten*

HAIEI

Neroatse-n/Zan	*Nerama-kien*
Heroatse-n/Zan	*Herama-kien*
Eroatse-n/Zan	*Zerama-kien*
Geroatse-n/Zan	*Generama-kien*
Zeroatse-n/Zan	*Zenerama-kien*
Zeroatsie-n/Zan	*Zenerama-kieten*
Eroatsie-n/Zan	*Zerama-kieten*

(1) Bizkaieraz NORK = GUK, ZUK, ZUEK deneko -N- ez da sartzen. Euskeran -N-, -L- ondoren ezin da -R- ahozkia jarri. Horrela: "EnDrike", eta ez "Enrike"; bardin, "alDrebez", eta ez "alrebez". Salbuespen bakarra: "INRI".

ONDORIOZKO ERA: ADITZ SOILAK

BALDIN ERA: *"NOR-NORI"*.–EGON.

	NOR		NORI		
	N en		T		
	H en		K/Na		
	L e		KO		
BA	G en	GO	KU	Z	
	Z en		TZU	Z	
	Z en		TZUE	Z	e
	L e		KE	Z	

	NOR		NORI		
	N en		KIT		
	H en		K/N		
	L e		KIO		
BA	G en	GO	KIGU	Z	
	Z en		KIZU	Z	
	Z en		KIZUE	Z	te
	L e		KIE	Z	

HARI

Banengoko	*Banengokio*
Bahengoko	*Bahengokio*
Balegoko	*Balegokio*
Bagengokoz	*Bagengozkio*
Bazengokoz	*Bazengozkio*
Bazengokoze	*Bazengozkiote*
Balegokoz	*Balegozkio*

HAIEI

Banengoke	Banengokie
Bahengoke	*Bahengokie*
Balegoke	*Balegokie*
Bagengokez	*Bagengozkie*
Bazengokez	*Bazengozkie*
Bazengokeze	*Bazengozkiete*
Balegokez	*Balegozkie*

Oharra

Adizkera honek baditu beste personei dagozkienak ere. Baina, ez dira erabilten, ez ahoz, ez eta idatziz ere. Horregaitik ez ditugu sartu azalketa honetan.

BALDIN ERA: *"NOR-NORI"*.–ETORRI.

	NOR		NORI		
	N en		T		
	H en		K/Na		
	L e		KO		
BA	G en	TOR	KU	Z	
	Z en		TZU	Z	
	Z en		TZUE	Z	e
	L e		KE.	Z	

	NOR		NORI		
	N en		KIT		
	H en		K/N		
	L e		KIO		
BA	G en	TOR	Z	KIGU	
	Z en		Z	KIZU	
	Z en		Z	KIZUE	te
	L e		Z	KIE	

NIRI

Bahentort	*Bahentorkit*
Baletort	*Baletorkit*
Bazentortaz	*Bazentozkit*
Bazentortaze	*Bazentozkidate*
Baletortaz	*Baletozkit*

GURI

Bahentorku	*Bahentorkigu*
Baletorku	*Baletorkigu*
Bazentorkuz	*Bazentozkigu*
Bazentorkuze	*Bazentozkigute*
Baletorkuz	*Baletozkigu*

HIRI

Banentor-k/ena	*Banentorkik/n*
Baletor-ta/rrena	*Baletorkik/n*
Bagentorza-k/na	*Bagentozkik/n*
Baletorza-k/na	*Baletozkik/n*

ZURI

Banentortzu	*Banentorkizu*
Baletortzu	*Baletorkizu*
Bagentortzuz	*Bagentozkizu*
Baletortzuz	*Baletozkizu*

ZUEI

Banentortzue	*Banentorkizue*
Baletortzue	*Baletorkizue*
Bagentortzuez	*Bagentozkizue*
Baletortzuez	*Baletozkizue*

HARI

Banentorko	*Banentorkio*
Bahentorko	*Bahentorkio*
Baletorko	*Baletorkio*
Bagentorkoz	*Bagentozkio*
Bazentorkoz	*Bazentozkio*
Bazentorkoze	*Bazentozkiote*
Baletorkoz	*Baletozkio*

HAIEI

Banentorke	*Banentorkio*
Bahentorke	*Bahentorkie*
Baletorke	*Bahentorkie*
Bagentorkez	*Bagentozkie*
Bazentorkez	*Bazentozkie*
Bazentorkeze	*Bazentozkiete*
Baletorkez	*Baletozkie*

BALDIN ERA: *"NOR-NORI".*–IBILI.

	NOR		NORI		
	N en		T		
	H en		K/Na		
	L e		KO		
BA	G en	BIL	KU	Z	
	Z en		TZU	Z	
	Z en		TZUE	Z	e
	L e		KE	Z	

	NOR		NORI	
	N en		KIT	
	H en		K/N	
	L e		KIO	
BA	G en	BIL Z	KIGU	
	Z en	Z	KIZU	
	Z en	Z	KIZUE	te
	L e	Z	KIE	

NIRI

Bahenbilt	*Bahenbilkit*
Balebit	*Balebilkit*
Bazenbildaz	*Bazenbilzkit*
Bazenbildaze	*Bazenbilzkidate*
Balebildaz	*Balebilzkit*

GURI

Bahenbilku	*Bahenbilkigu*
Balebilku	*Balebilkigu*
Bazenbilkuz	*Bazenbilzkigu*
Bazenbilkuze	*Bazenbilzkigute*
Balebilkuz	*Balebilzkigu*

HIRI

Banenbil-k/na	*Banenbilkik/n*
Balebilk/na	*Balebilkik/n*
Bagenbilzak/na	*Bagenbilzkik/n*
Balebilzak/na	Balebilzkik/n

ZURI

Banenbiltzu	*Banenbilkizu*
Balebiltzu	*Balebilkizu*
Bagenbiltzuz	*Bagenbilzkizu*
Balebiltzuz	*Balebilzkizu*

ZUEI

Banenbiltzue	*Banenbilkizue*
Balebiltzue	*Balebilkizue*
Bagenbiltzuez	*Bagenbilzkizue*
Balebiltzuez	*Balebilzkizue*

HARI

Banenbilko	*Banenbilkio*
bahenbilko	*Bahenbilkio*
Balebilko	*Balebilkio*
Bagenbilkoz	*Bagenbilzkio*
Bazenbilkoz	*Bazenbilzkio*
Bazenbilkoze	*Bazenbilkziote*
Balebilkoz	*Balebilzkio*

HAIEI

Banenbilke	*Banenbilkie*
Bahenbilke	*Banhebilkie*
Balebilke	*Balebilkie*
Bagenbilkez	*Bagenbilzkie*
Bazenbilkez	*Bazenbilzkie*
Bazenbilkeze	*Bazenbilzkiete*
Balebilkez	*Balebilzkie*

ONDORIOZKO ERA.–*"NOR-NORI".*–EGON, ETORRI, IBILI.

NOR		NORI		
N en		T		
H en		K/Na		
I e	-GO	O		
G en	-TOR KE (ki)	GU	Z	
Z en	-BIL	ZU	Z	
Z en		ZUE	Z	e
L e		E		

NOR			NORI	
N en			KIT	
H en			KIK/KIN	
L e	-GO		KIO	
G en	-TOR	Z	KIGU	KE
Z en	-BIL	Z	KIZU	
Z en		Z	KIZUE	te
L e		Z	KIE	

Ha	Legokit	Legoki-k/na	Legokio	Legokigu	Legokizu	Legokizue	Legokie
	Letorkit	Letorki-k/na	Letorkio	Letorkigu	Letorkizu	Letorkizue	Letorkie
	Lebilkit	Lebilki-k/na	Lebilkio	Lebilkigu	Lebilkizu	Lebilkizue	Lebilkie
	Legokidake	*Legokiade/nake*	*Legokioke*	*Legokiguke*	*Legokizuke*	*Legokizueke*	*Legokieke*
	Letorkidake	*Letorkiake/nake*	*Letorkioke*	*Letorkiguke*	*Letorkizuke*	*Letorkizueke*	*Letorkieke*
	Lebildake	*Lebilkiake/nake*	*Lebilkioke*	*Lebilkiguke*	*Lebilkizuke*	*Lebilkizueke*	*Lebilkieke*
HAIEK	Legokidaz	LegokiZak/naZ	Legokioz	Legokiguz	Legokizuz	Legokizuez	Legokiez
	Letorkidaz	LetorkiZak/naZ	Letorkioz	Letorkiguz	Letorkizuz	Letorkizuez	Letorkiez
	Lebilkidaz	LebilkiZak/naZ	Lebilkioz	Lebilkiguz	Lebilkizuz	Lebilkizuez	Lebilkiez
	Legozkidake	*Legozkiake/nake*	*Legozkioke*	*Legozkiguke*	*Legozkizuke*	*Legozkizueke*	*Legozkieke*
	Letoskidake	*Letozkiake/nake*	*Letozkioke*	*Letozkiguke*	*Letozkizuke*	*Letozkizueke*	*Letozkieke*
	Lebilzkidake	*Lebilzkiake/nake*	*Lebilzkioke*	*Lebilzkiguke*	*Lebilzkizuke*	*Lebilzkizueke*	*Lebilzkieke*

Oharra

Nahiz eta goiko NOR persona guztiak jarri, erabilpideari begiratu ezkero argi dago NOR hirugarrena besterik ez dela bizi. Eta hau, berau ere... oso gutxi.

Kontuan hartu: hauxe adizkera hau atzetik -N- bat gehiturik, eta hirugarren pertsonako -L- kenduz -Z- bat jar badiezaiozu bere lekuan (bizkaieraz -L-kendu eta ezertxo ere jartzeke itzi behar da) ondoriozko iragana sortzen da: erdarazko "habría..." horren parekoa.

ONDORIOZKO ERA: "NORK-ZER".–EKARRI, EROAN

NORK			ZER
N e			
H e			
L e -KAR			
G en -ROA	KE		Z
Z en			
Z en		e	
L e		e	

HA		HAIEK	
Nekarke	Neroake	Nekarkez	Neroakez
Hekarke	Heroake	Hekarkez	Heroakez
Lekarke	Leroake	Lekarkez	Leroakez
Gezkarke	Geroake	Genkarkez	Geroakez
Zenkarke	Zeroake	Zenkarkez	Zeroakez
Zenkarkee	Zeroakee	Zenkarkeez	Zeroakeez
Lekarkee	Leroakee	Lekarkeez	Leroakeez

Oharrak

Adizkera hau batuaz ez da kontuan hartu izan.

Bizkaieraz ere adizkera honen ordez, perifrastikoa gehiago erabilten da. Adibidez, "Neuk nekarke nun dagoen baneki" esan beharrean, "Neuk ekarriko neuke nun dagoen baneki" esaten da.

Kontuan hartu: aditz soiletan, BALDINTZAZKO era ONDORIOZKOA baino gehiago erabilten dela. Ondoriozkoan perifrastikora joten da.

SUBJUNTIBOZKO ERA: LAGUNTZAILEA

SUBJUNTIBOZKO ERA: *ORAIN ALDIA.*–"NOR"NORI"

NOR	NORIbizk.	NORI batuaz				
N a	KIT	KI		T		
H a	KIK/KINa	KI		K/N		
D a	KIO	KI		O		
G a	KIGU	KI	Z-ki	GU	Z	N
Z a	KIZU	KI	Z-ki	ZU	Z	
Z a	KIZUE	KI	Z-ki	ZUE	Z	e, zte
D a	KIE	KI	Z-ki	E	Z	

NIRI

Hakidan	*Hakidan*
DAKIDAN	*DAKIDAN*
Zakidazan	*Zakizkidan*
Zakidazen	*Zakizkidaten*
DAKIDAZAN	DAKIZKIDAN

GURI

Hakigun	*Hakigun*
DAKIGUN	*DAKIGUN*
Zakiguzan	*Zakizkigun*
Zakiguzen	*Zakizkiguten*
DAKIGUZAN	DAKIZKIGUN

HIRI

Nakian/nan	*Nakian/nan*
DAKIAN/NAN	*DAKIAN/NAN*
Gakiazan/nan	*Gakizkian/nan*
DAKIAZAN/NAN	*DAKIZKIAN/NAN*

ZURI

Nakizun	*Nakizun*
DAKIZUN	*DAKIZUN*
Gakizuzan	*Gakizkizun*
DAKIZUZAN	*DAKIZKIZUN*

ZUEI

Nakizuen	*Nakizuen*
DAKIZUEN	*DAKIZUEN*
Gakizuezan	*Gakizkizuen*
DAKIZUEZAN	*DAKIZKIZUEN*

Oharra

Hirugarren pertsonak maiuskulaz agertzen dira. Erabilienak direlako eta testoan ikasi behar izan dituzulako azpimarkatu ditutu hemen. Bestalde, NORI = HARI/HAIEI ez dogu sartu hemen, ERAKISNEAN, osorik textoan dalako.

SUBJUNTIBOZKO ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORI".*–

NOR	NORI bizk.	NORI batuaz				
N en	KIT	KI		T		
H en	KIK/KIna	KI		K/N		
	KIO	KI		O		
G en	KIGU	KI	Z-ki	GU	Z	N
Z en	KIZU	KI	Z-ki	ZU	Z	
Z en	KIZUE	KI	Z-ki	ZUE	Z	e, zte
	KIE	KI	Z-ki			

NIRI

Henkidan	*Henkidan*
Zenkidazan	*Zenkizkidan*
Zenkidazen	*Zenkizkidaten*

GURI

Henkigun	*Henkigun*
Zenkiguzan	*Zenkizkigun*
Zenkiguzen	*Zenkizkiguten*

Nenkian	*Nenkian*	Nenkizun	*Nenkizun*	Nezkizun	*Nezkizuen*
Nenkinan	Nenkinan	Genkizuzan	*Genkizkizun*	Genkizuezan	*Genkizkizuen*
Genkiazan	*Genkizkian*				
Gezkinazan	*Genkizkinan*				

Oharra

NOR = hirugarrena denekoak textoan daukazuz. Horregaitik hemen ez ditut sartu Dena den, adizkera hau, osorik, ahozko erabilpidean gutxienez, galdu dela esan deiteke. Beronen ordez, "NOR" adizkera eta datiboa erabili ohi da.

SUBJUNTIBOZKO ERA: IRAGANA.–*"NOR-NORK".*–

NOR			NORK		
N en			T		
H en			A/Na		
			-		
G en	*-gI*		GU	Z	N
Z en			ZU	Z	
Z en		e	ZUE	Z	
			E		

NOR			NORK	
N in			T	
H in			A/N	
			-	
G in	*-tZA*		GU	N
Z in			ZU	
Z in		te	ZUE	
			TE	

NI		GU	
Nengian/nan	*Nintzaan/nan*	Gingizan/nan	*Gintzaan/nan*
Nengian	*Nintzan*	Gengizan	*Gintzan*
Nengizun	*Nintzazun*	Gengizuzan	*Gintzazun*
Nengizuen	*Nintzazuen*	Gengizuezan	*Gintzazuen*
Nengien	*Nintzaten*	Gengiezan	*Gintzaten*

HI		ZU		ZUEK	
Hengidan	*Hintzadan*	Zengidazan	*Zintzadan*	Zengiedazan	*Zinzatedan*
Hengian	*Hintzan*	Zengizan	*Zintzan*	Zengiezan	*Zintzaten*
Gengian	*Hintzagun*	Zengiguzan	*Zintzagun*	Zengieguzan	*Zintzategun*
Hengien	*Hintzaten*	Zengiezan	*Zintzaden*	Zengieezan	*Zintzate(te)n*

Oharra

"Objeto direkto" delakoa hirugarren pertsonakoa denean NOR-ZER adizkera sartzen da, Adizkera hau da gehien erabili ohi dena. Horregatik textoan daukazu, bere ariketa ta guzti.

SUBJENTIBOZKO ERA: IRAGANA.—*"NORK-NORI-ZER".*—

NOR		NORI		ZER	
N en		T			
H en		A/Na			
e		O			
G en	-GI	GU		Z	N
Z en		ZU			
Z en		ZUE	e		
e		E	e		

NORK		ZER	NORI		
N ie		-KI	T		
H ie		-KI	K/N		
Z ie	*i*	-KI	O		
G enie	-ZA	Z-KI	GU		N
Z enie		-KI	ZU		
Z enie		-KI	ZUE	te	
Z ie	*i*	-KI	E	te	

NIRI

Heidan/Zan	*Hieza-dan*
Eidan/Zan	*Zieza-dan*
Zengidan/Zan	*Zenieza-dan*
Zengiden/Zan	*Zenieza-daten*
Eiden/Zan	*Zieza-daten*

GURI

Heigun/Zan	*Hieza-gun*
Eigun/Zan	*Zieza-gun*
Zengigun/Zan	*Zenieza-gun*
Zengiguen/Zan	*Zenieza-guten*
Eiguen/Zan	*Ziesa-guten*

HIRI

Neian-nan/Zan	*Nieza-an/nan*
Eian-nan/Zan	*Zieza-an/nan*
Gengian-nan/Zan	*Genieza-an/nan*
Eien-nen/Zan	*Zieza-aten/naten*

ZURI

Neizun/Zan	*Nieza-zun*
Eizun/Zan	*Zieza-zun*
Gengizun/Zan	*Genieza-zun*
Eizuen/Zan	*Zieza-zuten*

ZUEI

Neizun/Zan	*Nieza-zuten*
Eizuen/Zan	*Zieza-zuten*
Gengizuen/Zan	*Genieza-zuen*
Eizueen/Zan	*Zieza-zueten*

HARI

Neion/Zan	*Nieza-ion*
Heion/Zan	*Hieza-ion*
Eion/Zan	*Zieza-ion*
Gengion/Zan	*Genieza-ion*
Zengion/Zan	*Zenieza-ion*
Zengien/Zan	*Zenieza-ioten*
Eien/Zan	*Zieza-ioten*

Neien/Zan	*Nieza-ien*
Hien/Zan	*Hieza-ien*
Eien/Zan	*Zieza-ien*
Gengien/Zan	*Genieza-ien*
Zengien/Zan	*Zenieza-ien*
Zengieen/Zan	*Zenieza-ieten*
Eieen/Zan	*Zieza-ieten*

Oharra

Bizkaieraz iraganeko NORK-eri dagokion -n- galdu egiten da sarritan, batez ere NORK = NI, HI, HA, HAIEK denean. Kasu honetan EGIN aditzaren erroari dagokion -G- ere galdu egin ohi da. Adibidez, HIK-NIRI: HEIDAN eta ez HE*ng*IDAN. Eta abar.

AHAL ERA: LAGUNTZAILEA

AHAL ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORI".*–

Erderazko: "puedo/podré... Adibidez, "Etor hakidake bihar periara behia eramaten laguntzera?"

NOR	NORI
Bizkaieraz, adizkera hau ez da erabilten. Beronen ordez, hipotetikoa entzuten da. Literatura tradiziorik ez dauka.	

NOR		NORI			
N	*a*			*T*	
H	*a*			*K/N*	
D	*a*			*O*	
D	*a*	*KI*	*Z - KI*	*GU*	*KE*
Z	*a*		*Z -*	*ZU*	
Z	*a*		*Z -*	*ZUE*	*te*
D	*a*		*Z -*	*E*	

Batuaz ere, ez dauka erabilpiderik adizkera honek. Ez dogu kontuan hartuko, ariketak egiterakoan.

NIRI

Hakidake
Gakidake
Zakizkidake
Zakizkidakete
Dakizkidake

GURI

Hakiguke
Dakiguke
Zakizkiguke
Zakizkigukete
Dakizkiguke

HIRI

Nakiake/nake
Dakiake/nake
Gakizkiake/nake
Dakizkiake/nake

ZURI

Nakizuke
Dakizuke
Gakizkizuke
Dakizkizuke

ZUEI

Nakizueke
Dakizueke
Gakizkizueke
Dakizkizueke

HARI

Nakioke
Hakioke
Dakioke
Gakizkioke
Zakizkioke
Zakizkiokete
Dakizkioke

HAIEI

Nakieke
Hakieke
Dakieke
Gakizkieke
Zakizkieke
Zakizkiekete
Dakizkieke

AHAL ERA: ORAIN ALDIA.—*"NOR-NORK".*—Erderazko: Puedo/podré... Adibidez: "Eroan naikezu Bilbora zeure kotxean?"

NOR			NORK	
N a			T	
H a			K/Na	
----			-	
G a	-gl	KE	GU	Z
Z a			ZU	Z
Z a		e	ZUE	Z
----			E	

NOR				NORK
N a				T
H a				K/K
----				-
G a	it	-ZA	KE	GU
Z a	it			ZU
Z a	it		te	ZUE
----				TE

NI

Naikek/Na	*Nazakek/n*
Naike	*Nazake*
Naikezu	*Nazakezu*
Naikezue	*Nazakezue*
Naikie	*Nazakete*

GU

Gaikezak/Na	*Gaitzakek/n*
Gaikez	*Gaitzake*
Gaikezuz	*Gaitzakezu*
Gaikezuez	*Gaitzakezue*
Gaikiez	*Gaitzakete*

HI

Haiket	*Hazaket*
Haike	*Hazake*
Haikegu	*Hazakegu*
Haikie	*Hazakete*

ZU

Zaikedaz	*Zaitzaket*
Zaikez	*Zaitzake*
Zaikeguz	*Zaitzakegu*
Zaikiez	*Zaitzakete*

ZUEK

Zaikeedaz	*Zaitzaketett*
Zaikeez	*Zaitzakete*
Zaikeeguz	*Zaitzaketegu*
Zaikiez	*Zaitzakete(te)*

Oharra

NOR(zer) = hirugarrena denekoa testoan ikusi daiteke.

AHAL ERA: ORAIN ALDIA.–*"ZER-NORI-NORK".*–

ZER			NORI	NORK	
			T	T	
			A/Na	K/N	
D a			O	-	
	-gl	KE	GU	GU	Z
		(tsu)	ZU	ZU	
		(tsue)	ZUE	ZUE	
D a			E	E	

ZER			NORI	NORK
			T	T
			K/N	K/N
D ie		*i*	O	-
	-ZA	Z-ki	GU	GU
			ZU	ZU
			ZUE	ZUE
D ie		*i*	E	TE

NIRI

Daikedak/n	*Dieza-dakek/n*
Daiket/daz	*Dieza-dake*
Daikedazu/Z	*Dieza-dakezu*
Daikedazue/Z	*Dieza-dakezue*
Daikede/Z	*Dieza-dakete*

GURI

Daikeguk/n	*Dieza-gukekin*
Daikegu-Z	*Dieza-guke*
Daiekeguzu/Z	*Dieza-gukezu*
Daikeguzue/Z	*Dieza-gukezue*
Daikegue/Z	*Dieza-gukete*

HIRI

Daikeat/nat/Z	*Dieza-aket/naket*
Daikek/Na/Z	*Dieza-ake/nake*
Daikeagu/nagu/Z	*Dieza-akegu/nakegu*
Daikie/ne/Z	*Dieza-akete/nakete*

ZURI

Daike*tsut*/daz	*Dieza-zuket*
Daike*tsu*/Z	*Dieza-zuke*
Daike*tsu*gu/Z	*Dieza-zukegu*
Daike*tsue*/Z	*Dieza-zukete*

ZUEI

Daike*tsuet*/daZ	*Dieza-zueket*
Daike*tsue*/Z	*Dieza-zueke*
Daike*tsue*gu/Z	*Dieza-zuekegu*
Daike*tsuee*/Z	*Dieza-zuekete*

HARI

Daikeot/daZ	*Dieza-ioket*
Daikeok/Zak	*Dieza-iokek*
Daikeon/zana	*Dieza-ioken*
Daikeo/Z	*Dieza-ioke*
Daikeogu/Z	*Dieza-iokegu*
Daikeozu/Z	*Dieza-iokezu*
Daikeozue/Z	*Dieza-iokezue*
Daikioe/Z	*Dieza-iokete*

HAIEI

Daikeet/daZ	*Dieza-ieket*
Daikeek/Zak	*Dieza-iekek*
Daikeen/zana	*Dieza-ieken*
Daikee/Z	*Dieza-ieke*
Daikeegu/Z	*Dieza-iekegu*
Daikeezu/Z	*Dieza-iekezu*
Daikeezue/Z	*Dieza-iekezue*
Daikiee/Z	*Dieza-iekete*

Oharra:

Adizkera hau hobe ez erabili. Asmakeria bat dirudi, gramatikakeria hutsa. Bizkaieraz AHALEZKO ORAINALDI honen ordez "hipotetikoa" erabili ohi da. Adibidez, *"Te lo puedo dar"* = Emon neizu, eta ez: "Emon *daiketsut".

AHAL ERA: HIPOTETIKOA (BEHAR BADA...).–*"NOR-NORK".*–Erderazko: "Podría...". Adibidez: "Etxera eroan NEINKEZU?" (¿Podrías llevarme a casa?)

NOR			NORK	
N en			T	
H en			K/Na	
----			-	
G en	*-gl*	KE	GU	Z
Z en			ZU	Z
Z en			ZUE	Z
----			E	

NOR				NORK
N in				T
H in				K/N
----				-
G in	-t ZA	KE		GU
Z in				ZU
Z in			te	ZUE
----				TE

NI

Neinkek/na	*Nintzakek/n*
Neinke	*Nintzake*
Neinkezu	*Nintzakezu*
Neinkezue	*Nintzakezue*
Neinkie	*Nintzakete*

GU

Geinkezak/na	*Gintzakek/n*
Geinkez	*Gintzake*
Geinkezuz	*Gintzakezu*
Geinkezuez	*Gintzakezue*
Geinkiez	*Gintzakete*

HI

Heinket	*Hintzaket*
Heinke	*Hintzake*
Heinkegu	*Hintzakegu*
Heinkie	*Hintzakete*

ZU

Zeinkedaz	*Zintzaket*
Zeinkez	*Zintzake*
Zeinkeguz	*Zintzakegu*
Zeinkiez	*Zintzakete*

ZUEK

Zeinkiedaz	*Zintzaketet*
Zeinkiez	*Zintzakete*
Zeinkieguz	*Zintzaketegu*
Zeinkiez	*Zintzakete(te)*

Oharra:

Adizkera hau, gramatiketatik kanpo, ia ez dela erabilten esan daiteke, bere forma guztietan, behintzat. Bere apurrean ere, gehien erabilten dena hau litzateke: NORK = ZU/ZUEK denekoa.

Adizkera hau, -N bat gehiturik, AHAL ERAKO IRAGANA bihurtzen da. Adibidez, "Zuk jazaldi haretara eroan geinkezuzaN zeure kotxean, baina ez ginduzun eroan".

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERAK: LAGUNTZAILEA

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERA: ORAIN ALDIA.—*"NOR" ETA "NOR-NORI".*—

Erderazko: "Si... viniera, si fuese...". Adibidez: "Horra joan banaite, hil egin naiteke"

	NOR				
	N a				
	H a				
	D a				
BA	G a	-I	te;	-DI	Z
	Z a				Z
	Z a				Z e, te
	D a				Z

	NOR		Pl.bat.	NORI	Pl.bizk.
	N a			T	
	H a			K/N	
	D a			O	
BA	G a	(1) -KI	Z - ki	GU	Z
	Z a		Z - ki	ZU	Z
	Z a		Z - ki	ZUE	Z e, te
	D a		Z - ki	E	Z

NOR

Banaite	*Banadi*
Bahaite	*Bahadi*
Badaite	*Badadi*
Bagaitez	*Bagaitez*
Bazaitez	*Bazaitez*
Bazaiteze	*Bazaitezte*
Badaitez	*Badaitez*

NIRI

Bahakit	*Bahakit*
Badakit	*Badakit*
Bazakidaz	*Bazakizkit*
Bazakidaze	*Bazakizkidate*
Badakidaz	*Badakizkit*

GURI

Bahakigu	*Bahakigu*
Badakigu	*Badakigu*
Bazakiguz	*Bazakizkigu*
Bazakiguze	*Bazakizkigute*
Badakiguz	*Badakizkigu*

HIRI

Banakik/na	*Banakik/n*
Badakik/na	*Badakik/n*
Bagakizak/Na	*Bagakizkik/n*
Badakizak/na	*Badakizkik/n*

ZURI

Banakizu	*Banakizu*
Badakizu	*Badakizu*
Bagakizuz	*Bagakizkizuz*
Badakizuz	*Badakizkizu*

ZUEI

Banakizue	*Banakizue*
Badakizue	*Badakizue*
Bagakizuez	*Bagakizkizue*
Badakizuez	*Badakizkizue*

HARI

Banakio	*Banakio*
Bahakio	*Bahakio*
Badakio	*Badakio*
Bagakioz	*Bagakizkio*
Bazakioz	*Bazakizkio*
Bazakioze	*Bazakizkiote*
Badakioz	*Badakizkio*

HAIEI

Banakie	*Banakie*
Bahakie	*Bahakie*
Badakie	*Badakie*
Bagakiez	*Bagakizkie*
Bazakiez	*Bazakizkie*
Bazakieze	*Bazakizkiete*
Badakiez	*Badakizkie*

(1) *Oharra*

-KI- hau erroa ete da ala datibo aurreko morfema hutsa?

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERA: ORAIN ALDIA.–*"NOR-NORK".*–

Erderazko: "Si fuera, si viniera..." Adibidez, "Nik horrelakorik egin badezat, zoritxarreko izan naiteke".

	NOR			NORK	
	N a			T	
	H a			K/Na	
	D a			-	
BA	G a	-*gl*		GU	Z
	Z a			ZU	Z
	Z a		e	ZUE	Z
	D a			E	Z

	NOR				NORK
	N a				T
	H a				K/N
	D a				-
BA	G a	it	-ZA		GU
	Z a	it			ZU
	Z a	it		te	ZUE
	D a	it			TE

NI

Banagik	*Banazak*
Banagi	*Banaza*
Banagizu	*Banazazu*
Banagizue	*Banazazuzue*
Banagie	*Banazate*

GU

Bagaizak/na	*Bagaitzak/n*
Bagagiz	*Bagaitza*
Bagagizuz	*Bagaitzazu*
Bagagizuez	*Bagaitzazue*
Bagagiez	*Bagaitzate*

HI

Bahagit	*Bahazat*
Bahagi	*Bahaza*
Bahagigu	*Bahazagu*
Bahagie	*Bahazate*

ZU

Bazagidaz	*Bazaitzat*
Bazagiz	*Bazaitza*
Bazagiguz	*Bazaitzagu*
Bazagiez	*Bazaitzate*

ZUEK

Bazagiedaz	*Bazaitzatet*
Bazagiez	*Bazaitzate*
Bazagiguz	*Bazaitzategu*
Bazagieez	*Bazaitzate(te)*

HA

Badagit	*Badezat*
Badagik/na	*Badezak/m*
Badagi	*Badeza*
Badagigu	*Badezagu*
Badagizu	*Badezazu*
Badagizue	*Badezazue*
Badagie	*Badezate*

HAIEK

Badagidaz	*Baditzat*
Badagizak/n	*Baditzak/n*
Badagiz	*Baditza*
Badagiguz	*Baditzagu*
Badagizuz	*Baditzazu*
Badagizuez	*Baditzazue*
Badagiez	*Baditzate*

Oharra

Adizkera hau oso bitxia. Ikusi Azkuek esana: "MORFOLOGIA VASCA, 762. orr.

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERA: ORAIN ALDIA.—*"ZER-NORI-NORK".*—

Erderazko: "Si te lo hubiera...". Adibidez: "Holakorik egin badagidazu, berehala zigortu zaikedaz"

ZER			NORI	NORK	
			T	T	
			A/Na	K/N	
	D a		O	-	
BA		-*gI*	GU	GU	Z
			ZU	ZU	
			ZUE	ZUE	
	D a		E	E	

ZER			NORI	NORK
			T	T
			K/N	K/N
	D ie		*i*O	-
BA	-ZA	Z-ki	GU	GU
			ZU	ZU
			ZUE	ZUE
	D ie		*i*E	TE

NIRI

Badagidak/n	*Badieza-dak*
Badagidazak/Zan	*Badieza-dan*
Badagit/daZ	*Badieza-t*
Badagidazu/Z	*Badieza-dazu*
Badagidazue/Z	*Badieza-dazue*
Badagide/Z	*Badieza-date*

GURI

Badagiguk/n	*Badieza-guk*
Badagiguzak/zan	*Badieza-gun*
Badgigu/Z	*Badieza-gu*
Badagiguzu/Z	*Badieza-guzu*
Badagiguzue/Z	*Badieza-guzue*
Badagigue/Z	*Badieza-gute*

HIRI

Badagiat/nat	*Badieza-at/nat*
Badagia/na	*Badieza-k/n*
Badagiagu/nagu	*Badieza-gu/nagu*
Badagie/ne	*Badieza-ate/nate*

ZURI

Badagizut/daZ	*Badieza-zut*
Badagizu/Z	*Badieza-zu*
Badagizugu/Z	*Badieza-zugu*
Badagizue/Z	*Badieza-zute*

ZUEI

Badagizuet/daZ	*Badieza-zuet*
Badagizue/Z	*Badieza-zue*
Badagizuegu/Z	*Badieza-zuegu*
Badagizuee/Z	*Badieza-zuete*

HARI

Badagiot/daZ	*Badieza-iot*
Badagiok/n	*Badieza-iok/n*
Badagio/Z	*Badieza-io*
Badagiogu/Z	*Badieza-iogu*
Badagiozu/Z	*Badieza-iozu*
Badagiozue/Z	*Badieza-iozue*
Badagie/Z	*Badieza-iote*

HAIEI

Badagiet/daZ	*Badieza-iet*
Badagiek/n	*Badieza-iek/n*
Badagie/Z	*Badieza-ie*
Badagiegu/Z	*Badeiza-iegu*
Badagiezu/Z	*Badieza-iezu*
Badagiezue/Z	*Badieza-iezue*
Badagiee/Z	*Badieza-iete*

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERA: GERO ALDIA.–*"NOR" ETA "NOR-NORI".*–

Erderazko: "Si fuere,...". Adibidez: "Ona izan bazeintez, datorren udan Brasilera joan zeintekez".

	NOR			
	N en			
	H en			
	L e			
BA	G en	-I te; -DI	Z	
	Z en		Z	
	Z en		Z	e, te
	L e		Z	

	NOR		Pl. bat.	NORI	Pl. bizk.	
	N en			T		
	H en			K/Na		
	L e			O		
BA	G en	-KI(1)	Z - ki	GU	Z	
	Z en		Z - ki	ZU	Z	
	Z en		Z - ki	ZUE	Z	e, te
	L e		Z - ki	E	Z	

NOR

Baneinte	*Banendi*
Baheninte	*Bahendi*
Baleite	*Baledi*
Bageintez	*Bagintez*
Bazeintez	*Bazintez*
Bazeinteze	*Bazintezte*
Baleitez	*Balitez*

NIRI

Bahenkit	*Bahenkit*
Balekit	*Balekit*
Bazenkidaz	*Bazenkizkit*
Bazenkidaze	*Bazenkizkidate*
Balekidaz	*Balekizkit*

GURI

Bahenkigu	*Bahenkigu*
Balekigu	*Balekigu*
Bazenkiguz	*Bazenkizkigu*
Bazenkiguze	*Bazenkizkigute*
Balekiguz	*Balekizkigu*

HIRI

Banenkik/na	*Banenkik/n*
Balekik/na	*Balekik/n*
Bagenkizak/na	*Bagenkizkik/n*
Balekizak/na	*Balekizkik/n*

ZURI

Banenkizu	*Banenkizu*
Balekizu	*Balekizu*
Bagenkizuz	*Bagenkizkizu*
Balekizuz	*Balekizkizu*

ZUEI

Banekizue	*Banenkizue*
Balekizue	*Balekizue*
Bagenkizuez	*Bagenkizkizue*
Balekizuez	*Balekizkizue*

HARI

Banenkio	*Banenkio*
Bahenkio	*Bahenkio*
Balekio	*Balekio*
Bagenkioz	*Bagenkizkio*
Bazenkioz	*Bazenkizkio*
Bazenkioze	*Bazenkizkiote*
Balekioz	*Balekizkio*

HAIEI

Banenkie	*Banenkie*
Bahenkie	*Bahenkie*
Balekie	*Balekie*
Bagenkiez	*Bagenkizkie*
Bazenkiez	*Bazenkizkie*
Bazenkieze	*Bazenkizkiete*
Balekiez	*Balekizkie*

Oharra

Hemen jarri den -KI- hau zer ete da? ERROA, ala datibo aurreko morfema hutsa?

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERA: GERO ALDIA.–*"NORK-ZER" ETA "NOR-NORK".*–

Erderazko: "Si hubiere...". Adibidez: "Lapurretan arrapatu bazengidaz -bazintzat-, kartzelara eroan zeinkedaz -zintzaket-".

	NORK		ha/haiek	
	N en			
	H en			
	L e			
BA	G en	-GI		Z
	Z en			
	Z en		e	
	L e		e	

	NORK		ha/haiek		
	N(e)				
	H(e)				
	L(e)				
BA	G en(e)	it	-ZA		
	Z en(e)				
	Z en(e)				te
	L(e)				te

	NOR	bizkaieraz eta batuaz				NORK	
	N en, in					T	
	H en, in					K/Na	
	--------					-	
BA	G en, in	-GI	-t	ZA		GU	Z
	Z en, in					ZU	Z
	Z en, in				e, te	ZUE	Z
	--------					tE	

NI

Banengik/n	*Banintzat/n*
Banengi	*Banintza*
Banengizu	*Banintzazu*
Banengizue	*Banintzazue*
Banengie	*Banintzate*

GU

Bagengizak/n	*Bagintzak/n*
Bagengiz	*Bagintza*
Bagengizuz	*Bagintzazu*
Bagengizuez	*Bagintzazue*
Bagengiez	*Bagintzate*

HI

Bahengit	*Bahintzak*
Bahengi	*Bahintza*
Bahengigu	*Bahintzagu*
Bahengie	*Bahintzate*

ZU

Bazengidaz	*Bazintzat*
Bazengiz	*Bazintza*
Bazengiguz	*Bazintagu*
Bazengiez	*Bazintzate*

ZUEK

Bazengiedaz	*Bazintzatet*
Bazengiez	*Bazintzate*
Bazengieguz	*Bazintzategu*
Bazengieez	*Bazintzate(te)*

HA

Banengi	*Baneza*
Bahengi	*Baheza*
Balegi	*Baleza*
Bagengi	*Bageneza*
Bazengi	*Bazeneza*
Bazengie	*Bazenezate*
Balegie	*Balezate*

HAIEK

Banengiz	*Banitza*
Bahengiz	*Bahitza*
Balegiz	*Balitza*
Bagengiz	*Bagenitza*
Bazengiz	*Bazenitza*
Bazengiez	*Bazenitzate*
Balegiez	*Balitzate*

SUBJUNTIBOZKO BALDIN ERA: GERO ALDIA.–*"ZER-NORI-NORK".*–

Erderazko: "Si me lo dieres...". Adibidez: "Umeari horrelakorik ekarri balegio –baliezaio–, ezin gineio –geniezaioke– kazurik egin".

	NORK		NORI		ZER
	N en		T		
	H en		K/N		
	L e		O		
BA	G en	-GI	GU		Z
	Z en		ZU		
	Z en		ZUE	e	
	L e		E	e	

	NORK		ZER		NORI	
	N ie				T	
	H ie				K/N	
	L ie				*i*O	
BA	G enie	-ZA	Z	-ki	GU	
	Z enie				ZU	
	Z enie				ZUE	te
	L ie				*i*E	te

NIRE

Bahengit/daZ	*Bahieza-t*
Balegit/daZ	*Balieza-t*
Bazengit/daZ	*Bazenieza-t*
Bazengide/Z	*Bazenieza-date*
Balegide/Z	*Balieza-date*

GURI

Bahengigu/Z	*Bahieza-gu*
Balegigu/Z	*Balieza-gu*
Bazengigu/Z	*Bazenieza-gu*
Bazengigue/Z	*Bazenieza-gute*
Balegigue/Z	*Balieza-gute*

HIRI

Banengik/n	*Banieza-k/n*
Balegik/n	*Balieza-k/n*
Bagengigu/n	*Bagenieza-k/n*
Balegi(A)e/ne	*Balieza-ate/natê*

ZURI

Banengizu/Z	*Banieza-zu*
Balegizu/Z	*Balieza-zu*
Bagengizu/Z	*Bagenieza-zu*
Balegizue/Z	*Balieza-zute*

ZUEI

Banengizue/Z	*Banieza-zue*
Balegizue/Z	*Balieza-zue*
Bagengizue/Z	*Bagenieza-zue*
Balegizuee/Z	*Balieza-zuete*

HARI

Banengio/Z	*Banieza-io*
Bahengio/Z	*Bahieza-io*
Balegio/Z	*Balieza-io*
Bagengio/Z	*Bagenieza-io*
Bazengio/Z	*Bazenieza-io*
Bazengioe/Z	*Bazenieza-iote*
Balegioe/Z	*Balieza-iote*

HAIEI

Banengie/Z	*Banieza-ie*
Bahengie/Z	*Bahieza-ie*
Balegie/Z	*Balieza-ie*
Bagengie/Z	*Bagenieza-ie*
Bazengie/Z	*Bazenieza-ie*
Bazengiee/Z	*Bazenieza-iete*
Balegiee/Z	*Balieza-iete*